

A HVG ZRT. KIADVÁNYA

MŰÉRTŐ

2012. FEBRUÁR

MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

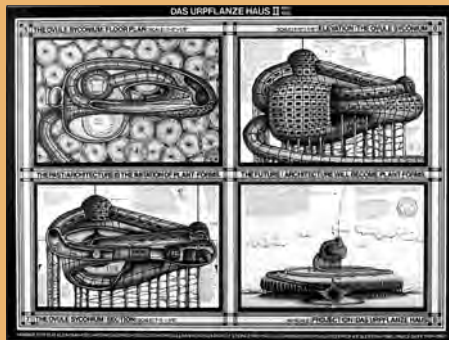
ÁRA: 890 FT

Paranormális képek, időkapuk

egy látnok-festő Berlinben
Paul Laffoley: Őserdő ház II, 1983–1995
22. oldal

Három zóna – műértőknek

összeállítás a debreceni szinterről
12–13. oldal

Kirakat, tűnőben

kiállítás a Trafó Galériában
6. oldal

Ha ez harminc évvel

ezelőtt jön...

portré Maurer Dóráról
Maurer Dóra: Áthatás 7., 2011
10–11. oldal

MoMA, New York

Ki írja a kánont?

A New York-i szintér legfőbb jellemzője, hogy roppant kompetitív. Ha padlóra kerül – ami ritkán fordul elő, de történetesen a globalizáció következtében mégis ez történt –, akkor feltápáskodik, megrázza magát, és új stratégiával áll elő. Nem ragaszkodik dogmákhoz, pozíciókhoz; ha kell, fegyvernemet is vált – a lényeg, hogy talpon, versenyben maradjon.

Amennyiben van vesztese a modernizmus válságának, a kritikai teóriák tényreérése és a művészeti világ kitágulásának, az a Museum of Modern Art, a modernizmus egykori szentélye. A MoMA manapság korábban elképzelhetetlen atrocitásokat is kénytelen elviselni, minthogy pozíciója, értékítélete már nem igazán számít – ahogy az a Sanja Iveković-kiállítás kapcsán szervezett konferencián a legutóbbi kasseli Documenta egyik kurátora, Ruth Noack szájából elhangzott. Ha egykor a MoMA a kanonizáció szent helye volt, most a helybelieknek az intézmény megváltozott kiállításpolitikájával kapcsolatos értetlenkedésére – vajon mit keres egy „ismeretlen” kelet-európai nő New York vezető múzeumában – az a válasz, hogy a művész már régóta része a másutt fródó kánonnak, és a MoMA az, amelyik éppen „felzárkózik”.

A versenyszellem mellett az intézmény másik erénye, hogy önreflektív: tudomásul vette a rá nézve hátrányos irányváltást, és azon van, hogy újrapozicionálja magát. Ez idő szerint New Yorkban a szintér újrastrukturálásának és szerepcseréknek lehetünk szemtanúi.

Az egykori kritikai ellenlábás, a New Museum for Contemporary Art könnyen emészthető, társasági „small-talkot” kínáló kiállításaiával populizmusba csúszott (Műértő, 2011. szeptember). A MoMA viszont visszavett a spektakulumból, a bombasztikus szórakoztatóiparból, és intellektuálisan dolgoztatja nézőjét, ahogyan ő maga is megdolgozik a pozícióváltásért.

(folytatás a 23. oldalon)

Kogart, Budapest

Párbeszéd egy festőről

Csernus Tibor: Múteremudvar, 1990
olaj, vászon, 155x180 cm, Kovács Gábor Gyűjtemény

Intézmények bizonytalan helyzetben

Ország, város, megye

Szűkülnek a források, és közben átrendeződik a múzeumi struktúra. A megyeiek állami kézbe kerülnek. Az országosakat összevonás és leépítés fenyegeti. A városiak meghúzzák magukat. Négy város, négy probléma – a lapzártakor is állandóan változó múzeumi helyzetből.

*Budapest – Magasan
kvalifikált teremőrök*

A magyar múzeumtörténet első intézménye, a Magyar Nemzeti Múzeum közelmúltbeli rendezvénye jelzi, hogy a magyar muzeológus helyzete minden eddig tapasztaltnál nehezebbé vált. A múzeumok belső ügyeiben járatanok elefántcsonttoronyba zárkózó arisztokratikus tudósok tartják, munkahelyén viszont a hierarchia má-

sik végével ismerkedhet – munkaidejének igencsak jelentős százalékában. A megszorítások miatt a múzeumvezetők csak úgy tudják teljes állásban megtartani az elbocsátás tavalyi hullámától megmenekült, a legmagasabban kvalifikált (és elvileg a legdrágább órabérű) alkalmazottaikat, hogy azoknak – eddigi munkaköri feladataik mellett – a semmilyen kvalifikációt nem igénylő (és a legalacsonyabb órabérű) teremőrzés munkáját is végezniük kell. A kiállításon a nagyközönség eddig is csak a teremőrt kérdezhetette, most pedig kifejezetten érdemes kérdeznie, hiszen komoly az esély, hogy nemzetközi hírű kutató ül a teremőri székekben, aki rövid, de egyetemi szintű előadás keretében válaszolja meg a neki feltett kérdéseket.

(folytatás a 7. oldalon)

Ipartervyes: Amikor a hagyatékok gondozó és a csernusi művészet megismertetésén munkálkodó Kogart Alapítvány Feldolgozás alatt című kiállításával mint gondolatlat találkoztam, megkerestem, milyen szövegeket írtak Csernus Tiborról az utóbbi időkben. Stenczer Sári írásának (www.barkaonline.hu) hangütése tűnt a legizgalmasabbnak. Így kezdődik: „Nehéz írni Csernus Tiborról... Csernust ismerni kellett, festményeit pedig látni kell. Minden egyéb hiábavaló.” Fontos mondatok! Én más véleményen vagyok: a hiábavalóság említése a „nem közvetlen ismerők”, a beavatatlanok (?) tehetetlenségre kárhoztatása és a „tűztől” való távol tartása lenne, a kritikai értékelésről való leszoktatással egyenértékűen, s Csernusról nem nehéz, de nagyon körülmenyes írni. Az emlékezés és anekdotákkal kevert ismeretők ellenére – vagy éppen miattuk is – tényhiányban szenvedünk: az emlékezések eltakarják a kritikát is. A nagyszerűség hangsúlyozásával a tárgyakat körülölelő szövegek – a művészt, személyét, alkotásait s azok koronkénti, igen változó fogadtatását – egy már kialakult és megkövesedni látszó kultusz keretei közé illesztik, bonthatatlanul.

Timár Katalin: Ha megengedi, akkor én az ön által jogosan említett „tényhiány”-t egyfajta produktív félreolvasásként „térhiány”-nak olvasnám. Az a helyzet, illetve folyamat, amit ön leír ugyanis – talán némileg az azt létrehozók szándékán kívül –, épp térficitet eredményez. Nem ad teret olyan értelmezéseknek és értékeléseknek, amelyek az ortodoxtól eltérők vagy a közvetlenség nézőpontjából kívánnának tárgyakra – Csernusra és műveire – tekinteni.

(folytatás a 9. oldalon)

MEGVÉTELRE KERESSÜK

EGRY JÓZSEF NAGY ISTVÁN ERDÉLYI BÉLA
KASSÁK LAJOS MÁRFFY ÖDÖN
ABA-NOVÁK VILMOS BATTHYÁNY GYULA GRÓF
CSÓK ISTVÁN FERENCZY KÁROLY
BENCZÚR GYULA CZIGÁNY DEZSŐ PATKÓ KÁROLY
SCHEIBER HUGÓ KOSZTA JÓZSEF
BERÉNY RÓBERT MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ BÁRÓ
VASZARY JÁNOS RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
KÁDÁR BÉLA GULÁCSY LAJOS SZÓNYI ISTVÁN
MŰVEIT, VALAMINT **17-20. SZÁZADI**
KÜLFÖLDI MESTEREK ALKOTÁSAIT.

**NEMES
GALÉRIA**

Telefon:
0036 1 302-8696
0036 1 212-3156
0036 1 266-8301

info@nemesgaleria.hu
www.nemesgaleria.hu

9 771419 056018 1 2 0 0 2

Egy kis tréfa

Kortárs szobor avatása a Belvárosban! Ennek főcímnek kellett volna lennie a reggeli lapokban. De ne legyünk telhetetlenek. Örvendjünk, hogy fehér holló ritkaságú eseményként egy gyökeresen mai szellemiségű plasztikát, történetesen Kalmár János Munkácsy-díjas szobrászművész alkotását állították föl az Erzsébet téren. A kezdeményező és adományozó a Festészetek Kedvelők Köre Magyar Zsidó Egyesület volt, s a szoborral a kortárs festészet előtt kívántak tisztelegni, általában a művészet fontosságára hívni fel a figyelmet. A nemesen egyszerű szoboralak figurája némiképp átformáltan ismétlődik az általa tartott képeretben – így oldotta meg a művész a szokatlan feladatot: szoborral népszerűsíteni a festészetet. „Fohász a festészet újjászületéséért” szól a felirat, és azért éppen az Erzsébet téren, mert a szoborállítók szándékuk szerint az 1956-os forradalom után értelmetlenül lebontott egykori Nemzeti Szalon szecessziós épülete helyén akartak a magyar művészet rossz helyzetére emlékeztetni.

Kár, hogy a mű előnytelen helyre, a parkot övező közegély egy kiszögellésére került, fák árnyékolják, és egy hirdetőoszlop tömege nyomja el gracilis alakját. Környezete nem hagyja kellően érvényesülni, nem kap elég levegőt. Közegélyre korlát vagy lámpaoszlop való; Kalmár János szobra szabad teret kívánna, a gyepp középvezetési sávra kíváncsokra, a járdától tisztes távolságra. Egyébként is, a Nemzeti Szalon ott állt közepén, a József Attila utca és a Harmincad utca közötti távolság felezőpontján.

Az örvendetes eseményről „Új köztéri alkotást avattak” felcím alatt méltató cikkecske jelent meg a Helyi Téma című újság V. kerületi kiadásában. Az írás némileg homályban hagyja a donátorok kilétét, amennyiben csak „civil kezdeményezésről” beszél, és nevet nem említ, pedig az esemény lényeges mozzanata, hogy a szoborállítás pénzügyi fedezetéről is a polgári egyesület gondoskodott. Pusztán a kezdeményezésből nem válik sem szobor, sem más.

A cikk részletesen ír a Nemzeti Szalon történetéről, és közli az alkotó Kalmár János nyilatkozatát, aki egyebek közt kijelenti: „A magyar kultúrában és köztudatban (...) egyáltalán nincs jelen a kortárs művészet, holott elengedhetetlen lenne.” És a nyilatkozatot közlő újság mindjárt prezentálja is a bizonyítékot: nem a szoban forgó munkát, Kalmár János szobrászművész friss alkotását láthatjuk a cikk illusztrációjaként, hanem valami teljesen mást: egy régi szoborművet. Igaz, az Erzsébet téren áll ez is, de a túlsó oldalon, a Deák térhez közel. Az újság Horvay János 1929-ben felállított Népdal című műve részletfelvételét mellékeli kortárs alkotásként, mintegy igazolva a szobrász szavait: a Helyi Téma szerkesztőinek sincs fogalmuk a kortárs művészetről; ha szobor kell, hát legyen. Szobor, szobor. Talapzatán: „Kis furulyám szomorúfűz ága.” Vidám kis kulturális tréfa, félrevezető játék a belvárosi olvasóknak.

Csók: István

Park Galéria, Budapest

Torzszülöttek vitrinekben

Két üvegvitrinben elhelyezett irreális, ám a megtévesztésig realiztikus kukoricacsövek, belógatott printek és nem utolsósorban az egyik ismert bulvárlapunk mintájára készített, a hasonló sajtótermékeket kifigurázó SORS újság. Ennyiből áll a tárlat.

Bukta Imre GM Kukorica című kiállítása populáris, de nem pop. Konceptuális, de szakszöveget mellőző (ál)dokumentációjával mintha csak rájátszana a konceptuálisra – bár azt hiszem, valójában ez annyit jelent: alkalmazza a témához, és kihasználja a benne rejlő lehetőséget. Bukta úgy foglalkozik köz- (globális) ügygel, hogy személyes.

Kukoricáinak tárgyi beszéde – mint azt Dr. Máriás a megnyitójában kibontotta – negatívan festett fogyasztói, monetarista kultúránk szimbóluma; az ufó járta mezőről tört tengericsövek pedig toposszá lesznek. Hazánkra nézve külön jelentése: a modernitás visszas, kontrasztos megjelenülése egy elmaradott(á vált) mezőgazdaságú országban. A printek szereplői, az egyszerű, falusi emberek a valószínűtlen alakzatokat és méretet öltő terményekkel groteszknek tűnnek, a lapok egyúttal megidézik a csodatermékeket hirdető, mérsékelt igazságtartalmú prospektusokat is.

A téma és megfogalmazás kiválasztásában nyilván közrejátszott a kiállítóhely, amely nem hagyományos galéria, hanem egy bevásárlóközpont, a MOM Park egyik tere, ahol a „shoppingolásra”, tehát korántsem a kortárs képzőművészetért érkezett, nem szakmabeli közönség van túlsúlyban, amely mintegy „belefut” a műbe. A Molnár Ani Galéria és a MOM Park közös projektjeként működő Park Galéria nem titkolt célja is ez, ami Bukta Imrétől sem idegen. Egyéb munkái – legyenek azok festmények vagy térbeli alkotások – ugyancsak jellemzően hordozzák azt az igényt, hogy ne csak a legszűkebb szakmához szóljanak.

Bukta műveinek fentebb emlegetett személyessége, amely általánosnak mondható pályáján, legkönnyebben a szülőfalujához és lakóhelyéhez, Mezőszemeréhez való kötődésben fogható meg. A falu és a mezőgazdaság alapvető inspirációs forrása. Ez a tipikus alföldi, a rendszerváltás után tönkrement, elszegényedett falu szolgáltatja az alapötletet jelenlegi munkájához is, sőt jelen van ben-

Bukta Imre: GM kukorica, 2011
installációs részlet

ne. A printeken és a SORS-ban látható gazdaemberek is szemereiek csakúgy, mint maga a kukorica és a szemeket egyenként a művész által faragott „csutkára” applikáló falubéli.

A kiállítás nem mentes ironikus humortól, de korántsem vidám. Kifejezi ezt a bulvárlap-paródia címfacsarása is: a SORS szomorú lap, oldalain keveredik a komoly és gunyoros tartalom, a valós információ és a fikció. A kukoricák fura dokumentációja önmagában is szórakoztató, de jelentéstágító és -részletező funkciójával és fricskaszerűségével együtt sem jókedvű.

„Mert én csak a pénzben hiszek, amelyre azért van olyan nagy szükségem, hogy a tévé-előfizetést és a konyhám lakbérét, az ápolót és a rákkezelést kifizessem, néha befűtsek, s elég zsebkendőt vegyek ahhoz, hogy nyugodtan sírjak itt, (...) mindörökké, ésszerűen választott, szép és végleges GénManipulált valómban” – mondta Dr. Máriás a megnyitóbeszédben. Persze nem gondolja komolyan, bár borzongatóan közelinek tűnik az egész, amint az ember a vitrin fölé hajol, ahol a tekerő kukoricacsövek is tán csak a szerencséjük miatt maradtak sárgák. *(Megtekinthető június 8-ig.)*

Rónai-Balázs Zoltán

Alternatív művészklub Salgótarjánban

Tarján, Talent, Karácsony

A Talent Alternatív Művészklub 2011 decemberében nyílt meg Salgótarjánban. Vezetője, Nagyné Hajdú Györgyi a megyeszékhelyen élő értelmiségi réteg évek óta fennálló igényének tett eleget, amikor létrehozta az Erzsébet térről nyíló belvárosi pinceklubot a „réginyomda” épületében. A hely sokféle programmal várja az érdeklődőket: gyermek- és kamaraszínházi előadásokat, kortárs képzőművészeti kiállításokat rendeznek, koncerteket, táncházakat, filmvetítéseket, zenei és felolvasóesteket, kézműves- és drámapedagógiai foglalkozásokat, borkóstolókat, vacsorákat, táncanfolyamokat, előadás-sorozatokat tartanak.

Salgótarján idén ünnepli városi választásának 90. évfordulóját. A mesterségesen felfejlesztett iparváros megyeszékhellyé avatása után (1950) – többek közt az „ezer értelmiségit Salgótarjánnak” és a „kulturcentrum” programoknak köszönhetően – az ott élőkben kialakult a kultúra iránti igény, pezsgött a város művészeti élete. A rendszerváltást azonban hanyatlás követte: mára jelentősen csökkent a lakosság száma, nagy a munkanélküliség, kevés a program, még önálló galéria sincsen. Ezért kiemelkedően fontos az új szellemi műhely megjelenése, illetve az a tendencia, hogy a szakemberek és a művészek felidéznek a múlt jelentős mozzanatait, eredményeit, ezzel egy időben pedig átgondolják a jelen helyzetet, a jövő lehetőségeit.

Nem véletlen, hogy a Talent Karácsony Attila kiállításával nyitotta az évet. A Gerhard Richter-i elveket alapul véve minden kép jelenlétét biztosít a múlt jelenben való jelentőségének. Karácsony Attila, aki gyermekkorára nagy részét és kamaszéveit Salgótarjánban töltötte, valami hasonlót szeretne alkotni, mint amiben

Karácsony Attila: Tarján by night, 2009
olaj, vászon, 40x60 cm

felnőtt – de úgy, hogy közben megmutassa, milyen a város és környezete most, néhány évvel az ezredforduló után. A művészt öt évvel ezelőtt kezdte el foglalkoztatni a tarjáni sorozat gondolata. A Rákóczi út, a főút központi szakaszát ábrázoló munkái történelmi dokumentumok és pillanatfelvételek, látéletek egyben. Elsőként a Tarján by night (2009) készült el, az olajfestmény a kihalt várost mutatja. A háttérben a kopár Kálvária-domb, tetejéről eltűnt a Partizán-szobor. A Fő tér üres, a Centrum Áruház és az IBUSZ bezárt, a felújított önkormányzati bérlakások, az úgynevezett Garzon-házak, Somo gyi József Felszabadulás-emlékműve az átközött téren, a csehszlovák Siteco UFO az Európa Parkban (anno Tanácsköztársaság tér) magányosan nyújtózkodnak az éjszakában.

Ez az a hajdan nyüzsgő Fő tér, amelynek beépítése volt az első jelentős lépés a várossá válás folyamatában, s amiért Salgótarján 1968-ban, hazánkban elsőként Hild-érmet kapott. Az ország vezető építészei meg-

alkották a szocialista mintavárost, a szocialista modernizmus stílusában. Karácsony Attila képéről azonban hiányoznak azok az épületek, amelyek a központ arculatát meghatározzák. A Karancs Szálló, a József Attila Művelődési Központ, a „tizenhármass” bérház, a Pécskő Áruház mára mind elvesztették jelentőségüket. A szálloda évek óta nem üzemel, a JAMK vegetál, a Pécskőben nincs áruválaszték, a „magas rezsiű” Március 15. úti sorházakból kiháló régi lakók helyére nem kerülnek újak. A Fő út télen, az Esős november, a Salgótarjáni buszpályaudvar vagy a madárperspektívából készült Tarján éjjel is ezt a sivárságot mutatja.

Tarjánban megállt az idő. Tarján kiüresedett. Valóban. Karácsony Attila nem „játszik rá”: fotók alapján dolgozik, hiteles képet tár a közönség elé. Több száz felvételt készít egy témáról. Számára fontos a precizitás, az illúzió és Richard Estes, valamint a hiperrealizmus öröksége. *(Megtekinthető február 15-ig.)*

Debreceni Boglárka

MŰÉRTŐ

MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

Főszerkesztő: ANDRÁSI GÁBOR
Főszerkesztő-helyettes: PRÉKOPA ÁGNES
Tervezőszerkesztő: CSÉVE GÁBOR
Olvasószervező: FENYVES KATALIN
Korrektor: MANDLER JUDIT
Munkatársak: AKNAI KATALIN, GRÉCZI EMÓKE, EMŐD PÉTER, KOZMA ZSOLT, NAGY GERGELY, SPENGLER KATALIN
Szerkesztőségi titkár: TÖRÖK-HUSZTI BEÁTA

Külföldi tudósítók:
BERECZ ÁGNES – New York
CALBUCURA LAURA – Bécs
DARÁNYI GYÖRGY – Bázél
HUNYADI SZILVIA – Eindhoven
HUSHEGYI GÁBOR – Pozsony
KERÉNYI ÉVA – Madrid
KRASZNAHORKAI KATA – Berlin
MOLNÁR DÓRA – Párizs
MOLNÁR EDIT – Berlin
UHL GABRIELLA – Tallinn
MARIANA VIDA – Bukarest
STEIERHOFFER ESZTER – London

Szerkesztőség:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2270, fax: 436-2275
E-mail: muerto@hvg.hu
KIADJA A HVG KIADÓ ZRT.
Felelős kiadó: Szauer Péter
ügyvezető igazgató
Kiadóhivatal:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2000
Hirdetés: Szelevényi Judit
Telefon: 436-2027, fax: 436-2089
E-mail: hirdet@hvg.hu
Előfizethető:
HVG Zrt. terjesztési osztály
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2045, fax: 436-2012
E-mail: terjeszt@hvg.hu
Előfizetési díj egész évre 15% kedvezménnyel:
8575 forint, HVG klubkártyás előfizetői ár egész évre: 8070 forint.
Nyomdai előkészítés: HVG Press Kft.
Erényi Ágnes ügyvezető igazgató
Nyomtatás: MESTERPRINT Kft.
Felelős vezető: Szita Lajos ügyvezető igazgató
ISSN: 1419-0567

A Műértő folyóirat kiadója, a HVG Kiadó Zrt. a lap bármely részének másolásával, terjesztésével, a benne megjelent adatok elektronikus tárolásával és feldolgozásával kapcsolatos minden jogot fenntart.
A Műértőben megjelent minden szerző mű (cikkek, fotók, táblázatok, grafikai) csak a kiadó előzetes írásbeli vagy elektronikus dokumentumba foglalt engedélyével tehető hozzáférhetővé, illetve másolható a nyilvánosság számára a sajtóban. Ez a nyilatkozat a szerzői jogról szóló 1990. évi LXXVI. törvény 36. § (2) bekezdésében foglaltak szerint titkosított nyilatkozatnak minősül.
A hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

VILTIN Galéria, Budapest

Kockázatos emberi tényezők

A valóságnál nincs meggyőzőbb ér-
vünk – olvasható egy bulvármaga-
zin hirdetési felületén. Normál eset-
ben észre se venném ezt a nehezen
megkérdőjelezhető tézist, a VILTIN
Galériában azonban megkerülhetet-
lennek tűnik, mert itt és most Aszta-
los Zsolt is a valósággal érvel. Óriási
molinókra nagyította fel a különbö-
ző internetes felületek screenshotjait,
amelyek a II. világháborúból ránk
maradt, építkezések során előke-
rült bombákról tudósítanak. Előttük
a padlón televíziókészülékek kínálják
a kifejezetten esztétikus látványt: ál-
lóképeken egy-egy lövedék, amelyet
egyszer már kilöttek vagy ledobtak,
de nem robbant fel. A hűvös mérték-
tartás, a tiszta és egyszerű kép – amit
a jelen esetben „médiamentes” tévék
kínálnak – diszsonáns: egyszerre
megnyugtató és felkavaró.

Szépek ezek a bombák. Esztétikai
minőségük elvitathatatlan, a kép-
zőművészeti kontextusban igénye-
sen megformált tárgyak benyomását
keltik. Van színük, stílusuk, felületi
texturájuk; már-már kézbe ven-
nénk őket. Üzemen kívül – erősíti
meg a kiállítás címe – tetszetősek.
Rosszak ezek a bombák. Az embe-
ri hibátényező a küldetésük betelje-
síthetetlenségére determinálta őket.
Pusztítaniuk kellett volna, de e tar-
talom helyett „üres” formaként és
üzenethordozóként maradtak fenn
az utókornak. A nyolc hatástalanít-
tott robbanószerkezet látványához
– vagyis a valóság egyik arcához –
Asztalos Zsolt nyolc különböző hang-
effektet társított. Nézhetünk tehát

Asztalos Zsolt: Törékeny, 2010
installáció, hungarocell, fa, VILTIN Galéria

bombát szentmisével, egy stadionnyi
szurkolóval, egy kávézó zöreijeivel,
tapsolás, tüntetés, mosogató, tévé-
készülék-kapcsolgatás hangjaival,
valamint egy kabaré nézőinek röhö-
gésével. Ezekkel együtt már nem is
az számít, hogy a bombák szépek-e,
rosszak-e, mivel Asztalos részéről
az válik jogos felvetéssé, hogy a min-
dennapi életünk részei-e. A bombák
ebben a felállásban metaforákká vál-
nak: megszemélyesítik az emberiség
önpusztító hatalomelvűségét, az em-
beri hibalehetőség kétarcúságát, sors
és véletlen örök dilemmáját, ugyan-
akkor az emberi kapcsolatok dinami-
kájáról is szólnak.

Ez utóbbi üzenetet erősíti egyes
robbanóanyagok kémiai képleteinek
közvetétele, amelyekből mi magunk
is bármikor készíthetünk egy-egy
különösen veszélyes egyveleget, ha
ismerjük a receptúrát. A molekulák
és kémiai kötések szikár rendjét Asz-
talos egy-egy mondattal egészíti ki.
A „fő tulajdonságok” által egyszerűen e
vegyi anyagok viselkedésének kulisz-
szatitkaiba nyerhetünk bepillantást,

Asztalos Zsolt: Out of Order, 2012
c-print, 120x180 cm

másrészt az emberi tényezők és re-
akciók is parodisztikusan nevesítve
vannak. Vegyük például a szegény
ólom-azidot, amely már „gyengéd
érintés hatására is robban”!

Ezek a vegyületek a tudomány
törvényes keretei között nemcsak
ok-okozati összefüggésekről beszél-
nek, itt a mindennapi élethelyzetek,
az egyének vagy közösségek műkö-
dési mechanizmusainak lényegére
is rámutatnak. Egy molinón közölt
kémiai kötések ábráiban szándéko-
latlanul is felismerhető az emberiség
természetének végzetes és felülírha-
tatlan rendszere, amelyben akaratok
kapcsolódnak lehetőségekhez. Asz-
talos Zsolt ezt a rendszert letisztult
installációba sűríti: egyik felében
a valóság érvei sorakoznak bombák
és vegyjelek képében, a másikban
pedig soha el nem bomló, gigászi
hungarocellkoporsók várnak azokra,
akik már a valóság pusztá gondolatá-
tól is felrobbannának – éppen ezért
rendkívül sérülékenyek. *(Megtekin-
hető március 3-ig.)*

BAGLYAS ERIKA

BTM – Budapest Kiállítóterem

A rózsza rózsza, a tövis tövis

A rose is a rose is a rose is a rose – Gertude Stein
az identitás törvényeként is értelmezhető tautológiá-
ja Gink Judit (1953–2009) emlékkiállításán szó sze-
rint, a textilművész szakmai identitását meghatározva
ölt testet. Rózsák és tövisaik zászlóként, függönyként,
objektként, installációként láthatók. A rózsza alakválto-
zásaiiban is ugyanaz marad, szimbolikus jellege a folya-
matos ismétlés által halványul, önnönmagának repre-
zentánsává válik, a nézőt mérhetetlenül közel engedve
és ugyanakkor távol tartva a művek jelentésrétegeitől.

A Rose is a Rose...(2004) a kiállítás főműveként foglal-
ja össze Gink Judit munkásságának második szakaszát,
egyben felidézi a 2005-ben a Fészek Galériában beren-
dezett installációt, amelyet a művész édesanyjának dedi-
kált: egy epeda rugói drótrózsák szövevényével bevonva,
szegekkel, azaz töviseikkel átszöve beszélnek bensősége-
sen, már-már érzelmesen egy családi kapocsról.

Az életmű második felét – mely a kilencvenes évek
elejétől a művész haláláig tart – meghatározó rózsate-
matika előtti alkotásokat a kiállítás kurátorai (Gink-
Miszlivetz Sára és Török Tamás) a galéria belső trak-
tusában helyezték el, térben is szétválasztva a két
különböző, bár áthallásoktól nem mentes korszakot.

Gink Judit nyomottanyag-szakon végzett az Iparmű-
vészeti Főiskolán 1978-ban. Ugyanebben az évben már
részt vett a Velemi Textilművészeti Alkotóműhely mun-
kájában, amely a textilművészszakma egyik legfonto-
sabb alkotóhelye volt az 1970-es években.

A korai korszak szerigráfiai, fotó- és xeroxtechnikát
használó művei formailag és tartalmilag is elkülönül-
nek az utóbbi periódustól. A főiskolán szerzett technikai
tudás aktív használata jellemzi e munkákat, amelyek
azonban korántsem alkalmazott művészeti alkotások:
a kép, leginkább a táblakép vagy képgrafikai alkotás mi-
benlétére kérdeznek rá.

Témái közt megtaláljuk egy kanonizált remekmű
transzformációját, az Elmozdulás – Rubens I–III. (1978)
sorozata a flamand festő Vénusz ünnepét megörökítő
képével dolgozik. A fénymásolások, nagyítások és ki-
vágások miatt a műselymen szemcséssé váló, átdolgo-
zott reprodukció formailag elemzi az eredetit, megadva
a képi hangsúlyok helyét.

A Kinder, Küche, Kirche (1982 körül) a pusztá formai
elemzés elhagyásával a női szerephez kapcsolódó kér-
déseket tematizál, bekapcsolódva a nemzetközi szinten
is a hetvenes és nyolcvanas években kiemelten fontossá

Gink Judit: Elmozdulás – Rubens I–III., 1978
szerigráfia, műselyem

váló nőművészeti diskurzusba. Szintén szerigráfia a Kö-
téspontok (1980); Budapest szemcséssé nagyított dunai
látképének nyomata alatt három textilminta ajánl fel
olyan lehetőségeket, amelyeket a nyomottanyag-techni-
ka kihasználatlanul hagy.

Pályájának korai szakaszában a transzavantgárd je-
lenségei közül a nőművészet, a konceptuális művészet
vagy a strukturalizmus hatásáról is beszélhetünk, de
Gink egyetlen irányzatnál sem időzött túl sokáig – el-
lentétben néhány, ugyancsak textilből kiinduló kortár-
sával (többek közt Lovas Ilonával vagy Attalai Gáborral).
Az alkotás iránya az 1990-es évek elején megváltozik,
és egy zártabb és személyesebb hangvétellű, magányos
alkotói folyamatot feltételező, a textilt egyre inkább el-
hagyó tematikus korszakhoz vezet.

Gink Judit utoljára 2005-ben állított ki, a mostani
tárlat és a katalógus létrejötte családjának és a Buda-
pest Galéria munkatársainak köszönhető. Remélhetően
nem ez az utolsó lehetőség művei megismerésére.
Emlékére, hagyatékának feldolgozására és gondozására
Gink-Miszlivetz Sára a jövőben alapítványt hozna létre.
(Megtekinthető február 19-ig.)

RÓZSÁS LÍVIA

Merre tovább, múzeumok?

Az ELTE Művészettörténeti Intézet szakmai beszélgetéseket indít az or-
szágos művészeti múzeumok jelenéről és jövőjéről. Első alkalommal
január 25-én a magyar múzeumi szakmát leginkább foglalkoztató intéz-
mény-összevonások és gyűjteményegyesítések ügyéről esett szó – lehe-
tőséget adva a nyilvános szakmai diskurzus kibontakoztatására.

Felkért hozzászólóként Róka Enikő a Magyar Nemzeti Galéria tuda-
mányos tanácsának képviselőjében szolt az intézményegyesítés hivatá-
los kommunikációjának retorikai vonatkozásairól, ezenkívül ismertette
a Galéria utóbbi éveinek legjelentősebb, nemzetközi szakmai visszhan-
got hozó projektjeit, hangsúlyozva, hogy a highlight-kiállítások rövid
távú közönségsikerével szemben a tudományosan előkészített temati-
kus külföldi tárlatok eredményei a nemzetközi szakmai köztudatba is
beépülnek. A Szépművészeti Múzeum delegáltjaként Vécsey Axel is-
mertette a jelenlévőkkel a Schickedanz-épület által biztosított kiállítási
adottságokat, Endrődi Gábor pedig a Művészettörténeti Intézet képvise-
letében szolt többek között az egyesítés lebonyolításának megvalósítha-
tósági problémáiról, kiemelve a rosszabb állapotú darabok csomagolásá-
nak és szállításának műtárgyvédelmi kockázatait.

Ezt követően Baán László kormánybiztossal, a Szépművészeti Mú-
zeum főigazgatójával beszélgetett Szentesi Edit művészettörténész,
az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetének munkatársa. Baán Lász-
ló szerint a szakma számára kivételes lehetőség, hogy kidolgozhatja
az egyesített intézmény működésének részleteit. Úgy vélte, Budapest
másképp kerül majd rá a világ kulturális térképére, ha a Városligetben
megvalósul az a komplexum, amelyben egy új koncepció szerint lét-
rehozott nagyszabású múzeum mellett fürdő, műjégpálya, állatkert és
cirkusz is található.

AICA-díjak 2011

A Műkritikusok Nemzetközi Szövetsége (AICA) Magyar Tagozata a Nem-
zeti Erőforrás Minisztérium támogatásával negyedik alkalommal ítélte
oda az év kiemelkedő kortársművészeti teljesítményeiért az AICA-díjat.
Az elnökség tagjaiból álló zsűri az egyes kategóriákban (művész, kritikus,
kurátor) idén is a tagság három-három jelöltje közül választotta ki a díja-
zottakat. A 2011-es AICA-díj nyertesei: 1. művész kategóriában: Németh
Hajnal, a Velencei Biennále Magyar Pavilonjában bemutatott Összeomlás
– Passzív interjú című installációjáért. 2. kritikus kategóriában: Hornyik
Sándor, az Idegenek egy bűnös városban – Művészettörténetek és vizuá-
lis kultúrák című kötetéért (L'Harmattan Kiadó). 3. kurátor kategóriában:
Erőss Nikolett és Somogyi Hajnalka, A nemépítés gyakorlata című kiállítá-
sért (Ludwig Múzeum, 2011. október 29–2012. január 8.).

Vigyázat, hamisítvány!

Újabb hamisítási botrány foglalkoztatja a nemzetközi műkereskedelem
szereplőit. New Yorkban Pierre Lagrange műgyűjtő, egy hedge fund alap-
kezelője beperelte a Knoedler galériát és annak korábbi igazgatóját, Ann
Freedmant, mondván, 17 millió dollárért egy hamisított Pollock-festményt
adtak el neki 2007-ben. A galéria másik volt igazgatóját, Julian Weissmant
már tavaly hasonló vád érte: októberben a Motherwell-hagyatékot képvisel-
ő Daedalus Alapítvánnyal szemben nyilvánították pervesztesnek, amiért
az 1991-ben elhunyt amerikai művész Spanyol elégia című 1953-as képének
hamisítványát eredetiként értékesítette. Amióta ugyancsak múlt októberben
hat évre ítélték a II. világháború vége óta legsikeresebb műtárgyhamisítót,
Wolfgang Beltracchit, a gyanút fogott érintettek, így például a Daedalus
Alapítvány, dollártízezreket költenek Mark Rothko, Willem de Kooning,
Clyfford Still, Franz Kline, Richard Diebenkorn és Barnett Newman egyes
műveinek igazságügyi szakértői eszközökkel történő és magukra a műalko-
tásokra sem teljesen veszélytelen eredetiségvizsgálatára.

Pályázatok

Pályázatot hirdet Monor Város Önkormányzata a Monor integrált városköz-
pont-fejlesztése projekt keretében állítandó köztéri műalkotások létrehozására.
A művek vagy műegyüttes megvalósítására legfeljebb bruttó 25 millió forint
áll rendelkezésre. Elhelyezésének legkorábbi időpontja 2012. szeptember 15.
lehet. Pályázati határidő: 2012. február 23. *(További információ: Monori Vá-
rosfejlesztő Kft., Rajki László: rajki.laszlo@monor.hu)*

Média- és videómunkák beküldésével lehet pályázni a nemzetközi
crosstalk video art festival 5. kiadásában való részvételre. Az idei program
megvalósítására 2012. június 7–10. között kerül sor Budapest belvárosá-
ban, a Magyar Építőművészek Szövetségének székházában. A rendezvény
célja a médiaművészet jobb magyarországi ismertségének elősegítése. Be-
küldési határidő: március 30. *(www.crosstalk.hu)*

Az esztergomi Szent István Strandfürdő, ahol André Kertész 1917-ben elké-
szítette Víz alatt című korszakalkotó fotóját, áprilisban ünnepli fennállásának
100. évfordulóját. Az esemény alkalmából, valamint André Kertész emléké-
re közös fotópályázatot hirdet a Szent István Strandfürdő, a Duna Múzeum,
az esztergomi művelődési ház és az Esztergomi Art Fotográfiai Stúdió. A ké-
pek beadási helye a Szent István Strandfürdő, a beadási napok március 10., 11.,
12. A művekből március 16-án kiállítás nyílik a Duna Múzeum Európai Közép
Galériájában, majd Léván és Párkányban. *(www.dunamuzeum.hu)*

Kiskép Galéria
Művészeti színpad, gyűjteményi értékek

Festmények, grafikák és fotográfiák, stúdió üvegek, számtalan stílus, különleges technikák, több mint kétszáz műalkotás kortárs mesterektől és fiatal alkotóktól:

Kiskép Galéria a Budai Várban.
Nyitva mindennap 10:00-18:00
1014 Budapest, Országház utca 15.
Telefon: 201-4935
A művészetről: www.mutermek.com

Múcsarnok, Budapest

Próba nélküli színház

Seres Szilvia Laza optimizmus című videoinstallációja mintha a Bizottság-kiállítás utóhangja lenne. A magyar underground művészeti élet utolsó pillanatait, a szabadság új, keretek nélküli úrrébe kifolyó, ott széteső közeg emléktöredékekből összeálló képét szeretné rekonstruálni – két prizmán is megtörve. Az első 2006, amikor a műben feldolgozott interjúk születtek azokkal a művészekkel, akik a rendszerváltás időszakában is aktívak voltak. A második prizma 2012 – a jelen, ahol az ő emlékezésük is reflektálható múlttá vált.

Az interjúk illusztrációjaként Seres Szilvia olyan felvételeket mutat be, amelyek korábban nem kerültek a nyilvánosság elé: Rodolf Hervé több mint százórnyi videoanyagából válogat. Lucien Hervé fia 1989-ben érkezett Magyarországra, és hamarosan a művészeti események állandó résztvevője és egyedülálló megörökítője lett. Az akkori évek „akolmelegét” mutatja be, külső és – idővel – belső szempontból.

Az installáció háromcsatornás. A két fő képsor a nézővel szemben, szorosan egymás mellett fut, mint külön látvány a két szemnek – a kettőn keresztül befolyt tanulságot az agy úgyis összeállítja. A párhuzamos képsorok mintha egy félkarú rabló pörgetéséből kidobott menüsorból követnék egymást randomszerűen. A sorrend természetesen nem véletlen, mégis mintha valami nagy-nagy merítésből potyannának éppen ők elő – noha csak hatan vannak.

A képsorok egymással több módon is összefüggnek: az egyik oldalon megszólaló szavait a másik oldalon Rodolf Hervé egy felvétel-részlete illusztrálja, tehát az emlékezet által rekonstruált és a „valós” múlt egybevág. Vagy többeknek cseng olyannyira egybe a tapasztalata, hogy az az érzésünk támad, mintha ugyanazt a szövegkönyvet

Seres Szilvia: Laza optimizmus, 2011–2012, videoinstalláció, zene: Bereznyei Róbert, utómunka: Szőnyi András

Hosszú pillantás

45 év konzekvens munkája kifog a teórián és a divatokon. Túlnő rajta – szerencsére –, mert megteremtí annak a látszatát, hogy önmagában létezik. Olyan perspektívát nyújt, amely mintha nem szorulna értelmezésre, nem lenne függvénye a jelennek. Sőt: itt és most örökkévalónak tűnik, de mindenképp történelmi teljesítmény. Korniss Péter művészetét az évtizedek alatt valóssággal körbetáncolták az elméletek – életműve a magyar szociofotó és képkomponálás nemes hagyományának folytatójából etnikai-politikai, egyes vélemények szerint kolonialista diskurzust képviselő gigantikus konceptművé változott. Bizonyára tapad majd még hozzá jó pár címke, ám a műveken ez jótányit sem változtat. Mindenesetre izgalmas, ha valami mindenütt és mindenhogyan ennyire fontos.

A kiállítás egyszerű és plasztikus olvasatot biztosít: az előtérben az újabb műveket, hátrébb pedig a „klasszikus” időszakot találjuk, a kettő között a hidat egyetlen fotóprint teremti meg, amelyen anya és fia a harminc évvel ezelőtti róluk készült képet tartja a kezében. Az eredeti riportanyag az első 30 év munkája, a tárlat néhány ismeretlent is bemutat. Korniss stílusának meghatározó eleme a két világ-háború között megszülető magyar riportfotózás, a felületek interferen-

Tárlatvezető

ciája (a sár, a ruhák, a birkagyapjú, a kő). A portrék metaforáinak tisztasága mellett az igazán szembeszökő a kompozíciók síkjának kristálytisztaság tagolása, az oldalak szabadsága, a mélységgel és a horizonttal való elmélyült foglalkozás. Ám a dokumentáló tevékenység a dokumentálás évtizedei alatt egyre inkább célját veszített lett: az eredeti falusi kultúra lassan hígulni kezdett, a rendszerváltás után fellendülő fogyasztás oda is elvitte a maga globalizált vizuális világát. És Korniss ekkor váltott: a kilencvenes évektől képei a szubjektív dokumentálás helyett egyre inkább demonstratívok lettek. Az eddig környezetükkel együtt létező szereplők maguk váltak díszletévé a belső tereknek (eltűnt a végtelen is), amelyekben megfigyelhető a keveredés: kínai oroszlános faliszőnyeg előtt népviseletben, bőrkabátban és öltönyben ülő család, három alak néz ránk az egyik fotóról. A XIX. századi kompozíció még inkább kiélezi idő és hely zavarát. Az utolsó fázis – az előző kettő kontextusában – egy nyersebben konceptuális sorozat, amelyben a figurák személytelen, geometrikus elrendezésben, hagyományos világukat elveszítve,

öltözküket jelmezként megőrizve reprezentálják identitásuk maradványait. Nemes dolog a megújulás igénye; nosztalgiaja a többi képpel érthető lesz, és bár rettenetesen trendi, de inkább megállja a helyét egy kultúrantropológiai elmélet illusztrációjaként, mint önálló képi élményként. Olyan igyekezetet tükröz, amelyre egy ekkora fotós-nak semmi szüksége. *(Várfok Galéria, február 25-ig.)*

JEROVETZ GYÖRGY

művészettörténész, kritikus, az MTA Művészettörténeti Kutatóintézet munkatársa

Láttatás szabadon

Ergy Landau és Nora Dumas két olyan női fotós, akinek jelentősége megkérdőjelezhetetlen a harmincas évek fotóművészetében. Mindketten magyar származásúak, mindketten elhagyták hazájukat, utóbbi – Kelenföldi Telkes Nóra – 1929-ben Landau Erzszi asszisztense lett. Képeiket az új tárgyiasság látványt és valóságot újraalkotó szellemisége – kvázi demokratizmusa – határozza meg. A sajátos perspektívák és kivágások, amelyek különösen aktfotóikon manifesztálódnak, a kor testképének és női szerepének megváltozását mutatják. A tárlat inkább a dokumentarista irányba mozdul, Landautól egy Kínába tett utazáson készült ötvenes évekbeli fotók kerülnek a falra, Dumas-tól pedig a francia paraszti kultúrát bemutató anyagából láthatók művek. *(Biksady Galéria, február 10-től március 3-ig.)*

Lehetetlen tekintet

A Videospace fennállása közel öt évére tekint vissza egy retrospektív (záró)kiállításon, amely az utolsó ezen a helyen. A visszatekintést szellemesen köti össze a mozgókép időbeliségével, a multimedialitással, megőrizve az itt megszokott intimitást. Szigeti G. Csongor Scope Indoor című objektje mintegy motóként szolgálva uralja a teret: a periszkópszerű cső egyik végéből egy kamerába nézhetünk, amely

mondanak el többen. A párhuzamok, megfelelések, képi alátámasztások talán kicsit túl evidensen kapcsolódnak össze. Sőt hogy még jobban értsük, vagy hogy mindeképpen elvontabb szintre emelkedjen a mondanivaló, a kulcsszavak kiírva is megjelennek. A lényegről szólnak, de mégis: fejből tudjuk őket, nyomatékosítás, installáció nélkül is. Hogy a siker és a pénz lett a fontos. Hogy a szabadság lustaságot hozott és a közösségek felbomlását. Hogy a kettős pólusú világ sok, ma hiányzó stimulust adott. Hogy az irigység az, ami motivál.

A harmadik csatorna szinte láthatatlan, ha az interjúkra figyelünk. Ez a vetítés az észlelés periferiáján, a szemünk sarkában lebeg, bár ami ott pereg, az javarészt a fő csatornákon is felbukkan. Tehát lehet valami váltakozva a fókuszban és a periférián, illetve az underground művészeti élet anno valóban a periférián volt, annak minden hátrányával és előnyével együtt.

A mű beharangozásához képest jóval vékonyabb szeletet mutat fel a korszakról, a látottak-hallottak nem hoznak új dimenziót a róla létező képbe (sőt a felvételeken látott koncertek, performanszok jelölensége további hiányérzetet kelt). Ami mégis csavar egyet a művön, az a második prizma. Az emlékezőket, az emlékeket a mából ítéljük meg, és rájöhetünk, hogy az akkori kulcsszavak ma is azok. Bővült a lista, de ezek ma is meghatározák az életünket. Így érezhetjük azt is, hogy bárcsak újakezdehetnénk. Hogy valahol valami elromlott. Azt is, hogy az út hosszabb és nem arra vezet, amerre szerettük volna. Hogy a rendszerváltás, Kundera próba nélküli színházának előadásai ma is folynak, bennük velünk, képzetlen és felkészülés nélkül premiért játszó színészekkel. *(Megtekinthető február 12-ig.)*

SOMOGYI ZSÓFIA

1980. február

Tárlatvezető – a múltba

Geometrikus-szürrealista szintézis

Szmadám György a Fényes Adolf Teremben látható tárlatát Frank János művészettörténész rendezte. Szmadám outsiderként bukkant fel a képzőművészet világában, de a No. 1 csoportnak a budapesti állatkert orosz-lánbarlangjába szervezett 1971-es kiállítással sikerült magára irányítania a szakma figyelmét. A különleges helyszínválasztásnak két oka is volt: a tagok nem jutottak máshol bemutatkozási lehetőséghez, Szmadám pedig ebben az időben a nagyragadozók főápolójaként dolgozott. Az elmúlt közel 10 év alatt azonban több kiállítási lehetőséghez is jutott.

Jelenlegi tárlatán absztrakt festményekkel szerez. A pontosan megszerkesztett, hagyományos olaj-vászon technikával készült mértani alakzatok visszafogott színvilágukkal nem hasonlítanak a korábbi stílusaihoz; leginkább Korniss Dezső és Sikuta Gusztáv műveire reflektálnak. Szmadám képeinek geometrikus szürrealista jellege a népművészetből, illetve a folklórból vett motívumok alkalmazására utal. A művész ennek ellenére a konvenciókkal mit sem törődve, stílus-kényszer nélkül készíti alkotásait. A közel 40 kiállított munka közül a legtöbb az elmúlt években született. Frank János a tárlathoz kiadott kis katalógusban leírja, hogy a kezdetektől fogva figyeli Szmadám művészetét, és bár a pályáján volt néhány elágazás, most azért rendezett neki kiállítást, mert be kívánta mutatni a közönségnek, hogy a festő rátalált a saját útjára. Frank szerint ezek a festmények szintézisbe foglalják azokat a többirányú törekvéseket, amelyek ez idáig Szmadám tevékenységét jellemezték. *(Megtekinthető volt 1980. február 14. és március 9. között.)*

Nagyatádi szimpóziumok

Az Óbuda Galéria kiállítóterében ízelítő látható azokból a szobrokból, amelyek a nagyatádi szimpózium 1975-ös alapításától máig a nemzetközi faszobrászati alkotótelepen készültek. A város nyaranta három hónapra fogadja be a meghívott hazai és külföldi művészeket, hogy ennek fejében a telep gyűjteményét kötelező módon gyarapítsák ott készült alkotásaikkal. A művésztelep öt évet felölelő, gazdag termése nem mutat egységes irányt, a hagyományos famegmunkálásoktól kezdve a kísérletező, konstruktív alkotásokig sok minden megtalálható a munkák között. Rögtön az első évben készült Deim Pál geometrikus faszobra, amelynek szigorú megmunkálása el- lenpontozza az anyagban rejlő organikus jelleget. Nagyatád szinte a kezdetektől lehetőséget adott a monumentális faszobrászati kísérleteknek, amelyek hagyományos műtermi körülmények között nem, csakis szabadtéri műhelyekben valósulhatnak meg. A művésztelep vezetője, Bencsik István az évtized vége felé egyre több fiatal, progresszív művészt hívott meg. Gulyás Gyula Térképzés és Farkas Ádám Ködkarcoló című szobra ma ikonikus része a szoborparknak. Bár a mostani kiállításon nem szerepel, a szimpózium történetében legnagyobb vihart Pauer Gyula 131 darabból álló Tüntetőtábla-erdője okozta 1978-ban, amelyet

hatóságok rövid úton megsemmisítették. A művésztelep emellett hagyományosabb vonalat is képvisel, így a természeti formákhoz szervesen kapcsolódó plasztikák és figurális alkotások is szép számmal vannak jelen a gyűjteményben. Bár a nemzetköziséget a művésztelep komolyan veszi, s a résztvevők közel fele mindig külföldi, ennek ellenére ritkán akad köztük Nyugatról érkező. Említésre méltó kivétel Jorge Dubon francia szobrász vagy a japán Issei Amemiya, akinek 1976-os alkotása azóta emblematikussá vált. Az Óbuda Galériában rendezett összefoglaló megerősíti azt az állítást, miszerint a hatvanas évek végétől gomba módra szaporodó alkotótelepek közül a nagyatádi jelentős helyszínné vált az eltelt években. *(Megtekinthető volt 1980. február 1. és február 29. között.)*

Radírképek

A miskolci Ifjúsági Házban Kelemen Károly legújabb radírképeiből rendezett kiállítása látható. Az első ilyen technikával készült munkáin Kelemen a nyugati művészet nagy sztárjait örökölte meg. A radírképek alapja egy-egy fotóreprodukció olyan monumentálissá nagyítva, hogy a képen a raszterek is megjelenjenek. Kelemen ezeket – diavetítő segítségével – hosszas munkával fotorealista módon megrajzolja, majd határozott gesztusokkal a képekbe radíroz. Művészetét a közvetített, reprodukált kép ihleti, alkotásai saját reflexiói a művészet történetére. Műveivel arra utal, hogy az avantgárd nagy alakjai és teljesítményei Magyarországon csak másodlagosan, újságokból, katalógusokból érhetők el. Így a hazai alkotók ezeket többnyire csak rossz minőségű, fekete-fehér reprodukcióikból ismerik. Kelemen képein a műveket befejező radikális radírgesztussal megtöri ezt a hagyományt, megszünteti az áhítatot a művészek és műveik iránt. Tudatosan válogat azokból az alkotókból, akik meghatározták az avantgárd művészetet. A Jasper Johns – High school days című, jelen kiállításon is szereplő munkája annyiban lép tovább a kezdeti radírképeken, hogy a műbe egy valódi tárgyat – jelen esetben az ismert művész

cipője orrán elhelyezkedő tükröt – épített be, mely nem organikusan illeszkedik a képbe, ezzel – akárcsak a radírozás gesztusával – megzavarva az elsődleges befogadást. A Molnár Béla Ifjúsági Házban Kelemen kiállítása „az egész pest miskolcon süt” című álperformansszal nyílt meg. *(Megtekinthető volt 1980. február 9. és március 6. között.)*

ZOMBORI MÓNIKA

Trafó Galéria, Budapest

Kirakat, tűnőben

A Trafó Galéria Kirakat bolygó című kiállítása nem különösebben felkavaró, két svéd és egy magyar művész fotói, videói, fotókönyvei láthatók a pincetérben. Egyik sem bombasztikus – olyan, mintha a néző a kortárs képzőművészet alapritmusát hallaná, egy ütemet, amire aztán a képzett kép-DJ-k bármit rá tudnak keverni. Thobias Fäldt, Klara Källström és Surányi Miklós ügyes képkeverők. Tehetségük közös nevezője egyrészt abban áll, hogy a fotót mint alapnyelvet jól beszélik, a kézenfekvő beállításokhoz pedig egyéni eszközökkel rendelnek elsőre oda nem illőnek tűnő elemeket.

Az egyik svéd sorozaton az Akropolisz köveinek közelképei ellenpontozzák az athéni sztrájkok totálját. Nincs a fotókon semmi különös, emberek tömege messziről, kövek közelről, nem fontos az élesség vagy a kompozíció, de a képek egymáshoz való viszonya, a motívumok képek közötti arányai, a megvilágítás különbségei akár verbálisan is jól megragadható mondanivalót körvonalaznak. Az arányok Surányi Miklós fotóin is lényegesek: az autópálya mellett fekvő szarvas szinte kitakarja a mögötte néhány méterre elhúzó kamiont, s ez a tény a szituáció hétköznapi lehetetlensége miatt lényegesebb, mint a kompozíció – különben szintén meglevő – pontossága vagy a színek különössége. Surányi egy másik képén egy kopott kanapéra szórt ruhák fölött furcsa apró helikopter húz el; itt meg épp az éles fény a lényeg, amely a csendéletet elmosa, a repülő modell mozgását ezzel el- lentétben az árnyékkal hitelesíti.

A kiállítás másik közös kérdése éppen a hitelesség: mi az, amit elhiszünk a fotónak, hol van a hétköznapi jelenetben a csoda vagy a család határa. Elhiszük-e, hogy egy épület homlokzatán egy óriási bogárszerű szobor mászik teljesen értelmetlenül, lábait a képen egy még értelmetlenebb, de mégis valós vízszintes köztéri elem takarja ki? Nemcsak hogy elhiszük, de bele is megyünk a képi játékba: történeteket gyártunk, majd elvetjük őket. Befogadói szempontból a fotók zenei felfogásáról és kezeléséről van szó; a tárlat nyomán a nézőben nem a gyorsan átfutó történetek vagy a hírekből ismert események képei maradnak meg, hanem néhány erős reflektorfény és a képszerkesztés svéd és magyar logikája.

Jól végiggondolt képeket, nemzetközileg is hiteles koncepciót és

karakteres képfelfogást felmutató kiállításból már sok volt korábban is a Trafóban. Pillanatnyilag azonban a nagy kérdés nem is az, hogy ez a svéd–magyar tárlat miképp illeszkedik a gondosan felépített intézményi elvekhez és gyakorlatokhoz vagy hogyan marad meg a látogatók fejében, hanem hogy néhány hónap múlva létezik-e majd még egyáltalán a Trafó Galéria.

Bozsik Yvette nyertes pályázata alapján valószínűsíthető, hogy nem. Legalábbis annyi bizonyosnak tűnik: a leendő igazgató nem érti, miért lehet fontos egy, a kortárs képzőművészet nemzetközi alapritmusára járó intézmény. A pályázati szövegből úgy tűnik, Bozsik nem realizálja, hogy például a mostani kiállítás hol

Surányi Miklós: Display, 2006–2011

A Trafó Galéria esetében eddig a cél és egyben az eszköz is maga a folyamatos mozgás volt, a nemzetközi áramlás biztosítása, amelybe egyszerre fért bele fiatal magyar művészek globalizációellenes megnyilvánulása vagy a globális Documenta kurátorának látogatása. Az új igazgató pályázatában a Trafó Galéria – ha

Klara Källström: A Blackdrop Island sorozatból, 2011

társadalomkritikus, hol vicces, hol abszurd képei nemcsak egy kis pincégaléria néhány látogatója számára lehetnek érdekesek, hanem egy nagyobb, működőképes rendszer részét is alkotják. És ezen a helyen nem is a rendszerről, hanem a működőképesről van elsősorban szó. Egy kortárs képzőművészeti intézmény akkor működik, ha pontosan ismeri szűkebb és tágabb közegét, céljait és eszközeit pedig ennek szellemében jelöli ki, illetve használja.

létezik majd egyáltalán ilyen néven – mozgóképes műhely, médiaművészeti pályázatok termésének bemutató helyszíne lenne, illetve inkubátor, amelyben fiatal, pályakezdő alkotók hoznának létre új műveket. Mindez az eddigi koncepció kiforgatása, vagy inkább feje tetejére állítása. A galéria ugyanis mostanáig saját programjával inspirálta a művészeket, azaz egy meghirdetett kiállítási projekttel teremtett lehetőséget a bemutatkozás mellett új munkák létrehozására, s a legkiválóbb külföldi példákat testközelbe hozva emelte egyre magasabbra a hazai mércét. A Bozsik-féle koncepció ezzel a gondolkodással a műhely szellemét és gyakorlatát állítja szembe; elsősorban lenne a produkció helyszíne és másodsorban ennek bemutatóhelye. A kortárs képzőművészet nemzetközi intézményrendszerében valószínűleg vannak példák hasonlóképpen működő egységekre, de arra biztosan nincs sehol a világon, hogy egy műhely létrehozása érdekében az egyik legjobb funkcionáló intézmény működését alapjaiban megváltoztassák vagy be- szüntessék. A Trafó Galériával most nagy valószínűséggel ez történik.

Amennyiben a meg nem értésből következő megszüntetés valóban lezajlik, akkor egy olyan, erőteljes szellemiségű helyszín tűnik el a magyar kortárs képzőművészeti intézményrendszerből, amelyhez hasonló felépíteni valószínűleg majd csak évtizednyi idő alatt lehet. A nemzetközi kirakat helyén pedig lesz most egy pinceműhelyünk. *(Megtekinthető február 26-ig.)*

MÉLYI JÓZSEF

Thobias Fäldt: Az 581c vol 2–3 sorozatból, 2010

(folytatás az 1. oldalról)

A méltatlan és abszurd helyzet feloldására a finansziális krízis idején csak az önkéntesek alkalmazása hozhatna megoldást, ennek kultúrája és gyakorlata azonban még most van kialakulófélben Magyarországon. Figyelemfelhívásként a Nemzeti Múzeum a Magyar Kultúra Napja alkalmából neves hazai tudósokat invitált meg önkéntes teremőrnek. A teremőri szék mellől rövid előadásokat tartottak a látogatóknak – természetesen saját kutatási területük érdekességeiről. Ez az esemény egyúttal szolidaritási gesztus is volt az ellehetetlenült és a működőképesség határa alatt már jó ideje csak a túlélésért és a tárgyak átmentéséért küzdő hazai muzeológiáért. Azt ugyanis a Nemzeti Múzeum alkalmi vendéglőadóí is jól tudják, hogy a kisebb és/vagy vidéki intézmények még ennél is súlyosabb helyzetben vannak.

Kaposvár – Kié Rippl-Rónai?

A Somogy Megyei Múzeumot jelenleg és érthető módon a Rippl-Rónai Múzeum (Rippl-Rónai Ödön-gyűjtemény és a Róma-hegyi villa) sorsa érinti a legérzékenyebben. Ahogy másutt, január 1-jétől itt is az állam veszi – azaz vette – át az addig megyei önkormányzat fenntartásában lévő egészségügyi, oktatási, szociális, közművelődési intézményeket. Szita Károly, Kaposvár polgármestere tavaly decemberben kérte Gelencsér Attila megyei közgyűlési elnököt, hogy járjon közben a kormánynál azért, hogy a Rippl-Rónai-villa Kaposvár kezébe kerüljön, illetve maradjon. A sikerre vitt tárgyalások következményeként 2012. december 16-án Juhász Tibor kormány megbízott, Gelencsér Attila közgyűlési elnök és Szita Károly aláírta azt a megállapodást, amely döntött arról, hogy a kaposvári Rippl-Rónai-villa a továbbiakban Kaposvár Megyei Jogú Város tulajdonában maradhat. Az átadás egyik feltétele a Rippl-Rónai-villánál zajló fejlesztések önjelölésének biztosítása volt. A legutóbbi egyeztetések alapján úgy néz ki, hogy az emlékház 237 millió forintos felújításának 52 millió forintos önrésztét a kormány állja a költségvetésből, legalábbis Kaposvár erre kapott ígéretet. „Rippl-Rónai a kaposváriaké” – hangoztatja minden szereplő, s a tulajdonváltásról január 15-ig kellett volna valamilyen dokumentumnak születnie, de úgy tudjuk, ez lapzártánkig nem történt meg. A szakmát érintő részletekről pedig semmit sem lehet tudni; senki sem nyilatkozott arról, hogy a feltételezhetően Kaposvár új kulturális központjába, az Agórába (képünkön) szánt „rég-új” gyűjtemény szakmai felügyeletét ki és hogyan látja majd el.

Székesfehérvár – „ideiglenesen szünetel”

A megyei múzeumok átvétele és működtetése nem megy zökkenők nélkül. A székesfehérvári Szent István Király Múzeum (SZIKM) honlapján egy szűkszavú üzenet csak annyit tudat a látogatóval, hogy: „Tájékoztatjuk kedves Látogató-

Intézmények bizonytalan helyzetben

Ország, város, megye

inkat (sic!), hogy a Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága székesfehérvári kiállítóhelyei (kivéve Csók István Képtár) nyitva tartása ideiglenesen szünetel.” Az indoklással adós a honlap és a múzeum is, hivatalosan nem sokat kommunikálnak. Igaz, nem is biztos, hogy tehetik, hiszen

lálható kiállítóhelyek sem. A Csók István Képtár nyitva tart, mert azonos épületben van a megyei könyvtárral. A megyei lap hasábjain december 5-én Demeter Zsófia, a Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága igazgatója még abbéli reményét fejezte ki, hogy már aznap lép az új fenntartó,

múlva lehúzhatja a rolót. „Ha a város által meghatározott 13,4 millió, a működési költségekre fordítható összeget megkapjuk, az júliusig elég” – mondta a Múértőnek Szoboszlai János művészeti vezető. Az ICA-D az idei évadra már nem tudott programot tervezni és finanszírozni. Önrész és előfinanszírozási lehetőség híján pedig pályázni sem állt módjában. Ha tényleg be kellene zárniuk, azzal nem csak a Vasmű útról tűnik el egy immár két évtizedes múltú, a városi kultúrába erősen beágyazódott hely, de az országos térképről is lekerülne egy progressz-

most éppen ők is várnak. Leginkább arra, hogy a megyei kormányhivatal alá rendelt MIK (Megyei Intézményfenntartó Központ) végre rendesen felálljon, működjön. Ám addig, ha jól értjük a helyzetet, éppenséggel nyitva lehetne a múzeum. De amint a városi szóbeszédéből és a Fejér Megyei Hírlapból (sajnos kevésbé) tudható, a teremőrökkel havi megbízási szerződéseket kötöttek. És minthogy az év végén már nem köthetett új szerződéseket a régi fenntartó, januártól nem volt, aki őrizze a termeket. Székesfehérváron most nem fogadhat látogatókat az Országzászló téri épület, a Fő utcai rendház, a Fekete Sas Patikamúzeum, ahogyan a Megyeház utcában ta-

s kinyithatnak a kiállítóhelyek. Lapzártánkig ez mégsem történt meg. A Múértő úgy tudja, számos egyéb probléma is van, jelenleg nincs elfogadott költségvetése és gazdálkodási terve az intézménynek. Legfőképpen azért, mert bár létezik a MIK, még nem működik, és bizonyos személyi kérdések is megoldatlanok a háza táján.

Dunaújváros – Csak júliusig elegendő pénz

A megyei intézmények mellett egyes városiak is igen rossz helyzetben vannak. A Kortárs Művészeti Intézet – Dunaújváros (ICA-D) pár hónap

szív, friss és újító szellemű művészeti intézmény. Pedig ilyenekből egyébként sincs sok. „Végigjártam az üzleti élet általam ismert szereplőit is, de senkinek nincs most több tízmilliója működési finanszírozásra” – mondja Szoboszlai. Mint ismeretes, 2010-ben is csak úgy tudtak túlélni, hogy elnyerték a Nyílt Társadalom Alapítvány tízmilliós támogatását. A nadrágszíjat tovább már nemigen tudják húzni, tavaly elbocsátottak számos munkatársat, béreket csökkentettek, és – sajnos azt kell írunk – ahogy ez másutt is természetes, csökkentették a világítást és a fűtést is. ÖSSZEÁLLÍTOTTA: AKNAI KATALIN, NAGY GERGELY, PRÉKOPA ÁGNES

– Az NKA az interdiszciplinaritás jegyében a Vizuális Művészetek Kollégiumának hatókörébe von-ta a képzőművészeti, az iparművészeti és a fotóművészeti pályázatok támogatásának elbírálását. Milyen újítások, személyes elképzelések megvalósítását tervezi a kollégium frissen kinevezett vezetőjeként?

– Az összevonás szemléletváltást is sugall, kifejezi a kortárs művészet mai, gyakran interdiszciplináris mivoltát, de lehetőséget biztosít ahhoz, hogy az az alkotástól a szakmai feldolgozáson (kiállításon) keresztül a befogadóhoz is eljusson. Az összevonás egyben árnyaltabb és hatékonyabb támogatást tesz lehetővé. A korábbiaknak megfelelően megmarad a műfajspecifikus támogatás is. A művészet értékét erősíti, ha mögötte a bemutatását lehetővé tévő, koncepcióval felvértezett intézmények állnak. Az NKA a kortárs műalkotások megvalósításának elősegítésén keresztül az intézmények profilerősítését is támogatni kívánja. És vice versa. Az intézményeknek ugyanakkor némi kiszámíthatóságot, gazdasági tervezhetőséget kell biztosítanunk egy-egy kiállítási programsorozat esetében. Ez a kölcsönös erősítés, ami nem több

pénzt, hanem összefogott tartalmi támogatást jelent.

– Lesznek-e a korábbi gyakorlattól markánsan eltérő szabályok, pályázati kiírások, feltételek?

– A pályázati kiírásokon még dolgozunk. Nem lesznek markánsan mások, és nem rövidül meg a kollégium hatókörébe tartozó egyik művészeti ág sem. A méltányosság és hatékonyság akkor valósul meg a kollégium tevékenységében, ha azokat a pályázatokat támogatja, ahol megfogalmazódik az átfogó szándék az alkotástól a befogadásig. Ma egy kiállítás megvalósítása sokkal több síkon történik – az arculati elemek finomságaitól egészen a veretes tanulmányokig –, mint 20-30 évvel ezelőtt: integratív tevékenységnek tekinthetjük. Feladatunknak tartjuk alkotói ösztöndíjak odaítélését, művek létrehozásának, nagy kiállításoknak, kapcsolódó kiadványoknak és a vizuális nevelők tevékenységének a támogatását. Meghívásos pályázatainknál azt

az intézményi háttérrel szeretnénk erősíteni, amely a kortárs művészet eddig kevésbé használt kiállító helyszíne volt. Ezzel kiszámíthatóvá és tervezhetővé tesszük az ilyen intézmények működését.

– Melyik kollégium hatáskörébe tartozik a művészeti tevékenységhez kapcsolódó könyvkiadás, például katalógusok támogatása?

– A katalógus és a benne lévő tanulmány önálló műfaj, és különösen a kortárs művészetek esetében szerencsésebb együtt nézni a kiállítással, amihez készül. A kollégium szakmai célkitűzése, hogy kortárs művészeti tárlatok kapcsán a kiadványok, a (ha indokolt, kétnyelvű) katalógusok a bemutatókat érdemi- leg dokumentálják, a témát sokrétűen megközelít, elemző tanulmányokkal járják körül. A pályázó intézmény, szervezet vagy művész tegye le ezek koncepcióját. Arra törekszünk, hogy a szervezetek és az intézmények komolyabb tanulmányok megírásával

bízzanak meg szakembereket, akiknek érdemi összeg és idő áll rendelkezésükre.

– A kortársgalériák nemzetközi vásárokon való részvételét továbbra is támogatja az NKA?

– Természetesen igen. Ideje, hogy a galériákon keresztül is bekerüljön a kortárs magyar művészet a nemzetközi tudatba és a műkereskedelmi-műgyűjtési forgalomba. A művészek számára a nagy „promóció”, a nemzetközi kiállításokon, biennálékon való egyéni részvétel a meghatározó. A vásárokon a galériák egyéni művészeti stratégiákat mutathatnak be, amelyeket esetleg nagy kiállításokba bevalasztnak.

– Igaz-e, hogy a pályázatokon támogatásban részesülő alkotók vagy intézmények csak két év múlva pályázhatnak ismét?

– L. Simon László, az NKA elnöke nyomtatékosan kérte, hogy ilyen típusú moratóriumok ne érvényesüljenek. Szeretnénk esélyt adni arra, hogy egy

évnél hosszabb folyamatok, projektek is megvalósulhassanak, kiteljesedhessenek, s ennek érdekében a következő évben újra lehessen pályázni. A művészeket semmi esetre sem szabad korlátozni ebben. Elképzelhető, hogy szám szerint kevesebb pályázó jut majd alkotói támogatáshoz, de a források koncentráltabb elosztásával talán erőteljesebb alkotások születhetnek.

– Egyenlő elbírálásban, figyelemben részesülnek majd a vidéki és a fővárosi intézmények pályázatait?

– Az elbírálás egyenlő volt eddig is. Én mindig is híve voltam a decentralizációnak, a saját munkámon keresztül is megtapasztaltam a vidéki intézmények adottságait, a közönség érdekeit. De nem egy személyben döntök, és nem a pusztítás a szándékom, azaz a bejártatott kárára a bizonytalant erősíteni. Ha a vidéki intézmények komoly és érdekes koncepcióval pályáznak, akkor érdemi- leg részesülhetnek támogatásban. Erről a kérdésről a konkrét pályázatok ismeretében dönt majd a kollégium.

– Milyen pénzügyi keret áll a kollégium rendelkezésére a 2012. évben?

– Az év első felében 400 millió forinttal, a második fél évben 200 millióval gazdálkodhatunk.

S. K.

Interjú Fabényi Júlia művészettörténésszel

Profilerősítés

Molnár-C. Pál Múterem-Múzeum, Budapest

Számvetés a jubileum előtt

A gödöllői mester, Körösfői-Kriesch Aladár (1863–1920) kiállítása február 25-ig látható Molnár-C. Pál műtermének két kis szobájában a Ménesi úton, a Gellért-hegy oldalában. A tavalyi évben hasonló formában mutatkozott itt be a másik gödöllői művész, Nagy Sándor. A kiállítóhely szervezői Csillag Péter vezetésével – mindkét esetben saját hagyományait folytatva

tára című sorozatában – de oeuvre-katalógus máig nincs. A jövőre esedékes évfordulós kiállítás előtt fontos állomás ez a gyöngyszemeket felvonultató tárlat, hiszen számvetésre kényszerít. Az elmúlt tíz évben a gödöllői művésztelepi feldolgozásokból megismerhettük Körösfői képeinek indíttatását, megrendeléseinek történetét. Szerencsére a Magyar Nemzeti Galéria újrendezett

A kert, 1906
olaj, fa 40x60 cm

– magántulajdonban található műveket gyűjtötték egybe, ezenkívül a gödöllői Városi Múzeumtól kölcsönöztek néhány tárgyat. Ez a koncepció azt eredményezi, hogy nem a jellegzetes festményeket tárják elénk, hanem minden alkotói periódusból néhány kevésbé ismert alkotást. A viszonylag rövid élet állomásai megőrződtek a képeken, a korai művek közé számító itáliai városrészletektől egészen az I. világháború alatt látott hadifoglyokig. A Körösfői család tulajdonában főleg a családtagok arcásai maradtak meg, a művész feleségének és gyermekeinek portréi közül némelyik már a nagyközönség számára is

XX. századi állandó kiállításának első képe Ego sum via, veritas et vita című nagyméretű alkotása – a festmény elhelyezése az életmű mai elismertségét tükrözi.

Valójában nem tudjuk, hogy hány műve lehet összesen Körösfőinek, hány vészelhetette át a műterem kiégését. Talán valamilyen segítséget nyújthatnak a korabeli szakmai lapok és képes újságok, amelyekben igen szép számmal reprodukálták a ma már csak lappangó alkotásokat. A csendes gödöllői festő számára a művészet nem foglalkozás volt, hanem hitvallás. Kalotaszeg vidékének népművészetével telítődött szecessziós stílusú munkái beszédek, elfogadásuk és értékelésük a népi kultúrához való viszonyunk függvénye. Reform-élet-szemlélete – amely szerint az élet maga a művészet – a mi korunk számára is érdekes lehet. Ha ez az aspektus vezet bennünket, akkor felmerül a kérdés, hogy terjedelmes széprói, kritikai munkássága milyen viszonyban van a képző- és iparművészeti életművével. Hogyan jelennek meg az írásaiban feltörő patetikus hazafias érzelmei és szigorú életvezetése virtuóz technikai tudásról tanúskodó képein? Jövőre talán választ kaphatunk a felmerülő kérdésekre.

Körösfői-Kriesch Jó kormányos című gobelinjének reprodukciója Weinwurm Antal háromszínű autotípiájaként a Magyar Iparművészetben jelent meg. A ma ismeretlen helyen lévő textília Jézust és híveit ábrázolja a tengeren, a vitorlás hajót négy angyal kíséri: az Erély, a Jóravalóság, a Szeretet és a Megismerés. Ezen keresztül válik érthetővé a mostani tárlat című és mottójául szolgáló, Körösfői-Kriesch által írt vers is, amelynek közvetlenül nincs köze a kiállított képekhez.

*„Az örök tűznek titkát,
Melyet szívem legmélyén
Istennek keze gyújtott,
Rettegve őrzöm.”*

FARKAS ZSUZSA

Kogart Ház, Budapest

Most pukkadj meg!

Meglepődtem, amikor tudomásomra jutott annak a kiállításnak a híre, amelyet a Kovács Gábor Művészeti Alapítvány első emeletén tekinthetünk meg. Az előkészületek valahogy elkerülték a figyelmemet. Igaz, a tárlat kizárólag a KBC Bank gyűjteményéből származó művek közül válogat. A kurátor komolyabb koncepció nélkül helyezte egymás mellé a képeket, nem keresett összefüggéseket a hazai művészettel.

A magyarázó szöveg a polgárpukasztó, nagy vizionárius, polgári elismerésekre vágyó és azokat kivívó különc James Ensor életrajzának épp csak a legszükségesebb adatait tartalmazza. Kiderül, hogy művészetére a legnagyobb hatással Francisco Goya és William Turner fénykezelése volt, míg kortársai közül Emil Nolde 1911-ben meglátogatta a műtermében, Paul Klee naplójegyzeteiben említi, Erich Heckel pedig 1930-ban megfestette a portréját. (A művet ma a kölni Wallraf-Richartz-Museum gyűjteményében őrzik.) A rövid ismertetőből megtudhatjuk, hogy Alfred Kubin műgyűjteménye több Ensor-nyomatot tartalmazott, valamint Marc Chagall és George Grosz is átemelt tőle néhány elemet saját motívumkincsébe. Ensor hatásának elemzésekor természetesen elkerülhetetlen a CoBrA csoport és olyan elismert belga művészek említése, mint Léon Spilliaert, Rik Wouters, Constant Permeke, Frits van den Berghe, Paul Delvaux vagy

Önarckép, 1878
olaj, gouache, papír, 504x404 mm

Pierre Alechinsky. A leírás nagyrészt a Museum of Modern Art honlapján is elérhető információkra, az Oxford University Press ott hivatkozott összefoglalójára támaszkodik.

A gyűjteményt kölcsönző KBC bank 1929 és 1932 között art deco stílusban épült antwerpeni székháza az egyik legkorábbi európai felhőkarcoló. (A pénzintézet hazánkban a K&H bankban érdekelt.) Ugyanebből a gyűjteményből válogatott 2009 decembe-

Pierrot és Csontváz, 1905
olaj, vászon, 48x58 cm

reben az athéni Benaki Museum is, ám a most látható tárlat inkább ízelítőnek tekinthető a művész oeuvre-jének felvázolásához, mint összefoglaló bemutatásnak. Mindezek ellenére öröm, hogy az egyik legellentmondásosabb, az expresszionizmus előfutárának is tekintett belga művész végre hazánkban is önálló kiállítást kapott. Az ugyancsak a bank gyűjteményéből kölcsönzött néhány festmény közül az egyik legfrissebb szemléletű 2010-ben láttam legutóbb. A művész halálának (1949) 50. évfordulóját ünneplő, egyéves késéssel két városban, Gentben és Brüsszelben megrendezett reprezentatív tárlatok anyakiállításán önálló blokkban jelent meg a szinte már absztrakt tájképek sorában (Ostendei piac, 1882).

Ensor a korábbi és a kortárs művészekről inspiratív módon feldolgozott egy-egy idézetet, elemet; saját grafikai lapjain kutatta, elemezte a motívumot. A brüsszeli Királyi Szépművészeti Múzeumban 1989 óta Ensor munkásságát kutató Herwig Todts rendezésében bemutatott új felfogású – az életmű belső összefüggéseit a fénykezelés, a geometrizáló struktúraalakítás aspektusában tárgyaló – retrospektív tárlatnak mind a tagolása, mind pedig a katalógustanulmánya érthetővé és befogadhatóvá tette a művészt a nagyközönség számára. A Kogart „konzervkiállítása” nem fogalmaz meg új szempontrendszert, de ráerősít az itthon is kézzel fogható, a kortárs művészetben Nagy Krisztától Sugár Jánoson át Tót Endréig nyomon követhető – a „minden eladó; csak annak van értéke, ami pénzzel mérhető” elvre épített – kétlél kritikái

szemléletre. Ez Ensortól sem állt távol, hiszen tudjuk, hogy korai, aktív alkotóperiódusában, 1886 és 1891–1892 között készült műveit az 1900-as évek elejétől folyamatosan újra feldolgozta – apróságokat módosítva, az art nouveau megoldásaihoz is közelítve –, s így ellaposított művészte egyre nagyobb elismerést kapott. Kihasználva az öt méltató művészettörténészek abbéli fáradozását, hogy az akkor fiatal belga nemzet önállóságát a több évszázados németalföldi hagyományoktól elválasszák – bár csendéleteivel, port-

A halandók seregét hajszoló Halál, 1896
rézkarc, 525x425 mm

réival és önarcképeivel akadémikus képzettsége folytán maga is illeszkedett e festői tradícióhoz –, igyekezett tréfát is úzni elődeiből. E tekintetben itt bemutatott festménye és ceruzarajza (Önarckép, 1878; illetve Önarckép, 1883) talán a leginkább gondolatébresztő. A bizarr maszkjait, sajátos krisztológiai értelmezéseit (Dzitts és Hihanox ördög a Pokolra vezeti Krisztust, 1895), szorongásairól számot adó műveit (Áporodott állatok, hervadó virágok, 1912, Démonok kínoznak, 1895) és társadalomkritikus rézmet-szeteit (Összejövétel egy parkban, 1891) magyarázat nélkül prezentáló tárlat ugyanakkor olyan ritkán látható lapokat is tartalmaz, amelyek még a kutató számára is érdekessé teszik anyagát (Fantom, 1889). A legutolsó-nak bemutatott metszet (Különös rovarok, 1888) érdekessége, hogy Ensor életének egy intim pillanatát rögzíti – önarckép élete társával, Augusta Bogaertsszal, akit a budapesti tárlat, sajnos, meg sem említ. *(Megtekinthető február 26-ig.)*

FALUDY JUDIT

Köröshegyi menyecske, 1888
akvarell, papír 29x20 cm

ismerős lehet: többször láthatók voltak a 100. évfordulóját ünneplő gödöllői művésztelep tárlatain, hiszen annak Körösfői volt a vezére és egyik „ihlesztője” (ahogyan Lyka Károly írta a nekrológiájában). Körösfőinek a Parlamentben, a Zeneakadémián és a marosvásárhelyi Kultúrpalotában lévő főművei alig ismertek, de maga az életmű sem eléggé az. A művészről 1939-ben készített monográfiát Dénes Jenő, ám ez nehezen hozzáférhető; Keserü Katalin kis kötete 1977-ben jelent meg a Corvina kiadó A művészet kiskönyv-

A Halál uralkodik a Hét Főbűn felett, 1904
rézkarc, 295x375 mm

(folytatás az 1. oldalról)

Épp emiatt is tartom a Csernus-múterem rekonstrukcióját történeti-módszertani szempontból olyan vállalkozásnak, amely nemcsak számtalan csapdát rejt, de az „életmű” sajátos mediatisáltságának megteremtésével a meglévő kevés teret még jobban szűkíti. Vagy az ön terminusával élve: a tényhiányt valójában még csak megközelítőleg sem képes pótolni. Mindezt azért gondolom így, mert valójában a múteremben való alkotásról nem tudunk, nem tudhatunk meg semmivel sem többet, mintha egy statikus, az időtől – és részben a tértől – megfosztott fotót néznénk. Egy ilyen múterem-rekonstrukció kizárólag egy olyan közeget képes megteremteni, amelybe aztán a néző invesztálja bele a saját romantikus atmoszférára való igényét. Egy képet keres, amit vagy megtalál, vagy csalódik. A kérdés tehát

Csernus Tibor: Dieppe, 1979
olaj, vászon, 125x210 cm, Kovács Gábor Gyűjtemény

óhatatlanul is adódik: milyen módon pótolhatjuk a tényhiányt? A Kogartban most látható kiállítás mit tesz hozzá a tényekhez, mit kezd a meglévő interpretációs kultusszal? Milyen módon növelhetjük azt a teret, amely Csernus műveinek egyfajta dinamikus interpretációját tenné lehetővé? És hogyan is nézünk ki egy ilyen dinamikus Csernus-kép?

Iparterves: A Csernus-tanítvány és barát, Lakner László munkásságának interpretációja kapcsán arról cserélünk eszmét (Múértő, 2011. október), hogy Lakner igyekszik mindent megtenni annak érdekében, hogy művésze el- és befogadásának viszony-

tása jelenthetné első lépésben. Ennek megvalósulására most nem fogadnák, mert az érdekek eltérők, s jelenleg emiatt nem látom megvalósíthatónak ezt a – bennem időrendi elrendezésben megjelenő – kiállítást.

Timár Katalin: Itt vitatkoznék önnel az elképzelt kiállítás rendszerezőfelvételek kérdésében. Véleményem szerint nem biztos, hogy az említett kronologikus elrendezés mutatná meg Csernus életművének „mélységeit és magasságait”, illetve azokat az összefüggéseket, amelyeket ma lenne szükséges vizualizálni. Hogy Csernust ne legendaként emlegessük, ne úgy utaljunk rá folyamato-

Kogart, Budapest

Párbeszéd egy festőről

san, mintha festészetének értékelése evidens volna, ahol ezekről az evidenciákról már senki se tudja, honnan származnak és milyen megalapozottsággal bírnak. Ezeknek a kérdéseknek a megvizsgálásához nemcsak arra lenne szükség, hogy Csernus életművén belül meg tudjuk figyelni a kapcsolatokat, hanem hogy maga az életmű is egy megfelelő – azaz korszerű – kontextusba kerüljön.

Iparterves: Nem gondolom, hogy ellentét húzódná az életmű időrendi megismerhetősége és kontextualizálása között. Mindkettőre ugyanúgy szükség van. Az egységes látásmód megteremtéséhez egy tisztességes, a művet és a kort összevető, kritikus szellemű nagymonográfiára lenne szükség. E munka nagyjából meg is felelné annak a státusnak, amelyben Csernus a kortárs magyar festészet központi alakjaként elhelyeződik. Mert az nem kétséges, hogy az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején-közepén egyfajta fázis volt: kiemelkedett tehetséggel és Párizsból hozott újításaival, vérpezsdítő témájú, kompozíciójú és új, eredeti faktúrájú festményeivel-grafikáival. Ehhez a világítótoronyhoz kellene illeszteni azt a Csernust, azt a jeles kismestert, akit a Kogart grafikai mutatnak.

Timár Katalin: Egy ilyen jellegű feldolgozáshoz azonban nagyon sok, mára meghaladott vagy értelmét veszített, berögződött vélekedéstől és tabutól kéne megszabadulnunk. Gondolok itt olyan klisékre, mint egy életmű koherenciája és folyamatosan emelkedő színvonala. Vagy ilyen egy másik, vizuálterő motívum, amikor az elkészült műalkotások minőségét rávetítjük az alkotó emberi kvalitásaira, amelyek vagy léteznek, vagy nem, de sokszor kevés közülük van a létrejött művek minőségéhez. Ezek a megközelítéseket uraló és bénító közhelyek a Csernus-irodalomban is gyakran visszaköszönek. Ebből a szempontból figyelemre méltó kísérlet a Kogartban látható kiállítás, amely minden értékelhető elgondolása és erőfeszítése mellett vagy ellenére a lehetetlent kíséri meg végrehajtani. Nehéz egy gyűjteménytől

elvárni, hogy a saját anyagát (illetve annak egy részét) kritikailag kezelje és kontextualizálja, mert ez egyfajta intellektuális, esztétikai, sőt anyagi leértékelődéssel is együtt járhat. A Kogartban látható válogatás épp a híres festmények művészi és művészettörténeti háttérét akarja megteremteni nagyszámú rajz és akvarell, valamint dokumentációs anyagok, katalógusok révén, és a közönség számára is élvezhető módon (lásd a restaurálási videót), ami feltétlenül értékelendő szándék. Az már más kérdés, hogy az életműhöz kritikailag közelítők számára a kiállított képek még inkább nyilvánvalóvá teszik, hogy a zseniálisnak mondható művészimesterségbeli tudás mögött a „mondanivaló” eltörlődik vagy háttérbe szorul. Ami véleményem szerint nem tesz jót az életmű egésze megítélésének. Ez a tárlat Csernus esetében egy feloldhatatlannak tűnő paradoxont eredményez. Elméleti-módszertani szempontból nagyon lényeges,

Csernus Tibor Emlékmúterem

hogy a létrehozói (Mészáros Zsolt és Szabó Noémi) a közönség számára is bemutatásra érdemesnek tartják a vázlatokat, sőt a skicceket is, ahogy ezt a hatalmas plexivel fedett térrész mutatja. Ezek alapján is egy valóban bravúros tehetségű művész imágóját teremti meg, természetesen joggal. De épp ez a „kézügyesség” az, ami egyrészt a festményeken és a főműveken visszaköszön, másrészt azokat

nagyobb művekhez vezető folyamatát akarta bemutatni és dokumentálni, hanem ezzel – és itt csatlakoznék ahhoz, amit a kollektívól és a rendezésről mondott – mintegy egyenrangú célja volt a Kogart mint kultuszteremtő és -ápoló hely felmutatása. Végeredményben: a csernusi életmű és a Kogart pozíciójának végérvényes összekapcsolása. Az utak megint összeértek. (Megtekinthető február 26-ig.)

„Hirstöt tulajdonképpen könnyű volt megragadni: brutálisnak, cinikusnak lehetett ábrázolni, vagy akár lázadó művésznek (aki azért gazdag is), ráadásul volt az arcában valami tipikusan angol vérmesség és vaskosság, ettől egy Arsenal-drukkerre hasonlított. Koons viszont valamiféle ketősséget hordozott magában, egyfajta feloldozhatatlan ellentmondást a közönséges sunyiság és az aszketikus megszállotság között.” Jed Martin nem volt elégedett a képpel, s dühében összetörte – így sosem tudta meg a világ, miképpen is nézett volna ki a Damien Hirst és Jeff Koons felosztja a művészeti piacot című festmény.

Jed Martin fiktív művész, aki Michel Houellebecq – 2010-ben Goncourt-díjat nyert – A térkép és a táj című regényének egyik atipikus „főhőse”. Bár fiktív – vagy nagyon is valós – művészek felbukkanására már korábban is volt példa a szépirodalomban, Jed alakja azért érdekes, mert személyéhez az író egy koherens és hihető kortárs képzőművészeti karriert rendel. Nem melleleg pedig maró gúnnyal ábrázolja azt a közeget, amely ezt az életművet piederesztálra emeli.

A voltaképpen üresfejű, újságot, könyvet nem olvasó, a tévében is csak rajzfilmet vagy meccset néző, a társaságban érdektelenségét szótlanlással leplező, ezért intelligensnek tekintett Jed szerény céllal in-

dul: a világ objektív leírásának első lépcsőjeként nagyapja kamerájával mintegy 11 ezer tárgyfotót készít különféle kézműves termékekről. Később „a nyelvi csúrés-csavarásra fogékony művészettörténészek” ezt az emberi munka előtti tisztelgésnek tekintették, s egyesek kiemelték, hogy művei a „világ állapotának hideg, közönyös szemléletéből fakadnak, amely voltaképpen a múlt század konceptuális művészetének örökösévé teszi”.

„Második korszakában” nagy felbontású Michelin autótérképekről készített 30 fokok felvételszögből nagy mélységélességű felvételeket, amelyekre rögtön lecsapott a vállalat egyik munkatársa, és szponzori szerepét titokban tartva internetes oldalt, majd sajtófelőlst biztosított számára, és kiállítást rendezett a művekből. A térkép érdekesebb, mint a táj címmel futó tárlaton – melynek megnyitóját úgy időzítették, hogy „a kritikusoknak volt idejük hazajönni a téli vakációból, és megszervezni a programjukat” – a térképfotók mellett az adott helyszín műholdas felvételei szerepeltek, s ezen összeállítás láttán az egyik lelkes műkritikus

Egy kitalált művész karrierje

Összehurkolt sorsok

a művész nézőpontját „az ember oldalán a világ újrateremtésén munkálkodó” Istenével azonosította. A pozitív kritika nyomán Jed 2000 euróban határozza meg művei árát, majd (a művésztoposz szerint, bár valójában unalmában) megsemmisíti ezeket. Falrengetően „eredeti” tette nyomán galériása is lesz: „Ha holnap beállítana egy kitépelt füzetlappal, amire felírta: Azt sem tudom, hogy úgy nagy általánosságban művészettel fogok-e foglalkozni – habozás nélkül kiállítanám a papírt.”

Egy hosszabb periódus után, amelynek során „semiféle külső benyomás nem ébresztett benne gondolatokat, s nem szült terveket”, hirtelen ötlettől vezérelve egy olajfestés-alapsomagot vásárolt: „Így következett be Jed életében a festészethez való visszatérés, amely később oly sok elemzés tárgya lett.” Ezt követően, „érett korszakában” először kihalóban lévő szakmákról készített a művészettörténészek által „egyszerű mesterségek sorozatának” nevezett képeket, majd a 2010-es években a híres emberek felé fordult. Megfestette a „vállalatszerkezetek sorozatát”, köztük olyan munká-

kat, mint a Beate Uhse részvényeit bevezetik a tőzsdén vagy a főművének tekintett alkotást, valamint a Bill Gates és Steve Jobs az informatika jövőjéről beszélget című művet. A nyilvánvalóan nem esztétikai értékük miatt – megbízott ügynökök közreműködésével – átlagosan 500 ezer euróért elkelt festményeken szarkasztikusan ábrázolt, de valósá-

gos személyek bukkannak fel. A híradós, Jean-Pierre Pernaut szerkesztőségi értekezletet tart című képéről megtudhatjuk, hogy „hat hónapba teltelt, mire megfestette a munkatársak arckifejezését, amint az imádat és az undor furcsa keverékével hallgatják karizmatikus vezetőjük útbaigazítását”, és a regényben többek között találkozhatunk a 99 frank (magyar kiadásban 1999 forint) írója, Frédéric Beigbeder karikírozott alakjával, sőt maga Houellebecq is aktív szereplő. Az önmagát embergyűlölőnek és permanensen részegnek lerajzoló író – aki állapotát úgy jellemzi, hogy „teljesen visszazuhanantam a felvágottak szintjére”, s olyan kijelentéseket enged meg magának, mint „a nutriák óvszer nélkül szopnak” – nemcsak Jed katalógusának bevezetőjét írja meg, hanem a róla készült portrét is megkapja ajándékba. A fiktív művész és a valódi író összehurkolódó történetének végét is e kép jelenti: az utolsó, krimiként megírt részben milliókat érő festménye miatt az író brutálisan meggyilkolják.

A tanulság pedig annyi, hogy üresfejű művészekből is lehet sztár, ha ismert piaci termékeket, vagyos embereket „ábrázolnak” – és nem is csak a regényekben. (Michel Houellebecq. A térkép és a táj, Magvető, 2011. 360 oldal, 3490 forint. Fordította: Tótfalusi Magdolna.)

DÉKEI KRISZTA

Beszélgetés Maurer Dórával

Ha ez harminc évvel ezelőtt jön...

Képzőművész, tanár, kurátor, a Nyílt Struktúrák Művészeti Egyesület (Open Structures Art Society, OSAS) egyik megteremtője és mozgatója. 1995 óta tagja a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának, 2003-ban Kossuth díjat kapott.

– Egy 1993-ban készült interjúban Hajdu István azt kérdezte tőled, hogy azokon a kereteken belül, amelyek ebben az országban kialakultak, eljutottál-e oda, hogy valakivé letél? Húsz év után releváns-e még ez a kérdésföltevés?

– Nem tudom, mit válaszoltam, de ezzel nem sokat foglalkozom. Hogy mennyire vagyok beásva az itthoni művészeti szcénába és mennyire a külföldibe? Természetesen ez törekvése minden művésznek, hogy benne legyen, és a tanítás révén sok tekintetben akaratlanul is beleszövődik. Sőt az ember bizonyos értelemben szét is szedi magát ezzel. Most, amikor volt ez az „50 fontos ember”, kedves és barátságos dolog, hogy gondolnak rám.

– Ebben a rangsorban – amelyet 2011 decemberében a Műértő kezdeményezett, és a mai magyar művészeti színtér 50 legbefolyásosabb szereplőjét listázta az elmúlt év teljesítményei alapján, és amely jócskán kapott kritikát is – a te neved egyértelműen került az első tíz közé, olyan kiállításokkal a hátad mögött, mint a 12. Isztambuli Biennále, a chicagói Light Years: Conceptual Art and the Photograph, 1964–1977 vagy a MoMA Thing/Thought: Fluxus Editions, 1962–1978 című tárlata.

– Jó, de ezek akcideneciák. Nem számítottam a meghívásokra, meg is voltam lepődve. És amikor elment Isztambulba a 25–30 munka, nem gondoltam arra, hogy valamiféle sikere lesz. Vagy egyáltalán figyelmet kelt. Azt hittem, elmennek, megvolt, aztán szemétként kapom vissza őket, ahogy ez gyakran előfordult már. Viszont Adriano Pedrosa, a biennále kurátora, aki személyesen is itt volt és beszélgettünk, nagyon sok impulzust adott nekem. Akkor állítottam össze azt a könyvet, amit mutattam (Dóra Maurer: Traces 1970–1980, Dominik Art Projects Foundation, Krakow, 2011). A szerkesztésben segített egy észrevétele: azt mondta, ő a munkáimban megjelenő természeti oldalt szereti, ahogy a természeti jelenségek a geometriával, a minimál arttal, a fázisokkal és az időben kiterjedt gondolkodással összekapcsolódnak. De ez nem függ össze a biennále eredményével. Oda se mentem, nem nagyon izgatott.

– Nem tudom, mindez véletlen-e. Mostanában intenzív figyelem fordul az 1960–70-es évek művészetére, az akkori konceptuális fotómunkák felé; a dokumentumok ma komoly művészeti értéket képviselnek. A te életművedben – a markáns folytonosság mellett – ez mennyiben múlt és mennyiben jelen?

– A munkásságomban minden összefügg egymással, és folyamatosan alakult. Az után, hogy szakítottam azzal a képkészítéssel, a kulturális tömörítéssel, amit a hatvanas évek eleji grafikai lapjaim képviseltek, egy kellemetlen időszakban nagyon kerestem, mi lehetne, ami újra megfoghatna úgy, mint azok a dolgok ott, utazás közben Olaszországban vagy Görögországban, amikre egy csomó mindent ráépítettem. Mindebből a nyomtatás maradt meg: a munkafázisok, a nyomhagyás. Ezeket vittem át a konceptes munkásságomra. Értelmet adni a nyomtatásnak. Nem egyszerűen csak képet akarok csinálni, ha-

nem szükségem van magára a folyamatra, ami nem az önkifejezés egyik formája, hanem részvétel a mindennapokban. Magától értetődő volt: fotózni kell. Természetes átmenetként zajlott, amint az is, hogy az a nagyon kis primitív matematika, amire képes vagyok, összefüggésbe került a halmozokkal, a mágikus számokkal, a mágikus négyzettel és azzal, hogy a világ egysége kifejezhető a mennyiségek összekapcsolásával vagy tologatásával. Mint a leibnizi sokféleség egy-ége. Ebből szinte magától következett az egyszerű formák viszonyainak keresése, például amikor két négyzet egymáson fekszik, de az egyik elcsúszik a másikon. Így lett maga az eltolódás a rendezőelv vagy szervező rendszer. Nem a nagy körforgás és a vehemens mozgások érdekeltek. Inkább valami minimálist kerestem,

Térfestés projekt, Buchberg, 1982–1983
film, 16 mm, színes, fényhangos, 34'

ami megfigyelhető, ráadásul éppen abban a pillanatban, amikor történik. Fontos volt, hogy egy dolog valósága és a megismétlése, a reprezentációja egy kicsit elcsúszott átfedésben legyen egymással. Ebből indult ki később a festészeti vonal is. Igazából úgy alakult ki, hogy bekerültem a Képzőművészeti Egyetemre mint festőtanár, és sok fárasztó időt töltöttem diákokkal, és a dolgaikkal foglalkoztam. Nem a körülöttem folyó festészeti munka hatott rám. Az érdekelt, mit tudok nekik nyújtani. Abban biztos voltam, hogy muszáj a színekkel foglalkozni. Másrészt pedig nem is volt időm folytatni azt a széles körű tevékenységet, amiben a fotózás és a film is benne van. Ez lasscskán lecsökkent. Maradt nekem az itthon festés. Ha hazajövök, arra még képes vagyok, hogy folytassam az elkezdett dolgot.

– Hány évig tanítottál a főiskolán?

– 18 évig. Öt évre szántam el magam, aztán ez lett belőle.

– 2008-ban rendezted a Ludwigban a Szűkített életmű című retrospektív kiállításodat. Mi történt azóta, hogy ez a koherencia és a története is megmutatkozik?

– Semmi. Illetve „bejöttek” a hetvenes évek. A kiállításon nyilvánvaló volt, hogy ez az időszak is beletartozik az egészbe. Most meg kiemelődött onnan, ami engem hallatlanul zavar.

– Miért?

– Egyrészt a nosztalgia miatt. Milyen gondolatgazdag volt akkoriban az ember... És valóban: a kreatív öss-

szekapcsolódás a mindennapi dolgokkal, az együttműködés a természetes folyamatokkal erőlködés nélkül munkák sorozatait eredményezte. Ez most nincs.

– Akkor ennek a hiánya zavar?

– Hát bizony. Annak idején különböző múzeumok, Sárospatak, a Hatvany Lajos Múzeum például, elvitték ezeket a munkákat, szinte ajándékba, és én örültem az érdeklődésnek. De ma már ezek nincsenek meg. Ha most érdeklődik valaki irántuk, akkor megismétlek öt példányban valamit, mint legutóbb egy lengyel alapítvány kérésére – de közben elment az egész nyár. Ráadásul az anyagok is megváltoztak. Ma egészen más fotóanyagok vannak forgalomban, és ezekkel újra meg kellett tanulnom dolgozni. Rengeteg selejtet produkáltam az elején. Meg hogy ne csak gépies ismétlés legyen, újra rá kellett jönnöm, miért is volt fontos akkor megcsinálni a munkákat.

– Vagyis eltűnt az apparátus, amivel a hetvenes években dolgoztál. Most egyszerre zajlik egyfajta rekonstrukciós munka és az új technikák elsajátítása. Ez a helyzet nem inspirál új művek létrehozására?

– Azért az analóg technika nem annyira új, de például a Forte-gyár bezárt, a remek filmanyagok eltűntek. Az ORWO negatívokkal is jól lehetett dolgozni, reprodukciós munkákat végeztem velük a Corvinának, meg a saját műveimet is inspirálták. Szóval ez ma nincs, de a filmet nézve sem jobb a helyzet. A Balázs Béla Stúdió annak idején olyan hely volt, ahol ha nem is kapott sok pénzt egy filmre az ember, volt operatőr és nyersanyag, beülhettem a vágószobába, és a végén összehoztam valamit, amit én csináltam. Aztán ez megváltozott. A filmkészítés ma szinte teljesen áttevődött a digitális technikára. Ha magam akarnék felvételt készíteni, nagytítóval kellene nézmem a gép adatait. De nem akarok, mert régen is operatőrrel dolgoztam, aki a maga területén jó volt, és nekem nem kellett ezekkel a részletekkel foglalkoznom. És hát nincs BBS sem.

– Érdekel ma még a filmkészítés úgy, hogy a régi már nem létezik?

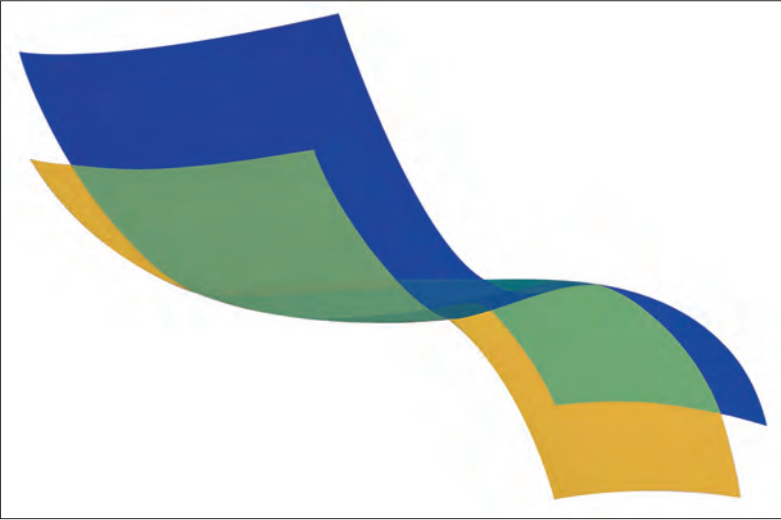
– Persze, gondolkodom ezen. Régen – amikor az ember egészen apró, az érzékeléssel összefüggő megfigyelé-

nálam a munkából jön a gondolat

met, ami igazából egy egynapos játék volt. Sokáig fektettem a dolgot, mert nem tudtam mit kezdeni a nagy, gazdag anyaggal. Aztán végre nekiültem, és egy vagy két éjszaka alatt megvágtam. A film témája eredetileg egy család tagjainak mozdulatbeli és mimikai összehasonlítása volt, a résztvevőket pedig azért beszélgettem, hogy mozgást, arcjátékot, gesztusokat váltsak ki belőlük. Aztán mégse némafilm lett belőle, mert megtetszettek az elhangzott szövegek, és ettől egyfajta szocio-irányt vett a dolog. Még vissza-visszatértem a megfigyeléseim szerkesztéséhez, de azok a filmek nem sikerültek úgy, ahogy szerettem volna. Az audiovizuális gyakorlatok alkalmával az Iparművészeti Főiskolán hangzó eseményeket is csináltunk, amelyek ott rosszul sikerültek, de magamnak rendesen meg akartam oldani őket. Akkoriban Sári Lászlót kértem meg az együttműködésre. Úgy képzeltem el, hogy a kamera karmesterként működjön, és hangzásban az jön elő, amit a kamera kér a zenészekről. De Sári Laci konkrét, meglévő kreatív zenélési eseményterveket nyújtott át nekem, holott én új darabokat vártam tőle. Aztán ez nem jött össze, és én belenyugodtam abba, hogy azt a 4-5 zenei eseményt, amit ő kitalált, megpróbálom még átdolgozni úgy, hogy a kamerára vonatkozzon. Ez nem igazán sikerült, csonka maradt, és elkedvetlenítet.

– Akkor ezt lezárnak tekinted, nem inspirál többé?

Overlappings 38 (Átcsúszás konvexből konkáv gömbhéjba), 2007
rétegealt falemez, vászon, akril, 91x240 cm

seket tett – ez nálam csak a hetvenes években működött, mert akkor a képzőművészeti oldalról is ez állt az érdeklődésem középpontjában. A filmek és a fotósorozatok szerkesztett dokumentumok voltak. De aztán folyamatosan átmentek a dokumentarista jellegű filmezésbe. A nyolcvanas évek elején készítettem a Hétpróba című fil-

– A hibás művek nyugtalanítanak, és javítani, újracsinálni nagy kedvem lenne. Ez komoly pénzbe kerülne, privát körülmények között legalábbis. De még a meglevő anyag átalakításáról sem tettem le, hátha lesz belőle valami más.

– A munkáid egyébként digitalizálva vannak?

– Igen, a C3-ban. A filmeket még régen lefilmeztük, ezért nem is olyan jó minőségűek. Régebben a filmkópiát kihozhattam az archívumból, és a televízióban szakszerűen beszkenneltük, sőt tisztítottuk és javítottuk a színeket. Mostanában, ha valahol le akarják vetíteni a filmeket, akkor az eredeti 16 mm-es vagy 35 mm-es szalagot kérik. A BBS-ben készült filmek viszont elkerültek az archívumba, és manapság ezekhez sem tudok könnyen hozzájutni.

– Te használsz digitális fényképezőgépet?

– Persze, általában dokumentálásra, de játéokra is. Például az előbb említett könyvhöz csináltam egy önportrét. Egy régi szupernyolcas felvételt együtt fotóztam magammal a képernyőről. Ez is példa arra, ha az embernek van valami feladata, az kiváltja a lehetőségeket.

– Nem érzed, hogy a digitális kamera felébreszt valami olyan lehetőséget, új terepet, ami máshova nyílik?

– A digitális kamera lényege a kényelem és a gyorsaság: felveszem, bedugom, megnézem. Könnyen kezelhető, de csak gyors rögzítésre használom, ha látok valami szépet, mondjuk egy fénymozgást. De különben nem kelt föl bennem semmit, nem izgat. Sokkal inkább inspirál az analóg, lehetőleg egyszerű fényképezőgép vagy kamera. Nagyon sokáig működött még a Hi8-as kamerám, de 1996 után már csak a diákokkal való foglalkozásra használtam. Például félévkor fölvettem, majd levetítettem nekik a munkáikról készült filmet, így korrigáltam, és így játszodoztam az osztályzás kínos feladatával. Vagy fölvettem a munkákról szóló magyarázataikat, a beszélgetést is vezetve. A színkurzus gyakorlatainál például nagyon hatásos képek álltak a kezükörl. Cserélgettük alattuk a különböző színű papírokat, és így mindig más színűnek tűnt a kezük attól függően, hogy milyen színnel együtt láttuk.

– Ha már színek: van egy 1998-as munkád, a Reggel, délben, este – egy mindennapi, közömbös tárgy, egy ereszcsonna portréja. Ez más ahhoz képest, amit eddig fotóként ismerem tőled. A szín, a fény, az anyagon megtörő hatások érdekeltek?

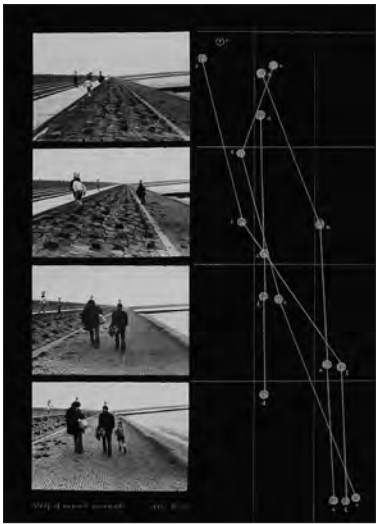
– Hirtelen rátalálás volt. Egy jellegtelen, nem fontos dolgot akartam lefényképezni, amin a fény változásait lehet követni. 1982-ben készült egy térfestésem Ausztriában, a buchbergi kastély öregtornyának kis, boltíves szobájában. Addig csak jelzőszínekkel foglalkoztam; mindig ugyanazokkal, nyolc standard színnel. Viszont ott, ha délutánra kifogyott például a zöld és újra kellett kevernem, már nem tudtam ugyanazt kikeverni. Hiába emlékeztem, hogy miből és mennyiből kevertem eredetileg, egy kicsit más színű lett. Ezért mindig azonos fényhelyzetben kellett előkészítenem a festékeket. Itt lettem érzékenyebb a festékek keverésére. Másrészt kintről bejött a fény, és a látványt – amit készülés közben fotóval és Super8-as filmmel dokumentáltam – is mindig megváltoztatta. Tehát szűrőznöm kellett. Ez is hozzájárult a színek és a fény viszonya iránti érdeklődésemhez.

– Ez volt a Buchberg legfontosabb tapasztalata?

– Igen, a másik pedig a perspektíva/nem perspektíva használata. Az érdekelt, hogyan működnek a sík formái egyszerűen ráfektetve a téri adottságokra, miközben elvesztik a folyamatosságukat és kicsit megbolondítják a teret. Vagy hogyan működik a sík anamorfikusan, vagy egy perspekti-

vikus ábra szerint – de ez egy másik téma. Maradjunk a színeknél meg az esőcsatornánál. 1990-ben volt egy kiállítás a Műcsarnokban, Architektonikus gondolkodás ma címmel, amire egy nagy reliefet csináltam: egy 16 cm széles, színes csíkokból összeállított és főlszögelt ábrát, amit váltakozó színű lámpasorral világítottam meg. A Ludwigban ennek egy változatát lehetett látni. Nem volt hely ugyanazt fölépíteni, ezért inkább fölfestettük a csíkokat, és a néző szeme előtt alakultak át a színek, például a türkiz szürkévé, a zöld feketévé. Akkoriban kezdtem megunni a standard színeket, és a derivátumaik, az együttes eltolódásuk érdekelt. Egy

Minimal movements, 1972
vegyes technika, fotó, 70x50 cm, Paksi Képtár

standard színekkel festett ábrát akasztottam fel az ágyam fölé, és hajnalban, amikor kinyitottam a szemem, mindjárt fölírta, milyen színekből keverném ki, amit éppen látok. Ezt meg is festettem. Majd mindezt átvittem a fotózásra is, és azt kutattam, hogy a kör-

nyezetben a napfény hatására milyen színek „történnek”, akár egy olyan egyszerű tárgyon, mint az esőcsatorna. Nem állígtattam át a blendét meg az expozíció idejét, hanem a nappali, déli látvány paramétereivel rögzítettem a képet reggel, délben és este. A nagyításnál sem engedtem változtatni a déli, neutrális szórt fényes állapot beállítását után. Azzal kellett a többi felvételt is kinagyítani.

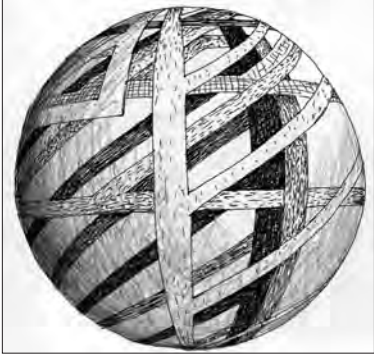
– Fotóimpresszionizmus?
– Igen, a címe is erre utal: Hommage à Monet.
– Ebben a fotóban a színeknek és a tárgynak is sztorija van, amiben még a semleges szürke is szépen modulálódik...

– Ez a dolog egy példázat vagy paradox gyakorlat az érzékelés és az agy összefüggésére. A szem érzékelő a finom differenciákat, de az agy az eredetit a tudottra igyekszik visszaigazítani. A fotósor azt adja elő, hogy a szem képes az eredetit, az épp abban a pillanatban látott minőséget tudatosítani. Izgalmas rögzíteni valamit, ami ennyire fluktuál. Ez összefügg azzal a fotósorral, amikor egy lány testének egy szemmel nézett körvonalát ráfestettem a testére. Tárgyasíttunk valamit, ami szinte nincs, és csak a pillanat eredménye.

– A színek, pillanatnyi változások, kis elmozdulások mostanában is foglalkoztatnak?

– Engem mostanában – ezt kell mondjam – nem foglalkoztat semmi. Keresem, hol tudnék újból bekapcsolódni. Ahhoz, hogy tovább tudjak gondolkodni, csinálnom kell valami értelmeset, mert nálam a munkából jön a gondolat.

– És mi kell a beinduláshoz?
– Például hogy nyugalmam legyen és békén hagyjanak. Mint régen. Senki sem érdeklődött irántam, békén voltam.

Quasi-kép, vázlat, 2003
tus, grafít

– Tulajdonképpen zavar a fotós munkáidat övező intenzív és kitartó figyelem?

– Igen. Nagyon hirtelen jött, nem számítottam rá, és most már nem is igénylem. 74 éves vagyok. Ha ez harminc évvel ezelőtt jön, biztos felvirágzom tőle. A remény is földobott volna. Nem tudom, mi lett volna. Most nem reménykedem. Vagyis abban reménykedem, hogy nem fogják újból lezárni a határokat.

– Ennyire szkeptikus vagy?
– Az ember sérülékeny. X. úr, mondjuk, e-mailt írt Hollandiából, hogy látott valamit, szeretné jobban megnézni, kell neki fotó vagy DVD. Ez nekem nincs, meg kell csináltatnom, kiküldöm, és nem jön válasz. Akkor ez most mit jelent? A posta nem szállította el? Vagy megkaptam, de mégsem érdekli, nem tetszik neki? Ha mégis jön a pozitív válasz, az ember örül, de tulajdonképp el tudnám képzelni, hogy nem nekem kell gondoskodnom a munkák szerepléséről, hanem valaki intézné helyettem. Én meg csak mondanám: figyelj, írd már ide meg oda. Amikor jönnek emberek, hogy mutassak képeket, néha azt gondolom, én nem vagyok képgyár...

Az intézmények, amelyek ezt elvégezhethetnek, lenyelik a műveket és eldugják. Tisztelet a kivételnek. És közben még meg is sérülnek a munkák. Hány-szor kellett saját munkát restaurálni!

– Még az örömevlnél maradv, mi az, ami ebben a művészetnek nevezett tevékenységben téged megtart?

– Van egy téma, ami folyamatosan foglalkoztat: a metamorfózison keresztülment mágikus négyzet és az elmozdulás-história. Ennek utolsó előtti állomásaként szferikus formákkal kezdtem foglalkozni. Ezek a formák egy gömb felületén és egymáson csúszkáltak, és az egymást fedésben különböző színek keverésére adtak alkalmat, különböző látászati eredményeket hoztak. Aztán áttértem az olyan formák eltolódására, amelyek két gömbfelület találkozásában vesznek részt, átcusúznak egyikről a másikra, és közben formai és színbeli változásokat hoznak vagy szenvednek el. 2006-ban volt egy munkám, amelyen a gömbök egymásba fordulnak, keresztülhatolnak egymáson – ezek még mindig érdekelnek. A gömbre feszülő formák most inkább keresztezik vagy áthatják egymást. Mindez már a Ludwig-kiállítás óta történt. A munkáknak régóta kétféle elnevezése fut párhuzamosan: Quodlibet, a perspektivikus elfordulások és rétegeződés területére, illetve a gömbformákkal foglalkozó Overlappings. Újabban görbült síklapok érdekelnek, de ezek már 2008-ban is léteztek. Veszek két egymáson fekvő 4:5 arányú síklapot, amelyek kicsit elcsúsznak egymáson, és együtt vagy külön elhajlanak, görbülnek. Ezekkel most az a bajom, hogy a lát-szatra megy ki a dolog, de túlságosan egyértelmű ez a fajta látszatiság.

– Ezek megszólító erejűek és érzelmileg is telítettek: kék élek, piros befogadó formák...

– Igen, és agresszívnek is, márpedig én nem akarok semmit se kifejezni. Az, hogy ezek a tárgyak valamilyen kifejezést kezdenek ölteni, nem szándékos. Eredendően feladatmegoldó munkásságnak tekintem, amit csinállok, mint az előző fázist is, csak akkor talán könnyedebb színeket használtam.

– És mi a végpont, hol mondod azt, hogy kész?

– Szeretnék leegyszerűsödni. Reménykedem ebben. Elementáris, egyszerű formákra vágyom. A képkészítéssel járó kemény fizikai munka, a kivágás, fűrészelés, fásasztó tevékenység. Szeretnék levegősebben dolgozni. És keresem az új lehetőségeket. Készülök egy nagyobb fényképezőgépet venni.

– Mintha mindig a fotóhoz jutnánk, ehhez a fényre épülő, levegős technikához.

– Igen, valahogy igen. Vannak megfigyeléseim, amiket érdemes lenne fölvenni és feldolgozni. Vagy játszani. De a játék öröme vagy rizikója megszűnik, mihelyt ellepik az embert a feladatok.

– A kiállításrendezést is ilyen játéktérnek tekinted?

– Igen, persze. Mások munkáival mindig is szívesen foglalkoztam.

– Tehát akkor van most a festés, aminek látod a végét, és van a kiállításrendezés, ami nyitott projekt?

– A Vasarely Múzeumban csinálom, amíg lehet. Mindenesetre az egyesület most készített egy egyedi darabokat tartalmazó mappát, amit megpróbálunk eladni és ebből fedezni a kiállításokat. Ezt bemutatjuk a következő alkalommal, és talán lesznek, akik meg is veszik. Vagyis a következő egy ilyen szegénykiállítás lesz.

AKNAI KATALIN

AUKCIÓK

PINTÉR AUKCIÓSHÁZ

31. KAMARA ÁRVERÉS

klasszikus és 20. sz. modern festmények, szobrok és műtárgyak

AUKCIÓ IDŐPONTJA: február 15., szerda 18:30

MŰTÁRGYFELVÉTEL: lezárult

AUKCIÓS KIÁLLÍTÁS: február 6-tól minden nap, hétvégén is!

(FŐ) NEMESI MŰVÉSZEK ALKOTÁSAI

festmény, szobor, műtárgy, kézirat és relikvia

AUKCIÓ IDŐPONTJA: március 7., szerda 18:30

MŰTÁRGYFELVÉTEL: február 10.

AUKCIÓS KIÁLLÍTÁS: február 27-től minden nap, hétvégén is!

A márciusi árverésre a következő művészekről keresünk alkotásokat:

Almássy Tasziló gróf (1847-1915) • Andrassy Géza gróf (1856-1938) • Andrassy Manó gróf (1821-1891) • Andrassy Norbert gróf (1810-1885) • Andrassy Tivadar gróf (1857-1905) • Bánffy Ádám báró (1847-1887) • Batthyány Gyula gróf (1887-1959) • Bercsényi gróf (19. század eleje) • Bissinger Antal gróf (19. század) • Bornemissza Albertné bárónő (19. század vége) • Braunecker Ernesztin (Braunecker Stina) bárónő (1865-1913) • Draskovich Julia grófnő (19. század vége) • Edelsheim-Gyulai Lipót gróf (1863-1928) • Erdődy Gyuláné grófné (1866-1928) • Erdődy Sándor gróf (19. század vége) • Hadik János gróf (1755-?) • Hadik Karolina grófnő (1873-?) • Hatvany Ferenc báró (1881-1958) • Karacsay Fedor gróf (1787-1859) • Keglevich Béla gróf (1833-1896) • Kemény Vilma (Kun Gézáné) grófné (19. század vége) • Korányi (Soós) Anna báró (1870-1947) • Lázár Árpádné (grófné Kőszegvári Margit) (1880-?) • Mednyánszky László báró (1852-1919) • Nákó János gróf (19. század első fele) • Nemes Zsuzsánna (von Koppné) grófné (1800-1870 k.) • Nyáry Albert báró (1871-1933) • Pálffy-Daun Lipót gróf (1834-1884) • Pallavicini Alfrédné örgrófné (19. század vége-20. század eleje) • Pallavicini Ede örgróf (1787-1839) • Pejacsevich Jolán (Pejacsevics Jolán) grófnő (1860 k.-?) • Ransonnet-Villez Eliza bárónő (Nemes Nándorné grófné) (1843-1899) • Réti Zsuzsa (Réthy Zsuzsa, Hazai Miklósné báróné) (1899-?) • Révay József gróf (1902-1945) • Szapáry Alojzia grófné (De la Motte Károlyné grófné) (1798-?) • Szapáry Anna grófnő (Sándor Vincéné grófné) (19. század első fele) • Szirmai Alfréd gróf (1852-1900) • Szvetenay György báró (1896-1952) • Teleki Bella grófnő (1861-1941) • Teleki Blanka grófnő (1806-1862) • Teleki Géza gróf (1881-1937) • Teleki Ralph gróf (1890-1982) • Vecsey Nina bárónő (Csáky Antalné grófné) (19. század első fele) • Wolkensperg Mária Viktória (Festetics Miklósné grófné) (1793-1871) • Zichy István gróf (1879-1951) • Zichy Mihály gróf (1827-1906)

PINTÉR
AUKCIÓSHÁZ

WWW.PINTERAUKCIOSHAZ.HU
1055 BUDAPEST
FALK MIKSA U. 10.
TEL.:+36 1 311 30 30

PITTMANN ZSÓFI PITTMANN MARCI

ÚGY ÉREZTE SZABADON ÉL

CÍMŰ KIÁLLÍTÁS

MEGNYITÓ: 2012.FEBRUÁR 24-ÉN, A SZÖKŐNAPON, DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR

BEVEZETŐT MOND: DR. TANÁCS ESZTER, A KALOCSAI FEGYHÁZ ÉS BÖRTÖN PARANCSNOKA

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA: STURCZ JÁNOS, MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

KÖZREMŰKÖDIK: AZ INTERMAGYAR ZENEKAR

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ: 2012 MÁRCIUS 3-IG

NYITVA: HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG 10-18 ÓRÁIG, SZOMBATON 10-14 ÓRÁIG

PINTÉR
SONJA GALÉRIA

WWW.PINTERSONJA.HU
1055 BUDAPEST
FALK MIKSA U. 10.
TEL.:+36 1 311 30 30

Képzőművészeti hagyományok és kortárs galériakultúra a cívisvárosban

Három zóna – műértőknek

A debreceni képzőművészeti szcena – talán éppen belső tagoltsága miatt – hosszú évtizedekig nem tudott sem a szakmai közegben észlelhető hatást kifejteni, sem olyan érdekérvényesítő tevékenységet folytatni, amely képes lett volna tartós és számottevő figyelmet kelteni a nyugati horizontról szemlélődő művészeti szakemberek körében. Mindig voltak ugyan jelentősnek mondható egyéni alkotói teljesítmények, de a felaprózottság, a kispolgári igényeknek való megfelelési kényszer és a belső (az alkotói attitűd eltéréseiből fakadó) ellentétek miatt sokáig (a mai napig) még a külön-külön arra érdemesnek látszó életműveket sem sikerült hosszabb távon valamifajta egységként reprezentálni.

A Debrecenből induló vagy itt letelepedő professzionális kortárs művészek előbb-utóbb továbbállnak vagy meg kell békélniük a „vidékiség” állapotával, amely az ország kulturális centralizáltsága miatt a legutóbbi évtizedig jelentős lépéshátrányt jelentett az érvényesülésben. Az internet térnyerése és néhány komolyabb vidéki kezdeményezés azonban némileg csökkentette az egyközpontúságot. A jelenlét egyre kevésbé helyspecifikus jelenség.

A Modem 2006-os megalapítása jelentős váltást hozott Debrecen kulturális életében, de – mint tudjuk – nem a helyi művészek munkásságát reprezentálva vált a tágabb régió egyik legjelentősebb kortárs művészeti létesítményévé, sokkal inkább a hazai és nemzetközi élvonal munkáinak importálásával. Az ugyanebben az évben megnyílt Debreceni Nemzetközi Művésztelepre viszont már helyi illetőségű alkotókat is meghívtak, ezzel teremtve alkalmat a fővárosi és külföldi kollégákkal való kommunikációra. Ez a kezdeményezés – és a Mű-Terem Galéria évente megrendezett Fresh Art kiállítása által felnyílt nagyváradi kapcsolatok – egyelőre kevésbé éreztetik hatásukat, de igéretes lehetőségekkel kecsegtetnek. Ám a Debrecen környéki képzőművészetet képviselő kisebb galériák Budapestről nézve még mindig láthatatlanok, pedig a cívisváros műkereskedelmi élete az utóbbi években erősen rétegzetté vált.

Jelen írásban a debreceni művészeti élet főbb csomópontjaira, az országos szinten kevésbé ismert művészeti létesítményekre és helyi jelenségekre koncentrálnunk, de hogy a regionális összefüggések némileg átláthatóbbá váljanak, elsőként a helyi képzőművészeti élet intézményesülési folyamatának fontosabb állomásait tekintjük át nagy vonalakban.

A kollégium rézmetszői

Bár a városnak 1561-től működő nyomdája volt, a puritán református szellemiség miatt csak későn jelent meg a rézmetszői tevékenység, de még így is a Debreceni Református Kollégium válhatott a fő csomóponttá a „kálvinista Róma” képzőművészeti életének megalapozásában. Vélhetően a peregrináció hatására a XVIII. század közepétől a kollégiumi diákok egyre több részbe metszett térképet, figurálisan díszített könyvcímlapot és könyvillusztrációt készítettek. Közülük az első általunk is ismert rézmetsző diák Georgius Kováts (Kováts György), aki Dávid király zsoldárainak és La Placette János keresztény etikai könyvének címlapját díszítette a század közepén. Néhány évtizeddel később pedig a magyar kartográfia egyik megeremtője, az első nagy hatású

magyar rézmetsző, Karacs Ferenc (1770–1838) dolgozott az iskola falán belül. Elsőként a kollégium egyik tanára, Budai Ézsaiás fogta össze az 1700-as évek végén a rézmetsző diákok körét, akik egyre szervezettebb formában munkálkodtak.

Bényi Árpád: Önarckép, 2006
olaj, farost

Ugyancsak a kollégium rajztanárjai szervezték meg az első rajziskolák (1819–1856) működését. Először Kiss Sámuel, majd Beregszászi Pál vezetett ilyen alkotókört, ám ahogy A képzőművészetek Debrecenben című 1961-es, a helyi művészeti élet kibontakozásának ismertetésére törekvő (szocialista ideológiától terhel,

Enteriőr a Sesztina Galériából

ám hasznos) kiadvány egyik tanulmányában Menyhárt József fogalmaz: „A Beregszászi-féle »Rajziskola« inkább a mesteremberképzés, mint a művészet továbbfejlesztése terén fejtette ki működését”. Később a helyi „művészkutatás” áttevődött a magán-szférába, ahogy arról a Hortobágy című lap egyik 1864-es számának hirdetése is tanúskodik, amely szerint Kallós Kálmán rajztanítást és arcképfestést vállal.

A XIX. században tehát a kollégium körül csoportosuló szellemiség határozta meg a helyi művészeti viszonyok fejlődését. Az alkalmazott művészetek és az iparművészet mellett csak a falra akasztható polgári arcképek festészete tudott valamelyest meghatározóvá válni – Orlai Petrics Soma például a század közepén portréfestészetből itt jól meg tudott élni. Ekkortájt festette Petőfi Debrecenben (1844) című képét, és – mindenkit megelőzve – Debrecenben rendezte meg az első magyarországi egyéni tárlatot portréiból és a II. Lajos király testének feltalálása (1851) című képéből 1852-ben.

Műpártolók és a Déri Múzeum

A város kiállításkultúrája a XX. század elején kezdhett kialakulni, miután Löfkovics Artúr ékszerész-műgyűjtő kezdeményezésére és adományából 1902-ben megalakult a Városi Múzeum anyaga, 1920-ban pedig Déri Frigyes bécsi selyemgyáros is Debrecennek ajándékozta kollekcióját. Az 1901-ben megalapított Debreceni Műpártoló Egyesület (az 1930-as években már Képzőművészek és Műpártolók Egyesülete) volt az első művészeket összefogó helyi szervezet, amelynek tagjai aztán kortárs kiállításokat is rendeztek. 1924-ben pedig létrejött a Művészház, amely – szerény, hároméves fennállása ellenére – nagy hatással lehetett a cívisváros művészeti életére. Csoportos kiállításainak például a későbbi Kossuth- és Munkácsy Mihály-díjas Holló László festményei és a kétszeres Kossuth-díjas Medgyessy Ferenc kisplasztikái is rendszeres szereplői lettek, s a kiállítóhely fenntartása során szerzett tapasztalatok a Déri Múzeum életre hívásához is hozzájárultak.

A leginkább természetelvű, autodidakta művészeket tömörítő Debreceni Műpártoló Egyesület mellett 1927-től a „progresszívebb” alkotókat összefogni próbáló Debreceni Ady Társaság képzőművészeti osztálya is fontos szerepet kapott a helyi művészeti élet megszervezésében. Ez utóbbit a Debreceni Református Kollégium lépcsőházának és folyosóinak freskóit készítő rajztanár, Gáborjáni Szabó Kálmán és Senyei Oláh István

A felújított Déri Múzeum Medgyessy Ferenc egyik szobrával

(1750-es évek eleje), amely összevetve a festő 1711-es Önarcképével, egyfajta öregkori ellenpontként allegorikus olvasatra kínálkozik. A hírek szerint a belső dekorációs munkák elvégzése után feltehetően tavasz végén újranyíló múzeumban – különböző hang- és fénytechnikai eszközökkel – élményszerűbbé tett régi-új állandó kiállításokkal és kortárs műveket is felvonultató időszakai tárlatokkal várják majd a látogatókat.

Helyi tradíciók – Holló és Medgyessy

A grafikákat a cívisekkel megszeretnünk akaró, 1934-ben alakult Ajtósi Dürer Céh története szintén a jelenbe nyúlik: a szervezetet ugyanis – eredeti célkitűzéseivel – 2000-ben egyesületi alapokon újraélesztették, és az Grafikusművészek Ajtósi Dürer Egyesülete (GADE) néven, főleg grafikusokat tömörítve máig jól működik.

A város művészeti életének a szocialista realizmus szellemében való áthangolása 1946-tól indult el a Magyar Képzőművészek Szabadszervezete Debreceni Csoport megalapításával, amelynek vezetésével azt a Menyhárt Józsefet bízták meg, akinek tanulmányából korábban idéztünk. Egyetérthetünk vele, amikor a csoport legkiemelkedőbb tagjaként az expresszív ecsetkezeléssel és erős fény-árnyék hatásokkal dolgozó Holló Lászlót említi, aki azonban korántsem a realizmus, hanem a poszt-nagybányai stílus örököseinek tekinthető.

Az 1950-es évek első felében, még Holló előtt három debreceni illetőségű művésznak is odaítéltek Munkácsy-díjat: Félegyházi László 1950-ben, Dienes János és Veress Géza pedig 1953-ban nyerte el az elismerést. Bár a szocialista realizmus ideológiájához kapcsolható témaválasztás ekkoriban nagy szerepet játszhatott a döntések

ben, a díjak jelentősége még így sem vonható kétségbe, hiszen az utóbbi ötven évben debreceni illetőségű művészek alig volt része ilyenekben.

Holló László 1956-os Munkácsy-díja után még két évtizedig dolgozott itt, s hagyatékából halála után két évvel, 1978-ban emlékmúzeumot hoztak létre. A róla elnevezett díjat a festő szellemében alkotó vagy a hagyaték ápolását szolgáló művészeknek és/vagy szakembereknek ítélik oda minden esztendőben.

Ludman Éva: Mentális térkép, 2007
videoinstalláció, II. DNM zárókiállítás

A Holló László Emlékmúzeum egyik terme Hrabéczy Ernő, a névadó egykori sógora munkáit mutatja be egy kevésbé ismert alkotó megismerésére is lehetőséget teremtve. Ő szintén a szocialista realizmus térnyerésének időszakára teljesítette ki maszkyszerű arcokat felvonultató, látomásos festői formanyelvét.

Az előzőhöz hasonlóan a Déri Múzeum hatáskörében működik a Medgyessy Ferenc Emlékmúzeum.

Debreczeny Tivadar: Merengő, 1930
Déri tér – háttérben a Déri Múzeum

A szobrászművész hagyatékát özvegye halála után, 1977-ben kapta meg Debrecen városa, s a mintegy 400 alkotásból 1982-ben nyílhathat meg az első állandó kiállítás. A múzeum ugyanakkor időszaki tárlatoknak is rendszeresen helyet biztosít. Medgyessy szobrai a városimázszt is meghatározzák, hiszen nemcsak a Déri Múzeum előtti parkot, de a Debreceni Egyetem főépülete előtti szökőkutat is az ő munkái díszítik.

Művészképzés és a kortársak

A ma is létező Medgyessy Ferenc Képzőművészeti Kör és Szabadiskola első kurzusai 1947-ben vették kezdetüket Debreczeny Tivadar szobrászművész, Tamás Ervin festőművész és Menyhárt József grafikusművész pártfogásával. A művész özvegye 1969-ben járult hozzá hivatalosan is a Medgyessy Ferenc név használatához. A szabadiskola neve kisebb-nagyobb mértékben ugyan sokszor változott, de a cél a kezdetektől fogva nem elsősorban kortárs művészek képzése, inkább az ízlésbeli nevelés volt. Főként amatőr alkotóknak kínált fejlődési lehetőséget nagy csoportokat összefogó képzése, de sok – mára országosan is elismert – alkotó is tanult itt: a grafikusművész Szilágyi Imre, a jelenlegi MAOE-elnök Aknay János, Almásy Aladár vagy Ásztai Csaba. Az iskola egyik legmeghatározóbb tanáregyenisége az 1960-as évektől sokáig itt tevékenykedő Bíró Lajos (1927–2010) festő volt, aki szemléletmódjával megkerülhetetlen, ám ellentmondásosan értékelhető nyomot hagyott Debrecen vizuális kultúráján.

A Bíró-féle iskolától eltérő szellemiségben fejtette ki hatását Tilles Béla (1932), aki 1962-től mintegy két évtizedes debreceni jelenléte alatt a belvárostól (bizonyára akkoriban is) külön életet élő egyetemvárosban vezette a Kossuth Lajos Tudományegyetem Egyetem Galériáját (1969–1980) és a hallgatók művészeti körét. Az általa képviselt kozmikus törvényfeltáró elv és kísérletező kedv – amely épp itt-tartózkodása alatt kezdett kiteljesedni a kinetikus és köztéri plasztikák tervezésében – hatással volt ugyan a környezetére, de nem tudott Debrecen művészeti életébe szervesülni. Hozzájárulhatott volna a városkép színesítéséhez, ám a hagyomány kivetette magából a geometrikus absztrakcióban gyökerező, szerialításra építő világot.

Már Bíró Lajos keze alól is kerültek ki olyan, az anyagokat kreatívan használó, tehetséges alkotók, mint az organikus kollázsokat és asszablázsokat készítő Fátyol Zoltán, de az expresszív ecsetkezeléséről és gazdag koloritjáról felismerhető, olykor nonfigurativitásba hajló képeket festő Bényi Árpád (1931–2006) is Debrecenben élt az 1970-es évek közepén.

Manapság viszont hiába keresünk komolyan vehető absztrakt művészetet a helyi galériákban. Ennek nem pusztán az effajta szemlélet koncepcuális alapon való meghaladottsága az oka, sokkal inkább a természetelvű festészet hosszú ideig nevelt és erősített mítoszának lerombolhatatlansága. Így tehát különös szakadékot fedezhetünk fel a galériákat meghatározó alkotók szellemisége és a kortárs problémákra reflektáló, nem piacorientált, de a professzionalitás holdudvarában működő képzőművész-nemzedék között.

Ez a haladóbb képi gondolkodás egy hiánypótló művészeti középiskolában összpontosul, amely – felsőfokú képzőművészeti képzés hiányában – a régió legfontosabb művészet(eti elő)képző intézményévé nőtte ki magát. Az 1986-ban létesült Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola az 1998/99-es tanévtől

beindult kétéves OKJ-s szakképzéseivel, műhelyeivel, kiállításaival jelentős szellemi központtá nőtte ki magát. Jelenleg a Medgyessyben többek közt alkalmazott grafikus, festő, fotós, keramikus és díszlettervező szak működik, ahonnan évről évre egyre többen kerülnek be a Magyar Képzőművészeti Egyetemre vagy a MOME-ra.

A Debreceni Divatiskola mint divattervező szabadiskola 1985-ben indult; az alapítók definíciója szerint hiánypótló képzésként, hiszen korábban Magyarországon csak az Iparművészeti Főiskolán tanítottak ruhatervezést. A divatiskolában 1997-től kapnak államilag elismert bizonyítványt a végzett hallgatók, akik divatstílustervező vagy grafikusképzésen vettek részt.

Az 1992 óta működő Kós Károly Művészeti Szakközépiskola ötéves – érettségire és szakképesítő vizsgára párhuzamosan felkészítő – képzést nyújt, elég széles lehetőséget biztosítva a specializálódásra: a diákok keramikus, zománcműves, ötvösfémműves, bútorműves, bőrműves, textilműves, divattervező, alkalmazott grafikus, elektronikus grafikus vagy mozgóképi animáció szakon végzezhetik itt tanulmányaikat.

Nonprofit és kereskedelmi színtér

A Medgyessy Ferenc Emlékmúzeum és a Debreceni Művelődési Központ időszaki kiállítások számára fenntartott tágas terei más tárlatok mellett a művészeti iskolák zárókiállításainak is többször adtak otthont. A manapság alapvetően környékbeli autodidakta művészeknek hirdetett debreceni Őszi Tárlatnak és a régió ismertebb alkotóit felvonultató Tavaszi Tárlatnak már az 1960-as évekre kialakult kultúrája volt, s ezekhez csatlakozva 1967-től a Debreceni Országos Nyári Tárlat kínál kitekintést a kortárs magyar művészetre.

A debreceni művészek és művész-tanárok bemutatkozásainak fontos helyszínei még a Kölcsey Központ Bényi Árpád Terme és a 2000 óta működő Mű-Terem Galéria. Ez utóbbi fontos hagyományává nőtte ki magát a 2006-tól évente megrendezett Fresh Art, amelyre a Debrecen

még Szabó Károly Próbapanel, illetve Ludman Éva Mentális térkép című kiállítását, ahol a gyanútlan debreceni látogató megszokott műtárgyfogalmainak átértékelésére kényszerült. Előbbit a transzparens panelek, míg utóbbit a videoinstallációból kiemelt véletlenszerű képkockák uralták. Az effajta kezdeményezéseknek azért van különös jelentőségük, mert szembemennek a (szinte szükségszerűen) profitorientált helyi magángalériák elváráshorizontjával.

A Medgyessy Terem 1961-től mintegy ötven éven keresztül volt a debreceni Piac utca színfoltja, ám az idei év elején a magas bérleti díjak miatt

Leonardo-rekonstrukció, Az igazi da Vinci-kiállítás, 2007
Baltázár Dezső tér, modem

költözni kényszerült. Szerencsére azonban csak a Csokonai Színházzal szemben nyíló Batthyány sétáló utcára, ahol a Mű-Terem Galéria is található. A Medgyessy Terem 1996 óta van magánkézből, előtte a Képcsarnok Vállalat fenntartása alatt működött, mostani profilját leginkább a debreceni vásárlóközönség igényei alakították. Ennek tudható be, hogy alapvetően a kispolgári szobabelsőkbe készült kommersz, naturalisztikus tájképek uralják a falakat, de találunk itt Gross Arnold-grafikát és néhány szignózott op-art csemegét is Victor Vasarelytól. Az iparművészeti tárgyak közül hangsúlyt kapnak a rakutechnikával készült kerámiák – többek között – Kun Évától, vala-

galériájává vált. Holló nyomdokain haladva leginkább a természetelvű festészetet pártfogolja, de a nonfiguratív alkotókra is egyre nyitottabb. Gyűjteményéből a galerista a szentendrei Vajda Lajos Stúdió alkotóinak (Aknay János, Bukta Imre, efZámbó István, feLugossy László) és a T-Art Alapítvány tagjainak (Galambos Tamás, Tenk László, Tóth Ernő) folyamatos jelenlétére a legbüszkébb.

A Misztika Galéria 2005-ben elsődlegesen a mai napig is legjobban értékesíthető, de szakmai körökben ellentmondásos megítélésű David Beeri munkáira alapozva kezdte kiépíteni művészskorét. Második legkeresettebb

alkotójává a kaposvári festő-illusztrátor, Győrfi András vált, de nagy számban vannak jelen nála a hajdúböszörményi Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepen született munkák is – mind külföldi, mind hazai alkotóktól.

A Modem és a Hal köz zóna

Bizonyára a Modern és Kortárs Művészeti Központ (Modem) értékeit kell a legkevésbé bizonygatni, hiszen ez az egyetlen debreceni művészeti intézmény, amely 2006-os megalakulása óta folyamatos figyelmet keltett az országos médiumokban. A Gulyás Gábor 2011-ben váltó új igazgató, Kukla Krisztián a későbbiekben is évente szeretne egy-egy olyan nagy projektet megvalósítani, amilyen korábban a Messiások vagy az ismeretterjesztőbb jellegű Az igazi da Vinci volt. A hely sikerét valószínűleg nemcsak korszerű, átszerelhető, tágas belső tereinek, hanem átgondolt és nyugat-európai mintákat követő, provincializmust kerülő kiállításstratégiájának is köszönheti. Ez szakmai szempontból áldásos tevékenység, ugyanakkor (érthető módon) a régióbeli művészek rossz száíjzéval jár együtt, akik a városban létesülő galériák miatt ugyan egyre több helyen lehetnek jelen, de a „nagy hal” megközelíthetetlen marad számukra. Ám szerencsére ez mégsem mindenkire – és épp a fiatalokra nem – vonatkozik.

Az InterModem Nemzetközi intermédia-fesztivál és -workshop idejére 2007 óta minden évben – így remélhetőleg idén is – a Modem alkotói térré, médiahekkerműteremmé változik, hogy aztán rövid időre az újmédia-művészet legfrissebb alkotásai vegyék át a teret, köztük több ízben is két debreceni alkotó, Kónya Ábel és Süli-Zakar Szabolcs műveivel. Előbbi mint szervező is bekapcsolódott a munkálatokba, utóbbi pedig egyben a kortársművészeti központ működésének megkezdésével azonos évben indult – s azóta a Mű-Terem Galériával együtt a Modem hatóköré alá került – Debreceni Nemzetközi Művésztelep vezetője. Bizonyára a DNM az a kezdeményezés, amely

hosszú távon a kitörésre érdemes és azt vállaló alkotóknak biztosíthat lehetőséget nemcsak a kapcsolatépítésre, de talán a budapesti galériák vérkeringésébe való bekerülésre is.

Talán részben a Modem sikerének köszönhető a Hal köz környékén észlelhető galériátesítési hullám. Ez 2009 nyarán vette kezdetét az Artibus Design Galéria megnyitásával, amely egy évvel később Sesztina Galéria néven folytatta működését. Az art deco székektől a Bauhaus-bútorokon át a posztmodern tárgyakig terjedő, több száz darabos kollekció leginkább a Hajdúsági Művésztelep képanyagával egészül ki. Figyelemre méltó, hogy a világot járt, a XX. század közepén a francia modernizmus nagyjainak társaságában mozgó, debreceni születésű Szabó László (1917–1984) szobrászművész hagyatéka is a Sesztina Alapítvány tulajdonában van. Eredetiket már nem adnak el, de az érdeklődők vásárolhatnak a megmaradt formák alapján készült utánöntésekből. Szabó László barátjára, az addig alapvetően síkművészeti elemekkel dolgozó Le Corbusier-ra és a ronchamp-i kápolna belső téralakításának gigondolására is hatást gyakorolhatott, a Sesztinában látható Kis épületkompozícióban (1950) pedig akár a kápolna előképe is ráismerhetünk.

A Sesztina Galériától pár száz méterre található, képző- és iparművészeti alkotásokat árusító Simonffy Galéria 2010 végén nyitotta meg kapuját, és azóta sok helyi alkotónak nyújtott bemutatkozási lehetőséget. Jelenleg is található itt képek Burai Istvántól, Józsa Jánostól és Potyók Tamástól, valamint kisplasztikák E. Lakatos Arankától. A galéria eddigi legizgalmasabb, ám kevés figyelmet kapott vállalkozása volt a 2011 közepén bemutatott Festőnök Nagyánán a XX. század első felében című tárlat. Az itt szerepelt alkotók közül Karinthy Elza és Olejnik Janka művei most is láthatók a kiállítóterben.

Szabó László: Kis épületkompozíció, 1950
bronz, Sesztina Galéria

Mindössze húsz méterre a Sesztina Galériától nyílt meg 2011-ben a Hal Köz Galéria, amelynek elsősorban tehetségesnek tartott fiatal alkotók – például Kujbus János és Tóth Miklós – munkái adnak sajátos karaktert. Érdekes fejlemény, hogy Kujbus 2011-ben Galerie Kuko néven maga is galériát alapított Drezdában, ahol egyelőre debreceni illetőségű fiatal, figuratív festők képeit próbálja értékesíteni.

A felsoroltak mellett egyéb kiállítóterek is működnek Debrecenben, de – ha a műgyűjtő a városba érkezik – nagyobb figyelemre három kisebb művészeti zóna tarthat számot: az egymás mellett fellelhető Déri Múzeum és Modem mint múzeumkörzet; a Batthyány utca a Mű-Terem Galériával és az új helyre költözött Medgyessy Teremmel; valamint a Hal köz környékén található frissen kialakult magángalériák. A téli időszakban ugyan több kiállítótér még zárva tart, de tavasszal már érdemes körülnézni a főváros fejlődő múzeumaiban és műtárgypiacán.

ÁFRA JÁNOS

Enteriór a Simonffy Galériából

vonzáskörzetében élő, 35 évesnél fiatalabb képző, ipar- és fotóművészek adhatnak be korábban még be nem mutatott munkákat. Az utóbbi években ez a tárlat Debrecen testvérvárosával, Nagyváraddal együttműködésben valósult meg, így próbálva lehetőséget teremteni a két város fiatal művészei közötti párbeszédre. Az előző évi Fresh Art-díjasok minden évben önállóan is kiállíthatnak a galériában, emlékeztetes például Kónya Ábel Kandinszkij művészetelméletét alkalmazó vagy Daniel Iosif és Tolvaj Panna közös tárlata. A díjtól függetlenül érdemes megemlíteni

mint Angelo Minuti olasz szobrász kisplasztikái.

Az évente három árverést rendező, 1990 óta működő Villás Galéria és Aukciósház arculatának egysége abból fakad, hogy alapvetően régiségeket, régi bútorokat, órákat, ezüsttárgyakat, herendi és Zsolnay-porcelánokat értékesít, és a kortársakat következetesen kizárva csak is XIX–XX. századi festők (például Rudnay Gyula és Holló László) munkáit mutatja be.

A Péter Képerkeztetés és Holló László Galéria 1999-es megnyitása óta a város legszelesebb kínálatot nyújtó

5. ÁGENS ONLINE FOTÓÁRVERÉSRE

2012. február 14-ig

FELVESZÜNK:
RÉGI ÉS KORTÁRS
FOTÓMŰVÉSZETI ALKOTÁSOKAT,
FOTÓRITKASÁGOKAT.

ÁGENS MŰVÉSZETI GALÉRIA

1027 Budapest, Fő u. 73.

www.agens90.com

AMERIKAI GYŰJTŐ VÁSÁROLNA

5 db 19. századi díszmagyar garnitúrát,
kövekkel díszített kardokat és szablyákat.

KIEMELTEN MAGAS ÁRAT FIZET,
AMÍG A GYŰJTEMÉNYE NEM TELJES.

Kapcsolat: +36-1-321-3742,
+36-20-939-0821, info@forantex.hu

artPORTAL
KORTÁRS MŰVÉSZETI PORTÁL

BTM Vármúzeum, Budapest

Mítoszvizsgálat

Empire szalon berendezési tárgyai, Danhauser-garnitúra, 1810 körül

Nyitott fali tárlóban áll megvilágítva kilenc különleges szék. Önmagukban is pompásak, vonzzák a tekintetet, ám együttesük reprezentálja mindazt, ami a XIX. század első felének bútortörténetét jellemzi.

A Budapesti Történeti Múzeum munkatársai rendezték meg Rostás Péter kurátori vezetésével az Empire és biedermeier bútorművészet Magyarországon című tárlatot, amely alighanem az év egyik sikerkiállítása lesz. A BTM Kiscelli Múzeuma őrzi az ország harmadik legnagyobb bútorgyűjteményét, s e kollekció darabjait időről időre bemutatja (egy részük pedig folyamatosan megtekinthető a 2004-ben nyílt tanulmányi raktárban). Ám a Vármúzeum földszinti termeiben látható közel 350 bútor, használati és dísz tárgy mellett bútortörténeti dokumentumokat is felsorakoztató tárlat anyagának csak mintegy fele lakik a Kiscelli Múzeumban, a többi műtárgy az ország más intézményeiből, magángyűjteményekből, valamint külföldi – osztrák, szlovák – múzeumokból érkezett. A látogató az 1800-as századfordulótól indulva a késő barokk bútorkészítés technikai és formai jellegzetességeit megismerve jut el egészen az 1840-es évekig, amelyek már átvezetnek a neobarokk stílus évtizedeire.

A tárlat első termének válogatása – erős felütésként – szekrények, felépítményes szekreterek és székek, valamint e különféle bútortípusokról készült remekrajzok nyomán azt hivatott bemutatni, hogy néhány év alatt a kecses és kifinomult angol Adam-stílus és a klasszikus görög, illetve római mellett egyiptomi motívumokat is adaptáló napóleoni empire hatásai milyen változásokat eredményeztek – bécsi közvetítéssel – a magyarországi bútorművészen. Egy nagyméretű barokk szekrény, egy 1801-es dátummal ellátott, Pomperly Ferenc mesternévvél szignált, felépítményes írószekreterről készült remekrajz, vagy éppen egy Zádor Anna művészettörténész hagyatékából való, 1810 körüli tusfestett karosszék jól példázza e metamorfózist.

Ezek a darabok átvezetnek a kiállítás egyik látványos együtteséhez, az aranyozott női fejekkel díszített, feketére pácolt, kék moiré selyemmel kárpitozott Danhauser-féle ülogarnitúrához. Az ember nagyságú, fekete-arany színezésű, nőalakos kandeláberekkel és tűzianaranyozott csillárral kiegészített berendezést egykor a somberekai Sauska–Mirbach kúriában használták, s a kor talán legnevesebb osztrák bútorkészítőjének, Josef Ulrich Danhausernek (1780–1829) a műhelyében készült. Danhauser bútorai minőségük, egyedi jegyeik mellett különleges megoldásaikkal („sorozatgyártott” rátétdíszek gipszből és papírmáséból) a mai közönség figyelmét is felkeltik.

Egykor a kalocsai érseki rezidenciában szolgált az a redőnyös íróasztal, amelyet 1800 körülre datálnak a szakértők. A mesterek a puritán küllemű bútort rejtett fiókokkal és speciális, felcsévelhető emelőszerkezettel látták el; e mechanika segítségével pillanatok alatt írópulttá alakítható, ez a folyamat pedig 3D-s videón követhető végig. Az elmés, bonyolult szerkezetek készítése e kor sajátja volt, a tárlaton külön csoportként szerepelnek a bravúros zárszerkezettel konstruált céhes ládák. Hogy az állítható támlával, lábtartóval kialakított fotel nem a XX. század találmánya, azt pedig egy bőrrel bevont, 1830 körüli automata karosszék szemlélteti. Többféle mesterség egyesül a zenélő szekreterekben, az itt be-

mutatott restaurált, 1820 előtti darab óraművel kombinált fuvolaműves szerkezetet rejt (innen a bútor német neve: Flötensekretär); a különféle hangmagasságú sípok a dallamhenger tűskéinek irányításával szólnak meg ma is.

Ritkán találni ebből a korból üzletberendezést, különösképpen olyat, amelyiknek ismert az eredeti helye. Az egykori Szeminárium utcában – mai neve Papnövelde – a kettes szám alatt áll az a klasszicista sarokház, amelynek oldalhomlokzata a Veres Pálné utcával párhuzamos, és valamikor az Arany Oroszlán patikának adott otthont; bejárata a Veres Pálné utcára nyílt. Cseresznyefa borítású, 1830 körüli officinája (a patika kiszolgáló tere) eddig a Kiscelli Múzeum állandó tárlatán szerepelt, de most e kiállítás legtöbb tárgyával együtt restaurálva, egykori szépségében megtekinthető.

Székek a XIX. század első feléből

Maradva kicsit a biedermeier „pesti topográfiájánál”, meg kell emlétenünk, hogy a Papnövelde utcától nem messze, a Molnár utcában tévelykedett a híres Steindl asztalosdinasztia. Az osztrák születésű Steindl János a XIX. század első negyedében nyitotta meg műhelyét, amelyet 1826-tól fia, a reformkor egyik legtehetősebb foglalkoztatott mestere, Steindl Ferenc vitt tovább, Pallády Ferenc asztalossal közös vállalkozásban. Steindl Ferencnek 1831-ben már önálló lerakata volt a Dorottya utcában, majd 1842-től a Király utcában. Közgűjteményekben ma is viszonylag kevés a hiteles Steindl-bútor, ám a jelen kiállításban – Jedlik Ányos bencés szerzetes pontosságának hála – néhány, bizonyíthatóan a műhelyhez köthető darab is helyet kapott.

A természettudós és feltaláló 1840-től a Pesti Királyi Tudományegyetem fizikai tudományok tanszékének vezetője lett, s az egyetem épületében kapott lakást. Beköltözését követően kiadásait szigorúan könyvelte, ezért tudható, hogy mikor és mit vásárolt a Steindl cégtől, pontosabban mit rendelt, mert egyik autentikus Steindl szekrénye – talán reverendáinak elhelyezése céljából – a többinél jóval magasabb, tehát méretre készült.

Pesten tovább barangolva meg kell emlékeznünk a reformkor nevezetes vigadójáról, az 1833 és 1849 között működött Redoute-ról, ahol koncerteket, táncmulatságokat, kiállításokat tartottak. A források szerint az épület enteriőre biedermeier modorban készült, s berendezési munkálataiban mások mellett Steindl Ferenc, valamint Coffin Károly, a köztisztvisletnek örvendő kárpitos és bútorkészítő is részt vett. Coffin és cége számos nagyberuházásban működött közre kárpitosként, például 1832-ben a Redoute büféjében 116 székot öltöztetett „Pollack Mihály kérésére vörös alapon virágos moiréval”. Egy bekerekedett, rekonstruált kárpitdarab arról tudósítja a látogatót, hogy az Ebner család biedermeier ülogarnitúráján végzett textilkutatók során előkerült töredék a garnitúra eredeti kárpitozásából származik. A magas fényű moiré szöveten ciklámenzsin alapon indadíszek között hatalmas virágok láthatók. Ez az extravagáns textiltöredék is jelzi, mennyire téved a közfelfogás, amely szerint a XIX. század első felének biedermeier ülobútorait visszafogott, csíkos-kisvirágos textilekbe öltöztették annak idején.

Ez a részlet már átvezet azok felé a nemzetközi részkutatások felé, amelyek – leginkább a német nyelvterületen – az 1980-as években indultak. Az empire, de különösen a biedermeier kialakulásának és elterjedésének vizsgálata ma már az egyes földrajzi területekre jellemző alapanyagokat (fafajtákat, kárpitokat) és motívumokat is felöleli. Mindezek tudatában elmondható, hogy a berendezési tárgyakkal, valamint a stílust az osztrák területről Budapestre, majd távolabbi városokba közvetítő mintalapokkal, enteriőrképekkel és rajziskolai tanulmányrajzokkal gazdagított kiállítás egyfajta mítoszvizsgálat is egyben. Vagyis a feltérképezése annak (is), hogy ha van, akkor a faanyagok használatában, az intarziakezelésben fellelhető-e helyi specifikum, létezik-e „a magyar biedermeier” és vajon a vásárlók vagy az általuk megbízott iparosok voltak-e az oly sokszor emlegetett reformkori városi polgárok? *(Megtekinthető április 1-jéig.)*

MOLNÁR SZILVIA

A Múértő 2003. márciusi számában részletesen foglalkoztunk a játékkártyákkal mint műtárgyakkal. Tájékoztatás céljából praktikus információkkal láttuk el a gyűjtőtársadalmat és a szakmát e különleges világról, ahol – hasonlóan más gyűjtési területekhez – minden tényezőnek megvan a maga helye, rangja és értéke. Az azóta eltelt évek alatt figyelemre méltó és emlékezetes események történtek a „kártyológiában”: megjelent a Kártyalexikon 2., bővített kiadása, az Iparművészeti Múzeum 2005-ben kártyakiállítással és színes katalógussal fogadta Közép-Európa kártyagyűjtőit, a weben pedig négy éve indult a kartya-jatek.hu tájékoztató oldal, amely időközben a legnagyobb ilyen tartalmú magyar nyelvű honlappá nőtte ki magát. Idén lett 20 éves a Talon Osztrák–Magyar Játékkártya Társaság és 40 éves a Nemzetközi Játékkártya Társaság. Örömteli hír, hogy játékkártyák most már rendszeresen szerepelnek régiségkereskedések kínálatában és az aukciós katalógusokban. Elszomorító viszont, hogy hiányos és hamis adatokat közölnek a régiségekről, s ennek következményeként tévutakon jár az értéktétele.

Fontos a pontos tájékoztatás az aukcióban érintett mindhárom résztvevőnek: a tárgy tulajdonosának, hogy tájékozódjon a birtokában lévő kártya valós értékéről; a gyűjtőtársadalomnak, hogy leírás és fénykép alapján dönthessen vételeli szándékáról; és az értékesítőnek, hogy ne csorbuljon cégének hitele. Az árverezőnek persze érdekében áll a magas áron történő értékesítés, hiszen a közelmúltban 17–20 százalékra növelték a részesedést, és ugyanennyire a vásárlóval megfizettetett jutalékot, ami a tárgy értékéhez képest már jelentős aránynak tekinthető. (50 ezer forintos leütési árral számolva ez 20 ezer forint körüli bevételt jelent.) Sokan éppen ezért élnek az internet kínálta piaci oldalak lehetőségével, hiszen így módon az eladó és a vásárló egyaránt kikerülheti az árverési jutalékot. Az értékalkotás szubjektív szélsőségeiről érdemes egy esetet megemlíteni 2003-ból: egy játékaución, ahol többtételnyi kártya szerepelt, 1860–1880 között készített tarokk-kártyákat 6000 forintról indulva 80–90 ezer forintért vittek el. És egy érdekes „baleset” 2011-ből: az 1960-ban készített játékkártyát 1900-ra datálta az árverező.

Az objektív értéktétele hiányát jelzik a közelmúltban árverésre kínált kártyák. A hozzá nem értés okozta alulértékelést felváltotta a túlértékelés. A nagyvonalú leírás mellett a valós érték kétszeresén indították el a tételeket. A katalógus hiányos adatokat közölt, ráadásul képek nélkül. Mivel mindenkinek nem áll módjában, hogy személyesen vegye szemügyre a tárgyat, különösen fontos a korrekt tájékoztatás. A „túlárzott” kártyákra nem érkezett ajánlat. Csalódás volt ez a tulajdonosnak, az árverezőnek és a gyűjtőtársadalomnak egyaránt.

Pironkodva és jó szándékkal közöljük itt egy példán illusztrálva, mely adatokat kell tartalmaznia egy játékkártya tárgyleírásának:

A kártya neve: francia sorozatjelű tarokk, „Industrie und Glück”.
A gyártó neve: Josef Glanz, Wien.
Évszám: 1898 körül (ez a kártyabélyegzésből és a gyártó címe alapján kb. 5-10 éves tartományban meghatározható).
Az eredeti és meglévő lapok száma: 54/54 vagy 42 az 54-ből (a Bécsben gyártott 54 lapból a magyar játékos 12 lapot nem használt, általában ezek el is vesztek). Hiányos csomag esetén pontosan kell közölni, melyek a hiányzó lapok. A cson-

Tanácsok gyűjtőknek, kereskedőknek és érdeklődőknek

Ismét a játékkártyákról

Bridzskártya, Gráb-féle Textilipari Rt., Győr, 1930 körül

Balkán-whist, Budapesti Új Kártyagyár, 1890 körül

Bécsi-képes kártya, Losonci Sándor, Losonc, 1940 körül

Humoros tarokk-kártya, Zámbo József, Pest, 1830 körül

Ritkaságoknál említeni kell a szakirodalmat, ahol az érdeklődő mindent megtudhat a műtárgyról, megnézheti annak fotóit.

Josef Glanz standard képes tarokk-kártyájáról tudnunk kell, hogy a gyártás korának népszerű játékszerként tízezerszám került forgalomba. Ennek megfelelően nagyon sok példány maradt fenn, nemritkán kifogástalan állapotban. A szakirodalomban csak „Industrie und Glück” tarokknak nevezett kártyatípus több változatát gyártották. Josef Glanz kártyagyára 1848 és 1912 között számos érdekességgel bővítette termékpalettáját: karikatúra-, város- és életképes kártyákkal, irodalmi és színházi képekkel. Talán legkeresettebb kiadványa az 1848. évi Alkotmány-tarokk, amelynek karikatúráit Cajetan (dr. Anton Elfinger) rajzolta. A tarokklapokon a bécsi forradalom eseményeit, jelképeit és szereplőit látjuk. (Glanz ezt a kártyát 1880 körül újragyártotta, a közelmúltban pedig a bécsi Piatnik jelentette meg hasonló kiadásban.)

A gyűjtővilág – így a kártyásoké is – az elmúlt évtizedekben jelentős változáson ment keresztül. A kártyagyűjtők, bélyegesek, levelezőlap-, érem- és érmegyűjtők megöregedtek, az ifjúság jobbra más és talán kevésbé költséges szabadidős tevékenységekre költi pénzét. Az egy-mást követő válságok is szűkítették a gyűjtőkört. Személyes tapasztalatom, hogy a májusban Kempenben megtartott kártyagyűjtő-találkozón a taglétszámhoz képest kevesen jelentek meg, 50 év alatti gyűjtővel nem is találkoztunk. És az adás-vétel-csere óráit az eladhatatlanság jellemezte. Azaz mindenki saját, szakosodott érdeklődésének játékkártyáit kereste és vásárolta – ha éppen volt ilyen a kínálatban. Más kártya szinte eladhatatlan volt. Ez egyben azt is jelenti, hogy a fentebb leírt Glanz-féle „Industrie und Glück” tarokkot 50 euróért sem lehetett értékesíteni. A ritkaságokat viszont magas áron – az árverési eredmények 2/3 értékén – vitték el. (Kempenben a Talon Osztrák–Magyar Játékkártya Társaság és a Bube, Dame, König Deutsche Spielkartengesellschaft – Bubi, Dáma, Király Német Játékkártya-társaság – tartotta közös, 2011. évi konvencióját. Ez alkalomból kártyatörténeti kiállítást rendeztek a városi múzeumban, amelynek teljes anyaga igényes, szép kivitelű katalógusban jelent meg.)

Más világ az internetes aukcióké. Itt maga a tulajdonos felelős a közölt információkért. Az eladó a lehető legjobb árat akarja elérni, ami érthető is. Az általa megjelölt ár viszont gyakran távol áll a valós értéktől. Így aztán hónapokon át bámulhatjuk ugyanazokat a tárgyakat, míg végül eltűnnek a nagy sülyesztőben. Emlékezetes eset volt, amikor egy 3 dollár értékű modern tarokk-kártyát 700 dollárért „antik” jelzővel árult tulajdonosa talán másfél éven át. Jómagam több levelet is kaptam ez ügyben. Más helyen eredetiként hirdették a reprodukciót. Nem csodálkozhatunk, ha a vásárlók bizalmatlanok az ügyletekkel szemben.

Miből tájékozódjon tehát a régiségkereskedelem? Magyar nyelven közel két évtizede rendelkezésre áll a Kártyalexikon (1. és 2. kiadás), amelyből pontosíthatjuk a kártyaképtípusát, a gyártás és az adóbélyegzés idejét. A reális érték megállapítására viszont ez a munka nem nyújt lehetőséget. A korrekt értékbecsléshez a fent leírtakon túl ismerni kell az adott kártya példányszámát, felbukkanásának gyakoriságát. És persze a technika és az állapot mellett a lehetséges kereslet is meghatározó.

JÁNOSKA ANTAL

Ferenczy Károly alkotásai árveréseken

Kevés mű, de annál értékesebb

Egy oeuvre-katalógus lezárása komoly felelősséget ró a listát elkészítő művészettörténészekre, de legalább akkora kockázatot jelent a műtárgypiac szereplői számára. Bár az effajta lajstromok bevezetőjében többnyire rögzítik, hogy érvényességük csak a kézirat lezártáig tart, valamint hogy maradtak eldöntendő kérdések, ám mindez sokaknak ad okot arra, hogy a fejükhöz kapjanak – főként a kereskedelmi galériák tulajdonosainak és a festményvásárlóknak. Persze egy kimaradó tétel tulajdonosának, árverezőjének vagy egy eldöntendő kérdés érintettjének a helyzete sem igazán irigylésre méltó.

Ferenczy Károly életmű-katalógusa (Ferenczy Valér és Genthon István listája után a legújabb) néhány hete került a nyilvánosság elé, és máris látszik, hogy akadnak olyan, az utóbbi években árveréseken szerepelt festmények, grafikák, amelyek nem kaptak helyet az elismert, azonosított művek között. Az egyszerűség kedvéért most inkább azokat a tételeket vesszük sorra, amelyek bekerültek az elismert és kanonizált művek közé; az aukciós indexek így is számos érdekességgel szolgálnak.

Ferenczy Károly összességében – piaci szempontból – a ritka és időnként kifejezetten értékes művészek közé tartozik, ám a viszonylag csekély mennyiségű és változatosságú oeuvre miatt meg sem közelíthet olyan pályatársakat, mint mondjuk Rippl-Rónai József vagy Vaszary János. A kevés – alig 400 – festmény-

A tékozló fiú, 1907
olaj, vászon, 116x156 cm

nek mintegy negyede volt az elmúlt évtizedekben magángyűjteményben, alig 15 százaléka szerepelt árveréseken 1957 után, és onnan is bőven vásároltak közgyűjtemények. (Az aukciókon felbukkanó tételek is általában védettek voltak.) A művek egy része vázlat, tanulmány egy komolyabb kompozícióhoz vagy olyan portré, amelyik nem tartozik a kedvelt gyűjtői témák közé. A BÁV uralta három évtizedben (1957–1987) Ferenczy alkotásainak piaci jelentősége jóval meghaladta a mostanit, de ne felejtjük el, hogy akkoriban 1945 utáni munka gyakorlatilag nem sze-

repelt a kínálatban, a nagybányai festők „felfedezésére” is várni kellett (az ismert kevesek egyike éppen Ferenczy volt), és a mostani helyzethez képest a klasszikus festészet arányaiban felülreprezentáltak volt mondható.

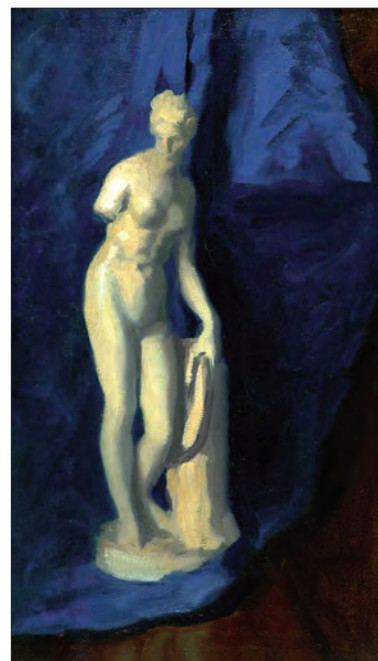
Nézzük meg, hogy az első évtizedekben mely képeket és milyen árakat tekinthetünk Ferenczy műkereskedelmi sarokköveinek! Az első 1961-ben a Fernezyi táj karámmal, az egykori Herzog-gyűjtemény is megjárta, ma a Műszaki Egyetem tulajdonában álló festmény az életmű-katalógus szerint ekkor magántulajdonban volt, a provenienciásmertetéséből hiányzik a Bizományi árverése, mindenesetre a cég indexe szerint a mű 26 ezer forintért elkelt. A jellemzően 5 és 20 ezer forint közötti árak után nagy ugrás volt 1973-ban a Lovas király (Tanulmány a Háromkirályok című képhez) 50 ezres ára, ennyiért vásárolta meg a képet a Ferenczy Múzeum. Három évvel később már 130 ezer forintot ért a Hazatérő favágók II. – ez a műkereskedelemben és a művész esetében egyaránt kiugró árnak számított. Ekkor még magántulajdonban maradt, majd 1987-ben újra felbukkant (200 ezres kikiáltási áron) a BÁV-nál, és ha az árverésen nem is, ezt követően gazdát is cserélt, ugyancsak a szentendrei múzeum vette meg. Két év múlva, 1989-ben, már egy egészen másik piacon a Műgyűjtők Galériája értékesítette 420 ezer forintért a Női akt korallal kisebbik, vázlatos változatát (ez az adat nem szerepel az oeuvre-katalógusban). A kilencvenes években jöttek a milliós árak: 1999-ben 17 millió lett a Vörös fal IV. (Mű-Terem), 2000-ben 24 millió a Borús Bertalan-kert (Nagyházi), 2003-ban 24 millió a Múteremház Nagybanánynán (Kieselbach), 2005-ben 80 millió a Nyári est (Mű-Terem). Az utolsó magas leütést 2008-ban ugyancsak Virág Juditnál a Tékozló fiú I. érdemelte ki 50 millió forinttal.

Alig néhány darabot őriznek külföldön (a Sacco di Budapest kötetben említettek kivételével): a Fürdés előtt című vásznat a Sotheby's árverezte 1985-ben 3300 fontért (ma Salgó-gyűjtemény), egyet a Christie's kínált ugyancsak a nyolcvanas évek végén (Lessner Richárdné portréja), a Birkózók egyik változatát pedig 2009-ben a Dreweatts aukciós ház adta el az egykori felvidéki Ringwald-gyűjteményből, ez mára haza is került.

Az 1951-ben alapított Ferenczy Múzeum szorgalmas vásárlónak bi-

zonyult, 1969 és 1987 között nyolc tételhez jutott a Bizományi árveréseiben. Az 1973-tól a Ferenczy család művésztárgyainak állandó kiállításával működő intézményhez 1974 és 1976 között mintegy 150 ezer forint értékben kerültek festmények: A jövőendő 22 ezerért, az Artistapár 34 ezerért, a Gesztenyefák 35 ezerért, az Útszéli cigányok 34 ezerért, a Jókai-domb 30 ezerért, de ugyanezen az 1976. májusi árverésen vásárolta meg a Janus Pannonius Múzeum a Rutén parasztfiút 65 ezer forintért. A rendszerváltást követően a közgyűjtemények többnyire kénytelenek voltak letenni arról, hogy aukciókon vagy kereskedelmi galériákban vásároljanak, és ezen a védettség (szinte minden Ferenczy-mű védett) sem segített. Ritka eset a Magyar Nemzeti Galériáé, amely a Plakátumok előtt című korai, 1891-es olajképet tudta egy ügyes konstrukcióval bécsi tulajdonból megvásárolni a Nagyházi Galéria közvetítésével 1994-ben. (A 2 milliós kikiáltási árat nem tudta előteremteni, de szerencséjükre más sem.)

Érdemes megnézni, hogy a visszatérő művek értéke mennyit változott az évtizedek során. Az 1888-as Valér az ágyban a legkorábbi Ferenczy-kép, amelyet nem az MNG őriz, és nem a lappangó munkák számát szaporítja – a II. világháborút követően

Vénusz-csendélet, 1908
olaj, vászon, 57x34 cm

Ugyanez elmondható a Federigo című portréről is: míg 1960-ban még csak 5 ezer forintból indult (leütési ára ismeretlen, de nyilván nem sokkal több ennél), 2007-ben a Nagyházi Galéria már 1,3 millió forintért tudta eladni. Ám ennél kevesebb idő is elég ahhoz, hogy valaki keressen egy tételen: a Vénusz-csendélet 2003-ban 5 millióért ment el Kieselbachnál, míg 2009-ben 7,5 millióért az Abigail Galériánál. A Rózsaszín és fehér rózsák tálon

A vörös fal IV., 1910
olaj, vászon, 91x91 cm

háromszor szerepelt árverésen. Egy-szer 1946-ban, ennek eredményét nem ismerjük; a BÁV-nál 1971-ben 36 ezer forintot adtak érte; 2004-ben pedig a Kieselbach Galéria bocsátotta eladásra, sikerült is 7 millió forintért értékesítenie. Az 1896-os datálású Archeológia vázlata kétszer járt a Bizományinál: 1963-ban 6 ezer forintért nem licitált senki a temperaképre, 1981-ben viszont elkelt 110 ezer forintért. Ugyanebben az évben készült Kiss József portréja, amely 1972-ben 4 ezer forintért cserélt gazdát, 1978-ban pedig ennek kétszereséért – igaz, akkor végleges helyére, a Ferenczy Múzeumba költözött.

A Porcelán papagájok harmadik változata 1976-ban elért 35 ezres ára 1988-ban 120 ezerre ment fel. Nagy a távolság időben és árkban a Háromkirályokhoz készült Lótanulmány két aukciós szereplésének esetében: 1968-ban mindössze 5500 forint volt az ára, tavaly Virág Juditnál 2,6 milliót adtak érte.

a piac három különböző korszakában is megmértetett: 1977-ben 25 ezerről nem kelt el, a Blitz Galéria katalógusának címlapjáról 1995-ben 1,5 millióig jutott, Virág Juditék pedig 13 millióért adták el 2008-ban. Az Est öt változata szerepel az oeuvre-katalógusban, ebből három is megfordult árverésen, kettő pedig pontosan ugyanannyit – 9 millió forintot – ért, az egyik 2004-ben Virág Juditnál, a másik tavaly az Abigail Galériánál.

Végül a legérdekesebb aukciós tétel Ferenczytól Vaszary János Rózsák táiban című festménye, legalábbis a Kohner- és a Petrovics-gyűjteményt is megjárta Ferenczy-kép 1979-ben Vaszaryként lett védetté nyilvánítva, és ennek megfelelően indult és kelt el 3 millióért Vaszaryként a Mű-Terem Galéria árverésén 2006-ban. Nem tudni, a vevő hogyan fogadta a hírt, hogy végül is egy Ferenczy-mű birtokosa lett.

GRÉCZI EMÓKE

Fizessen elő kedvezményesen az m.ikon számaira!
internet **www.m.ikon.hu**
e-mail **ikon@ikon.hu**

m.ikon

**videó alapú műveket
kortárs képzőművészeket
bemutató periodika
az ikon kiadásában**

a képzőművészeti élet eseményei
ikon
www.ikon.hu

A nemzetközi aukciós piac a 2011-es rekordárak tükrében

Kínában is a festészet került az élre

Hiba lenne az aukciós piaci trendeket pusztán a rekordok alapján megítélni, hiszen a helyzet csak akkor minősíthető jónak, ha nemcsak a csúcsművek, hanem az alkotások minden kategóriája „hozza” a tőle elvárható árakat. Ám ahhoz sem fér kétség, hogy a csúcseredmények elemzése önmagában is alkalmas lehet bizonyos következtetések levonására. (Nem szabad persze elfelejteni, hogy az árrekordok nem feltétlenül aukciókon születnek. Bár a gyűjtők egymás közötti adásvételeinek és a galériás eladásoknak csak töredéke kerül nyilvánosságra, az ismert adatokból is tudható, hogy ezeken a csatornákon a művek esetenként magasabb összegekért cserélnek gazdát. Jackson Pollock Nr. 5. című képe például 140 millió dollárért, Willem de Kooning Nő III. című festménye pedig 137 millióért kelt el 2006-ban; mindkét összeg magasabb a jelenlegi aukciós csúcsnál.)

A két legnagyobb képzőművészeti kategóriában, a festmények és a szobrok között 2011-ben nem dőltek meg az abszolút aukciós rekordok. (Ezeket továbbra is Picasso Akt, zöld levelek és portrészobor című olajképe, illetve Alberto Giacometti Lépő férfi című bronzszobra tartja, 106 500, illetve 103 400 millió dollárral.) Ez a tény önmagában is sokatmondó, de nem feltétlenül értékelendő negatívan. Ha az összeforgalom nő (márpedig nőtt, a legnagyobb aukciósházaknál körülbelül 10 százalékkal), az értékesítési arány pedig nem romlik, akkor inkább csak azt jelzi, hogy a piac nincs lázas állapotban, hanem normális „üzemi hőmérsékleten” működik. Ugyanakkor számos alkotó ért el új személyes csúcst: névsorukat vizsgálva jól látszik, hogy többségük nem a legnépszerűbb klasszikus modernek, és nem is az elmúlt évtizedben agyonstárolt kortársak (mint például Hirst vagy Koons) közül kerül ki, hanem nagyjából a régebbi mesterek, illetve az életművüket következetesen építő, elismert, de nem érdemeik felett értékelt kortárs művészek közül.

A „régiekre” példa a velencei érett reneszánsz egyik legnagyobb festője, Tiziano, akinek egy 1560 körüli Madonnája a kisdeddal, Szent Lukáccsal és Alexandriai Szent Katalinnal még az év elején 16,9 millió dollárért kelt el a Sotheby'snél New Yorkban. (Eddigi csúcására 13,6 millió dollár volt.) Egy másik velencei festő, Francesco Guardi még magasabb árat ért el: pályája csúcán, az 1760-as években festett városképe a Rialtóval júliusban ugyancsak a Sotheby'snél 26,7 millió

fontért váltott tulajdonost, a művész korábbi rekordárát több mint két és félszeresére emelve. A kvalitáson túl mindkét kép sikeréhez hozzájárult az a tény is, hogy hosszú évtizedek óta nem bukkantak fel a műkereskedelemben, és kiállításokon is csak nagyritkán voltak láthatók. Ifj. Pieter Brueghel A karnevál és a bőjt harca című – azaz apja, id. Pieter Brueghel festményének témáját újra feldolgozó – művével a Christie's december 6-i londoni árverésén ért el 6,87 millió fontos új csúcst.

A régi és a XX. századi mesterek művei között az utóbbi években mostohagyereknek számítottak a XIX. századi művészek alkotásai, és ebben a tavalyi év sem hozott lényegi változást. Kiemelkedő eredmények azért is születtek: Svájc Hodler után második nemzeti festője, Albert Anker például az év végén kétszer is megjavította korábbi legjobb eredményét. Előbb a Sotheby's zürichi árverésén adtak

Georg Baselitz: *Spekulatius*, 1967
olaj, vászon, 162,7x132 cm

egy életképeért 6,13 millió frankot, majd néhány nappal később az ugyan-csak zürichi Kollernél jutott két lánytestvért ábrázoló, 1889 körüli festménye 7,38 millió frankig. Ez pedig nemcsak a művész számára volt rekord, de egyúttal a legmagasabb tavalyi aukciós árat is jelentette Svájcban.

Ha a korábbinál kisebb számban, de a XX. század első felében készült művek között is születtek új csúcárak. Egon Schiele Házak színes, mosott ruhával – Külváros II. című 1914-es munkája esetében valóban különleges alkalmat ragadott meg a győztes licitáló. A képet a bécsi Leopold Múzeum bocsátotta áruba a Sotheby'snél júniusban, hogy a bevételből megtarthassa a művész egyik legszebb, az egykori tulajdonos örökösének kérésére lefoglalt női portréját.

Egon Schiele: *Házak színes, mosott ruhával (Külváros II.)*, 1914
olaj, vászon, 100,5x120,5 cm

Francesco Guardi: *Venice, a Rialto híd, 1760-as évek*
olaj, vászon, 120x203,7 cm

Ilyen kvalitású Schiele-kép ma már csak elvétve kerül aukcióra, így nem okozott meglepetést, hogy 24,7 millió fontot adtak érte. A Christie'snél ugyanakkor Paul Klee és August Macke egy-egy műve kelt el a korábbiakat túlszárnyaló összegért: előbbi 4,18 millió, utóbbi 3,96 millió fontért.

Kevésbé számítottak új csúcsoakra a Christie's novemberi New York-i aukcióján, ahol Roy Lichtenstein Látom az egész szobát... és nincs benne senki! című 1961-es vászna került kalapács alá, ám a győztes licit végül – ha „csak” 600 ezer dollárral is – meghaladta az eddigi legjobb árat; 43,2 millió dollárért ütötték le. Egy nappal később a Sotheby'snél a becsértéket megduplázó 61,68 millió dollárral az absztrakt expresszionista Clyfford Still 1949-A-No. 1 című vászna ért el új rekordot, egyúttal az egész év második legmagasabb leütését hozva. A két aukciósházhoz közel álló források szerint a Lichtenstein- és a Still-képet is feltehetően a katarai uralkodó vásárolta meg.

Kitűnően szerepeltek az elmúlt évben a német festészet élő vagy a közelmúltban elhunyt nagymesterei: Gerhard Richter 1997-es absztrakt képe novemberben 20,8 millió dollárért kelt el a Sotheby'snél New Yorkban, míg Sigmar Polke rekordja egyetlen este háromszor is megdőlt, ugyancsak a Sotheby'snél – ám ezúttal Londonban. Eddigi csúcására végül a duplájára emelkedett; a legmagasabbra 5,75 millió fonttal legnagyobb raszterképe, a Dzsungel jutott. Az 1967-ben született mű korábban sohasem szerepelt aukción. Rekordot javított Georg Baselitz is: *Spekulatius* című 1967-es munkájáért 3,2 millió fontot adtak, 40 százalékkal növelve eddigi legjobb eredményét. A *Spekulatius* az egykor nagy megbotráncokozást kiváltó Hero-sorozat egyik jellegzetes darabja; ma a művész legfontosabb képei közé sorolják.

Ha stílusirányzatokként vizsgáljuk a keresletet, feltűnően sok kimagasló eredményt találunk a szürrealista festők munkái között. Salvador Dalí 1929-ben festett portréja Paul Éluard-ról még februárban kelt el rekordösszegért, 13,5 millió fontért a Sotheby'snél. Ugyanitt Magritte is csúcst állított fel – legalábbis papír alapú munkái között – 2,5 millió fonttal. Májusban New Yorkban Magritte honfitársa, Paul Delvaux képeért adtak 9 millió dollárt, novemberben pedig ugyanitt egy Max Ernst-festményért 16,3 milliót.

A piacot hosszabb ideje figyelőket aligha lepi meg a hír, hogy a legtöbb kimagasló eredmény Kínában született. A távoli ország 2010 óta a világ legnagyobb aukciós piacának számít. Míg az ottani milliomos gyűjtők érdeklődésének homlokterében korábban egyértelműen a porcelán állt, mostanában mind többen fordulnak

a festmények felé. A legújabb fejlemények már a globális ranglistákon is előkelő helyezést biztosítanak a kínai művek számára. A modern festmények kategóriájában Qi Baishi (Csi Paj-si) művei a legnépszerűbbek. A China Guardian májusi pekingi árverésén 425,5 millió jüant (mintegy 16 milliárd forintot), azaz a 2011-es év legmagasabb árát fizették a művész 1946-ban, 86 esztendősen festett hatalmas méretű munkájáért, amely fenyőágon ülő madarat ábrázol, mindkét oldalán pecsétírással szöveggel. A kortárs kategória új rekordját Zhang Xiaogang állította fel a Sotheby's hongkongi árverésén. Az 53 éves művész Örökké tartó szerelem című triptichonjáért, amelyet a kínai avantgárd festészet muzeális darabjának tekintenek, 79 millió hongkongi dollárt, azaz több mint 10 millió amerikai dollárt adtak.

Az orosz művek között kevés csúcseredmény született, ami nem az orosz gyűjtők csökkenő aktivitásának, hanem változó preferenciáinak tudható be. A legvastagabb pénztárcájú gyűjtők a vége felé járnak a Kreml által is ambicionált „Vigyük haza az orosz művészet kincseit” programnak, és mostanában inkább külföldi kortársak munkáit vásárolják. Nagy népszerűségnek örvendtek körükben többek között Francis Bacon, Lucian Freud és Gerhard Richter munkái.

A fotóművészet iránti növekvő érdeklődést jelzi, hogy itt kétszer is megdőlt tavaly az aukciós rekord. Előbb, még májusban Cindy Sherman Untitled #96 című 1981-es fotográfiájáért adtak 3,89 millió dollárt, majd november elején Andreas Gursky Rhein II című munkája 4,3 millióval ezt is túlszárnyalta. Mindkét mű a Christie'snél került kalapács alá.

Mivel a nemzetközi piacokon a csúcárak ismét megközelítették a 2009-et megelőző évek szintjét, itt-hon viszont továbbra is távol vannak attól, 2011-ben tovább nőtt a szakadék a nemzetközi és a hazai árszínvonal között. Igaz, tavaly még arra is volt esély, hogy megdőljön az abszolút magyar rekord, hiszen Tornai Gyula Salome tánc című vásznát a Christie's júniusban Londonban 1–1,5 millió fontra becsülve bocsátotta kalapács alá, de a kép nem kelt el. Így végül Szinyei Merse Szerelmespárja produkálta a magyar aukciós csúcst negyedét sem elérő 56 millió forinttal az év legjobb árát. Az árveréseken gyakran szereplő művészek közül itthon az elmúlt évben szinte senki nem jutott csúcshoz; egyedül Pekáry Istvánt említhetjük, akinek A három királyok érkezése című, 2,8 millióról indított dekoratív festményéért 9 milliót adtak a Virág Judit Galéria tavaszi árverésén.

EMÓD PÉTER

Fájdalommal tudatjuk, hogy életének 68. évében elhunyt

NAGYHÁZI CSABA

A Nagyházi Galéria és Aukciósház alapító tulajdonosa, szenvedélyes gyűjtő, a hazai műkereskedelem meghatározó személyisége. A Magyar Régiségkereskedők Országos Szövetségének egyik alapítója és elnöke. Édesapja szenvedélyét folytatva kezdett maga is műtárgyakat gyűjteni. Mérnöki hivatását 1984-ben cserélte fel a műkereskedéssel. 1994-től galériáját aukciósházként működtette, ahol 180 sikeres aukciót rendezett. Az elmúlt 18 év alatt kiadott, több mint 60 000 műtárgyat dokumentáló katalógusai a hazai gyűjtés- és művészettörténet megkerülhetetlen forrásai.

Közreműködésével több kiemelkedő jelentőségű magyar és egyetemes vonatkozású műalkotás került országos közgyűjteményekbe és rangos magángyűjteményekbe. Gazdag gyűjtői és kereskedői tevékenységének számára is kiemelkedő és fontos eseménye volt Tiziano Mária a gyermek Jézussal és Szt. Pállal című korábban ismeretlen művének felfedezése és bemutatása.

Kollégái nagyra becsülték szerteágazó tárgyszeretét, rendkívüli munkabírását és üzleti megbízhatóságát. Derűs személyisége, tapasztalatai és szaktudása pótolhatatlan.

Grisebach, Berlin és Ketterer, München–Hamburg

Bővülő német piac

A berlini Villa Grisebach tavaly emlékezett meg alapításának 25 éves jubileumáról. Sajtószóvivője, Micaela Kapitzky a kiemelkedő események közé sorolta az egykori Karstadt konszern műgyűjteményének, illetve Dolf Selbach düsseldorfi divatáruházlánc-tulajdonos műgyűjtő hagyatékának milliő euró feletti leütéseket hozó licitversenyeit. Mint elmondta, a négynapos ünnepi szezonzárás – ahol 25 országból 1319 licitáló vett részt – 28 millió euró fölötti bevételt hozott. Az aukciósház fő erőssége alapításától kezdve a klasszikus avantgárd forgalmazása volt, így most is ez lett a legsikeresebb részleg, 17,7 milliós összeletéssel. Négy tétel lépte túl a milliós árhatárt: míg Emil Nolde napraforgói 1,46 millió euróért kerültek délnémet magántulajdonba, Vaszilij Kandinszkij akvarellje 1,28 millió euróért jutott Svájcba, Max Beckmann Elefánt és bohóc az istállóban című kompozícióját 1,22 millió euróért szerezte meg egy bajor magángyűjtő, Ernst Ludwig Kirchner Hegedűművésznője pedig 1,12 millióért került egy svájci kollekcióba. A válogatott művek 71 tételéből csak hat maradt vissza, ami 91,5 százalékos értékesítési rátát jelent. Eddig a modernnek mellett a kortársak tartoztak még a cég profiljába, de most újtásként a XIX. századi művészet aukcionálását is bevezették, és az itt elért leütések messze túlszárnyalták az előzetes becstérték felső határainak összegét. Florian Illies, a részleg témafelelőse szerint az ízlésnevelés és a közönség szemléletváltásának kialakítása a céljuk, szakértői berkekben pedig arra építenek, hogy a modernizmus iránti érdeklődés körébe a XX. századi anyagon túl a jóval korábbi előzmények is beletartoznak. A kalapács alá bocsátott XIX. századi anyagon belül a romantika és a biedermeier dominált, a 84 tétel közül pedig majdnem mind elkelt, több mint egymillió eurós eredménnyel. Így sikerült elérni a cég történetében az eddigi legnagyobb éves bevételt – 55,4 millió eurót –, ezzel minden más német aukciósházat

Max Pechstein: Nő indiai férfival, 1910 olaj, vászon, 70,5x81 cm

lekörözve. Ugyancsak Florian Illies szerkesztette az árverezőcég most indított kiadványa, a Grisebach-Journal első számát is Művészet, emberek és értékek alcímmel. Ebben a 70 éves Bernd Schultz alapító társtulajdonos idézi fel a múltat. Az időközben megváltozott összetételű, öttagú grémium mindmáig érvényes működési alapelve az egyetértés, az egységes döntéshez pedig hosszú viták és véleménycserék árán érkeztek el. Abban is konszenzusra jutottak, hogy egy műtárgy árban kifejezett értéke az idők

folyamán változó lehet ugyan, de ez csak egyik tulajdonsága a sok közül, és a legfőbb szempont a minőség, mert ez nemzedékeken át biztosíthatja az értémegőrzést. Ennek jegyében vezették be a válogatott különleges darabok száz tétel alatti speciális aukcióját, külön katalógussal, benne egy-egy egész oldalas reprodukcióval és kísérő tanulmánnyal. A kezdeményezés hamar felkeltette a szakavatott műgyűjtők figyelmét, hiszen sok esetben régóta rejtőző ritkaságok kerültek így vissza a műkereskedelembé. Bernd Schultz összegzése szerint az elért sikerek igazolják vállalkozási filozófiájuk létjogosultságát, amelynek alapja egyrészt a hosszú távú tervezés, másrészt a kínálat magas színvonalának garantálása. A műkereskedelemben további tartalékokat lát, mert manapság a viszonylag alacsony banki kamatok miatt egyesek szívesebben fektetik tőkéjüket tartós vizuális élményt adó művekbe, miközben a pénzüntézeteknél alig kapnának számottevő ellentételezést a letéteikért. A müncheni székhellyel és hamburgi fiiláléval is rendelkező Ketterer Kunst decemberben tartotta szezonzáró árveréseit modern mesterekkel és kortársakkal. A kínált tételek 75 százaléka kelt el, a kikiáltási árákhoz képest a leütések összege 185 százalék lett. A 16,6 millió eurós bevétel 3,1 millióval haladta meg az előző évadét, és két német művész világrekordját hozta. Az avantgárd kategóriában Max Pechstein 1910-es olajképét – egyik oldalán indiai emberpár, másik felén gyümölcsceszendélet – ukrán, brit és amerikai riválisai elől egy német licitáló szerezte meg a 600 ezer eurós kikiáltás hat-szorosaért, 3,5 millió euróért. Ez Pechstein-világrekord és a legmagasabb tavalyi németországi leütés. A kortárs kategóriában Horst Antes Flóra-figurája került 65 ezres elvadás után 281 ezerért német magángyűjteménybe, ezzel pedig a művész megdöntötte saját korábbi – szintén a Ketterernél elért – világrekordját. A második helyen ugyancsak egy kétoldalas kép végzett: Conrad Felixmüller vásznán ősi tájkép, illetve alvó modell látható, amelynek egy német műgyűjtő a 200 ezres kikiáltás több mint háromszorosaért, 610 ezer euróért jutott birtokába. Egy bajor licitáló 180 ezres indítás után 390 ezres leütéssel szerezte meg Gabriele Münter egyik, Staffelsee vidékét ábrázoló képét.

Robert Ketterer igazgató szerint minden korábbinál sikeresebb üzleti évet zártak 29 millió eurós bevételükkel, amely 11,5 százalékkal a tavalyelőtti csúcstól túlszárnyalta. A rekordárak azt bizonyítják, hogy a német műtárgyakat is a készítésük helyén lehet a legjobban eladni. A modernnek és kortársak részlegén a 25 millió eurós leütési összeg 5 millióval lépi túl az egy évvel ezelőtti. A cégvezető negyvennél több országot tart számon, ahonnan az ajánlatok érkeznek. Európa mellett hagyományosan főként az Egyesült Államok vezet, de újabban Brazília és Kína vagy Szingapúr és Japán is felzárkózott, akárcsak Ausztrália. Noha a régebbi és újabb mesterek mindössze 1,1 millió eurós összeggel részesültek az éves bevételből, mégis reményre ad okot, hogy fokozódik a XV–XIX. századi művészet iránti érdeklődés: a tavaszi szezonhoz képest is 10 százalékkal gyarapodott a közönség, az őszi évad pedig 34 százalékkal több új licitálót hozott. A régi kéziratok, nyomtatványok és dekoratív grafikák hamburgi árverésein a tavalyi 3,3 millió eurós bevétel 100 ezer euróval haladta meg az előző évit, és ez egyben az utóbbi két évtized eddigi legjobb eredménye. A kínálat színvonalra és sokfélesége hatására újabb kliensekkel bővült a nemzetközi törzsközönség, így például a tematikus könyvárveréseken a gyermekirolalom különaukciója 112 százalékos értékesítési aránnyal zárult.

WAGNER ISTVÁN

25 árverés február 3–március 17.

Aukciós naptár

nap	óra	axiotárgy	árv	árverés helye	kiállítás helye	ideje
02. 09.	17.00	könyv, kézirat	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
02. 09.	18.00	ékszer	OREX Kereskedőház Zrt.	OREX Óra- és Ékszerszalon, VI., Andrássy út 64.	az árverés helyszínén	www.orex.hu
02. 10.	levelezési	képeslap/nagyárverés	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37.	www.bedo.hu
02. 11.	09.30	15. Bélyegárverés	Hodobay Aukciós Ház	VI., Vörösmarty u. 65. MABEOSZ	V., Magyar u. 44.	feb. 10-ig.
02. 13.	18.00	8. kamaráárverés	Csók István Antikvitás	V., Váci utca 31/A.	az árverés helyszínén	feb. 6–12-ig.
02. 15.	18.30	31. kamaráárverés/klasszikus és 20. sz. modern festmény, szobor, műtárgy	Pintér Aukciósház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínén	feb. 6–15-ig.
02. 15.	18.00	filatélia, képeslap, numizmatika, festmény, grafika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az árverés előtt
02. 16.	18.00	jótékonyági	Kiskunfélegyházi Képző- és Iparművészek Egyesülete	Kiskunfélegyháza, Petőfi tér 2.	az árverés helyszínén	feb. 15-ig.
02. 16.	17.00	műtárgy	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
02. 18.	16.00	könyv és művészeti árverés	Utas és holdvilág Antikvárium	Veszprém, Szabadság tér 13.	az árverés helyszínén	az előző héten
02. 18.	15.00	Meghatározandó (jelzetlen és aláírt) képek aukciója	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	feb. 4–17-ig.
02. 23.	levelezési	papírregiség	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37.	www.bedo.hu
02. 24.	17.00	3. könyvárverés	Babel Antikvárium	www.axioart.com	V., Honvéd u. 18.	feb. 17–23-ig.
02. 24.	17.00	numizmatika, militaria	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
02. 25.	15.00	üvegárgyak aukció	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	feb. 11–24-ig.
02. 27.	18.00	9. kamaráárverés és óraaukció	Csók István Antikvitás	V., Váci utca 31/A.	az árverés helyszínén	feb. 20–26-ig.
03. 01.	18.00	filatélia, képeslap, numizmatika, festmény, grafika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az árverés előtt
03. 07.	18.30	Nemesi művészek alkotásai/festmény, szobor, műtárgy, kézirat, relikvia	Pintér Aukciósház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínén	feb. 27–márc. 7.
03. 08.	18.00	ékszer	OREX Kereskedőház Zrt.	OREX Óra- és Ékszerszalon, VI., Andrássy út 64.	az árverés helyszínén	www.orex.hu
03. 08.	17.00	könyv, kézirat	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
03. 10.	15.00	festmény és grafika kamaráaukció	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	márc. 3–16-ig.
03. 10.	15.00	festmény, grafika, kispasztika	Képcsarnok Kft.	Magyar Alkotók Háza, XIV., Olaf P. sétány 1.	az árverés helyszínén	feb. 29–márc. 9.
03. 12.	18.00	10. kamaráárverés	Csók István Antikvitás	V., Váci utca 31/A.	az árverés helyszínén	márc. 5–11-ig.
03. 15.	18.00	filatélia, képeslap, numizmatika, festmény, grafika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az árverés előtt
03. 17.	15.00	35. Művészeti Aukció	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	márc. 17–30-ig.

A logóval jelölt aukciókon online lehet licitálni és/vagy az axioart.com címen a katalógusok megtekinthetők.

Megtalálja a Műértőt az axioart.com-on is!

Dorotheum és Kinsky, Bécs

Filiálék és újítások

Közép-Európa legnagyobb árverési háza, a Dorotheum tavaly is felzárkózott korábbi sikorsorozatához. Martin Böhm igazgató méltán lehet elégedett a teljesítménnyel, amelynek titkát a három évszázadosnál idősebb intézmény rugalmas üzletpolitikájában látja, más szóval abban, hogy lépést tud tartani a korrall. Jelszava a következetes internacionalizálódás, vagyis az egyre terjedő fiiláléhálózat, amely egyaránt ösztönzi a keresletet és a kínálatot. Az igazgató az elhúzódo gazdasági válság ellenére (avagy épp emiatt?) a műkereskedelmi piacot manapság világméretekben is rendkívül erősnek tartja.

A Dorotheum eddig kontinentálisan vezető szerepet játszott a régi mesterek forgalmazásában, de 2011-ben fordult a trend, és az aranyérmet elragadta egy kortárs. A legtöbbet, 754 800 eurót ugyanis Ilya Kabakov 2002-ben készült Az egyetem előtt 1972-ben című monumentális vásznráért fizettek. A második legmagasabb leütést, 593 ezer eurót Alexej Jawlensky ért el 1907-es Wasserburg környéki tájával. Harmadik a töretlenül népszerű Alfons Walde lett tiroli síelővel – a kép egy dániai ház padlásáról került elő hosszú lapangás után, és tavaly 582 300 euróig vitte, ami a művész esetében egyúttal árverési világrekord. Albin Egger-Lienz cserépkályhánál ülő alpesi parasztcsaládja a húszas évek közepéről a licitálás utáni visszakéréssel került új tulajdonosához 416 800 euróért. A kortársak közül olasz művészek alkotásai vitték a legtöbbre: Enrico Castellani művéért 467 300 eurót, míg Emilio Vedova 1961-es kollázsáért 444 300 eurót fizettek.

A csúcisleütések sorában a régi mesterek a megszokottnál hátrább kerültek: csak negyedik lett 558 030 euróval a Pieter Pauwel Rubens és műhelye munkájaként meghatározott festmény a báránnyal játszadozó gyermek Jézussal és Keresztelő Szent Jánossal; a képet egykori tulajdonosa nevééről „Spinola Rubens”-ként emlegette a régebbi szakirodalom. Ezt a mezőnyben Valerio Castello műve követte a Szent Család egyiptomi menekülésének ábrázolásával (490 300 euró), valamint az Il Guercinónak nevezett Giovanni Francesco Barbieri műhelyében festett Dávid Góliát levágott fejével (421 300 euró). A XIX. századi festészet korábbi dominanciája is alábbhagyni látszik. Azelőtt az akadémikus festők között

Alfons Walde: Fölfelé, 1930 körül olaj, karton, 70x43,5 cm

arat fizettek Franz Ludwig Catelnek az orosz cári családot Palermóban megőrkítő jelenetéért, amely a festő számára árverési világrekordot hozott. Napóleon felesége, Joséphine császárné egykori tulajdona volt az berlini királyi porcelánmanufaktúrában 1803–1813 között készült fedeles vázapár, amelyet malmaisoni látképek díszítenek (455 800 euró). Az ékszer kategóriában a 202 800 eurós leütéshez a proveniencia is hozzájárult: a fuksziaágot ábrázoló, briliánsokkal és

J. Hoffmann–C. O. Czeschka: Játékasztal, tölgyfa, 75x49x49 cm 1906 körül

rubinokkal díszített brosst Ferenc József császár ajándékozta barátjánőjének, Katharina Schrattnak. Noha az előbbiekhez hasonló rekordárak nem születtek a márkás órák, az antik és modern ezüstnemű vagy az érme kategóriájában, de mindezek iránt élnék érdeklődés mutatkozott a tavalyi esztendő folyamán – bizonyára a nemesfémek árnövekedése miatt.

A Kinsky-palota változatos évet tudhat maga mögött. Közel két évtizedes igazgatói tevékenység nyomán tavasszal nyugdíjba vonult Otto Hans Ressler, akit májusban a negyvenes kulturális újságíró, Nikolaus Schauerhuber váltott fel, ám ő alig fél-éves vezetés után októberben egészségi okokból távozott. Tőle a cég irányítói grémiumából az egyik társtulajdonos, a rangidős Michael Kovacek galériás és műtárgyszakértő vette át a stafétabotot. Iris Gradenegger sajtószóvivő összegzése szerint tavaly 19,2 millió eurós bevételre tettek szert az év hat aukcióján, ezek egyike az első kortárs-árverésük volt. Az újítás sikerrel járt, ezért rendszeresen szerveznek majd kortárs aukciókat, de a hazai művészet szem előtt tartva igyekeznek minél több élvonalbeli külföldi művészt is megnyerni maguknak.

A régi mesterek kissé visszaszorultak a mezőnyben, de a Dorotheummal ellentétben korántsem a kortársak, hanem a modernnek előzték meg őket. Ráadásul tavaly a listavezető nem képzőművészeti alkotás, hanem tárgy lett: Josef Hoffmann és Carl Otto Czeschka tervezte és a Wiener Werkstätte ki-vitelezte 1906 körül Karl Wittgenstein számára azt a játékasztalt, amely 486 500 euróért kelt el. A második helyezett 450 ezer eurós leütéssel a XVIII. századi Johann Georg Platzer olajjal rézlemezre festett kisméretű képpárja lett: a Pásztorok imádása és a Keresztlevétel. A sort Alfons Walde tiroli képe folytatja (337 500 euró), azt pedig Oskar Kokoschka rapallói tája követi (300 ezer euró). Kiemelendő még Pierre-Auguste Renoir csendélete (270 ezer euró), Pablo Picasso tusrajza a Művész és modellje sorozatból (239 250 euró), valamint Fritz Wotruba kőből faragott kettős figurája (237 600 euró). Magyar vonatkozásai miatt is meg kell említeni Max Oppenheimer Szigeti József hegedűművésről festett ovális portréját (234 300 euró).

W. I.

Laskai Osvát, Esztergom – Mike és Társa, Opera, Honterus Antikvárium, Budapest

Az Esterházy-kastély leírása egymillióért

Sikeres és kivételesen időponttűkötő zésektől mentes volt az év végi hajrá a könyvpiacon: december 4. és 14. között tíz aukciót rendeztek. Színré lépett a Laskai Osvát (Esztergom), a Hodobay Aukciósház (kétszer), a Mike és Társa (kétszer), az Opera, az Abaúj és a Honterus Antikvárium, valamint az Árverés 90 Bt., az interneten pedig a Fekete Hattyú Antikvárium.

A **Laskai Osvát Antikvárium** árveréseire érkező gyűjtőknek lassan szűk lesz az esztergomi Szent Adalbert Központ díszterme, mert az évről évre kvalitatívabb kínálat egyre több érdeklődőt vonz Esztergomba. Tapasztalhattuk, hogy az Angol beteg című film bemutatása óta töretlen az Almásy László-kötetek népszerűsége. Ezúttal Suhanó szárnyak című (Budapest, 1937) ifjúsági regényének árát tornázták fel 4500-ról 30 ezer forintra. Ambrózy Béla báró (1838–1911) földbirtokost a magyar méhészet megalapítójaként tartják számon. Magyaróvárótt és a hoheneim gazdasági akadémián tanult, a méhészetel katonatiszt korában, olaszországi állomásozása alatt ismerkedett meg. Leszerelése után 1875-ben megalapította a Délmagyarországi Méhészegyletet, majd az ő kezdeményezésére alakult meg az Országos Méhészeti Egyesület. A Magyar Mész című lap társszerkesztője lett 1880-tól, 1910-ben pedig megkapta a földművelési kormányzat aranyérmét. 1887 és 1896 között országgyűlési képviselő is volt. Főműve, A mész című kötet 1896 és 1914 között három kiadást ért meg, ezen az aukción az 1914-es 4500-ról 19 ezer forintért vitték haza. A Károli-biblia Arany János tulajdonosi bejegyzésével ellátott sokadik kiadását (Kőszeg, 1842) 50 ezerről indították, a katalógusban korrektil megjegyzve, hogy a beírás nincs hitelesítve, és nem egyértelműen azonos Arany későbbi, akadémiai titkár korából fennmaradt kézírásával. Tekintve, hogy a kötet vásárlásakor (1844. január 2.) Arany még 27 éves sem volt, és csak 1865-ben, 48 éves korában lett az MTA titkára, érthető a kézírás „nem egyértelműen azonos” volta, arról nem is beszélve, hogy az akadémiai levelezés során valószínűleg másképp „forgatta” a tollat, mint 21 évvel azelőtt. A bejegyzés szövege, „Arany János vettem magam, s gyermekeim hasznokra 1844 januárius 2-ikán”, ugyancsak a hitelességet valószínűsíti. A jelenlévők is hasonlóképpen gondolkodhattak, mivel a hosszú licitverseny csak 320 ezer forintnál ért véget. Egy IV. Károly (1887–1922) magyar király (I. Károly néven osztrák császár) és családja 1918. július 16-i pozsonyi látogatásáról készült fotóalbum – 37 darab fénykép – szintén 50 ezerről indult és 170 ezer forintért cserélt gazdát.

Az avantgárdkínálatban a MA folytatásaként megjelent, mindössze öt számot megért Dokumentum című művészeti és társadalmi beszámoló első (1926), negyedik (1927) és ötödik (1927) száma is szerepelt. Mind a három 70 ezerről indult, és sorrendben 280 ezer, 160 ezer és 340 ezer forintos leütést produkált. Az aukció legmeglepőbb eredményeit a végére hagytuk. May Károly Winnetou, a vörös gentleman című (Budapest, 1904) háromkötetes regénye 8 ezerről csak 70 ezer forintért volt hazavihető. Endre Lászlónak 2003-ban a Gede Testvéreknél újra kiadott A zsidókról. A berni per tanulságai című (Budapest, 1942) 106 oldalas kötetéért (a Cél című radikális fajvédő folyóirat főszerkesztője, Méhely Lajos előszavával) 4 ezerről indulva a kikiáltási ár huszon-

ötszörösét, 100 ezer forintot fizetett ki új tulajdonosa.

A Studio Antikvárium 2008-as tavaszi aukción szerényen bűjt meg az építészeti blokkban a Beschreibung des Hochfürstlichen Schlosses Eszterháss im Königreiche Ungern című (Pozsony, 1784), nyolc kihajtható rézmetszetet tartalmazó kötet. Akkor az eszterházai (fertődi) Esterházy-kastély és parkegyüttes metszetekkel illusztrált leírása mindössze 120 ezerről indult, és minden feltűnés nélkül 260 ezer forintért hozzá lehetett jutni. Az ezúttal terítékre került példány valószínűleg a fentieket figyelembe véve indult 240 ezerről, ami után a nap leghosszabb licitversenye következett, 1 millió forintig tartó szárnyalással.

Kőváry János: Pesti vadászok
Budapest, é. n.

A törzsgyűjtők a cég előző árveréseinek tapasztalatainak okukla italal és megfelelő mennyiségű hideg élelemmel „felszerelve” érkeztek a **Mike és Társa Antikvárium** december 6-i aukciójára, ahol 915 (!) tételes ajánlatból lehetett válogatni. A késő estébe nyúló licitáláson visszamaradt 261 tétel a kínálatához viszonyítva nem sok, viszont a 100 ezer forintot elérő, illetve meghaladó tételek közül mindössze négy nem talált gazdára. Áprily Lajos-

Metszet az Ungarisches Magazinból
Pozsony, 1783

nak a II. világháború előtt megjelent kötetei nem számítanak különösebb ritkaságnak, de az Ábel füstje című (Budapest, 1957) verseskötete dedikálva és egy autográf kéziratával került kalapács alá. Ez már sokat számított, adtak is érte 8 ezerről 24 ezer forintot. Bányai László (1904–1979) író, újságíró Szegeden jogi diplomát szerzett, 1930-ban lett a Bartha Miklós Társaság tagja. Ugyanebben az évben Hódmezővásárhelyen (szülővárosában),

a Tisza szállóban találkozott először József Attilával. Pár évvel később már a sógora lett, mivel Makai Ödöntől való válása után feleségül vette József Jolánt. Bár még József Attila halála előtt, 1937-ben elváltak, az addigi szoros kapcsolat arra készítette Bányait, hogy megírja a Négyszemközt József Attilával című (Budapest, 1943) kötetét, amelynek hitelességét és beállítást már a korabeli kritika is erősen bírálta. Valószínűleg ez is közrejátszott abban, hogy 1800 forintról már 4400 forintért hozzá lehetett jutni. Egy másik, szintén József Attilához kapcsolódó kötet viszont csak kisebb licitverseny után cserélt gazdát. Kozmutza Flóra (1905–1995), a magyar gyógy-pedagógiai pszichológia megújítója és rendszerbe foglalója Illyés Gyulával kötött házassága előtt József Attila kedvese volt. A József Attila utolsó hónapjairól című (Békéscsaba, 1984) könyvében a költővel való kapcsolatát, megismerkedésük történetét írja le, részben azért, hogy tisztázza az őket ért rágalmakat és vádakat. A könyv mindössze 250 példányban látott napvilágot és nem került kereskedelmi forgalomba. A számozott, dedikált példány 4 ezerről 30 ezer forintért lett egy telefonon licitáló tulajdona.

A legelső, teljes egészében önálló vállalkozásban kiadott, nem fordítás alapján készült magyar lexikon, a Pallas Nagy Lexikona előfutára volt a Magyar lexikon (Budapest, 1879–1895) tizenhat kötete. A kezdetben Rautmann Frigyes kiadványai, majd a 9. kötettől a Pallas által kiadott, ritkának nevezhető sorozat a képkötet hiánya ellenére 40 ezerről 165 ezer forintot is megért valakinek – ez lett az aukció leütési rekordja. Kabos Gyula (1887–1941), a népszerű komikus színész 1939-ben az első zsidótörvény hatására az Egyesült Államokba menekült, ahol alkalmi fellépésekkel szórakoztatta a magyarul tudó közönséget, mivel a filmvállalatok egyike sem alkalmazta. New Yorkban hunyt el, és Kobas néven temették el, ezért sírjára csak jóval később akadtak rá a tisztelői. A Pesten kezdődött...! című (Cleveland, Ohio, 1940) filmregényében a hazáról, nagyváradi és pesti él-

ményeiről mesél. Előadásait követően 5 centért árusította, a dedikáltakat egy dollárért. A most aukcionált és a „Hafias szeretettel és tisztelettel Kabos Gyula” ajánlással dedikált példány 4 ezerről 105 ezer forintig szárnyalt.

Az **Opera Antikvárium** is gazdag kínálatot vonultatott fel, december 7-i árverését 648 tétellel indította. Ezek közül 174 maradt vissza, és három kötet leütése haladta meg a 100 ezer forintot. A Balaton-blokk tételeiből a Ba-

A Jurista Bál táncrendje, 1893. január 14.
Készítette: Marton Alajos, Budapest

laton és környékének turistatérképét (Budapest, é. n.) 6 ezerről 26 ezer forintért vihette haza egy telefonon licitáló. A Krisztina Antikvárium novemberi aukcióján 300 ezer forintot ért Szerelmey Miklós Balaton albuma (Pest, 1848), itt a mű második kiadása (Pest, 1851) négy metszethiánnyal 60 ezerről 70 ezer forintért került egy vételi megbízó birtokába. Kempelen Béla (1874–1952) családtörténet-író, heraldikus a budapesti tudományegyetemen jogot végzett. Volt szolgabíró, főispáni titkár, első aljegyző és több újság munkatársa, de hivatalaitól megválva címtartással és családtörténettel kezdett el foglalkozni. Forrásértékű munkáinak kiemelkedő darabja a Magyar nemes családok (Budapest, 1911–1932) tizenegy kötete, amely az utóbbi évek gyakori aukciós előfordulásai ellenére is megért valakinek 80 ezerről 140 ezer forintot. Bár Márai Sándor egyáltalán nem ritka Füves könyve (Budapest, 1943) általában csak pár ezer forintot ér, az itt terítékre került példányt Schöpfung Aladárnak dedikálta a szerző. Sok gyűjtőnek fájt rá a foga, így 16 ezerről 95 ezer forintra verték fel az árát. Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képből című (Budapest, 1887–1901) sorozat 21 kötete az árverés rekordleütéseként 300 ezerről 380 ezer forintért cserélt gazdát.

Az utóbbi években csak a **Honterus Antikvárium** tudta kétszer is kiszorítani piacvezető pozíciójából a Központit, és most is kiváló anyaggal jelentkezett december 9-én. Ennek ellenére a kezdés nem a legjobban sikeredett, a XVI–XVIII. századi nyomtatványok blokkjának több tétele beragadt kissé „zilált” állapota, illetve néhány esetben a pótoltt lapok miatt. Utána azonban lendületbe jöttek a licitálók. Wolfgang Frantze, magyarosan Franzius Farkas volt a szerzője az Egy jeles vad-kert című (Lőcse, 1702) munkának, amelyet Miskolci Gáspár református lelkész fordított magyarra. Az első magyar nyelvű, önálló állattani munka első kiadása ezúttal 120 ezerről 170 ezer forintot ért. Budai Ézsaiás Magyarország törtéjének három kötete (Debrecen, 1811–1814) nem nevezhető aukciós ritkaságnak, ennek megfelelően csak 36 ezres indulóarat kapott, de meglepetésre 210 ezer forintig küzdöttek a megszerzéséért. Ugyanennyit fizettek 80 ezerről Arany János Toldi szerelme című (Budapest, 1879) elbeszélő költeményének dedikált első kiadásáért és Thomas Broughonnak a religióról való törtéiai lexikonáért (Komárom, 1792), amely 50 ezerről indult. Majdnem beragadt a gasztronómiai blokk egy rendkívül ritka – 42 év alatt mindössze kétszer árverezett – darabja. A Zemlényi Szabó Antónia álnéven (valódi nevén Szabó Antal újság-

író, belügyminiszteri titkár) megjelent Képes pesti szakácskönyv első kiadása (Budapest, 1864) 44 ezer forintért nem kellett senkinek. Az aukció végén viszont egy gyűjtő visszakérte, így végül kikiáltási áron mégis elkel.

Az 1781 és 1787 között negyedévente megjelent pozsonyi német nyelvű Ungarisches Magazin Pozsony város polgármestere, Windisch Károly Gottlieb (1722–1793) földrajztudós, történész, indította önálló tudományos folyóiratként. A lap megindításának okáról így számolt be Cornides Dániel történészhez írt levelében: „Az olvasó közönség legnagyobb része nem keres mást, csak útleírásokat... Külső országokból van már egy egész tömeg leírásunk, de a hazánkat nem ismerjük.” A ritka folyóirat 1783-as évfolya-

Zemlényi [Szabó] Antónia: Képes pesti szakácskönyv, Budapest, 1864

ma 40 ezerről indulva 90 ezer forintnál landolt. Az utóbbi években az aprónyomatványblokkokba egy-egy táncrendet is „becsempésznek”. Itt a Jurista Bál 1893. január 14-i táncrendje ért el 14 ezerről 20 ezer forintot. A legmeglepőbb leütések között gróf Vay Péter A keleti féltekén című (Budapest, 1818) műve érdemel említést, amely 6 ezerről szárnyalt 100 ezer forintig. Ugyancsak váratlan volt a vadászati blokkban Kőváry János Pesti vadászok című (Budapest, é. n.) kötetének 14 ezerről 65 ezer forintig tartó licitje. Az utóbbi időben egy kivételtől eltekintve nem sok szerencse kísérte a Borovszky Samu szerkesztette Magyarország vármegyéi és városai 24 kötetes (Budapest, 1896–1914) sorozatának aukcionálását. Itt is sokan azt jóslták, hogy a magas 800 ezres indulóár miatt beragad, de tévedtek, mert kikiáltási áron elvitték – ez lett egyébként az árverés leütési rekordja. HORVÁTH DEZSŐ

Időszaki kiállítások február 3–március 2.

BUDAPEST

28 Galéria
IX., Ráday u. 47. Ny.: H.–P. 14–18 Szinesztézia , II. 15–III. 12.
A38 Kiállítóhely
Petőfi híd budai hídfő, Ny.: H.–Szo. 11–19 Ádám Zoltán – Izzás, II. 7–26.
acb Kortárs Művészeti Galéria
VI., Király u. 76. Ny.: K.–P. 14–18 Horváth Tibor – Domináns nem , II. 10–ig. Batykó Róbert – Trash , II. 17–III. 14.
Ari Kupsus Galéria
VIII., Bródy Sándor u. 23/b. Ny.: K.–P. 14–19, Szo. 10–14
Orr Máté – Káosz a konyhában , II. 24–ig.
Ari Kupsus Galéria–Graphics
VIII., Német u. 2. Ny.: Sze.–Cs. 13–19 Nagy Gábor és Nádas Alexandra , II. 17–ig. Sulyok Gabriella , II. 21–III. 30.
Art9 Galéria
IX., Ráday u. 47. Ny.: K.–P.14–18 Szirányi István grafikusművész , II. 10–ig. Boros Mátyás képzőművész , II. 14–III. 9.
ArtBázis
VIII., Horánszky u. 25. Ny.: K., Sze., Cs. 15–19 Érmezei Lili Zoe és Kaulics Viola , II. 17–ig.
Ágens Művészeti Galéria
II., Fő u. 73. Ny.: bejelentkezésre IV. Balatonfüredi alkotótábor fotókiállítása , II. 8–ig.
Árkádia Galéria
V., Piarista köz 1. Ny.: H.–V. 10–20 Ujj Zsuzsa – Helix Felix , II. 16–29.
855 Kortárs Galéria
V., Balaton u. 4. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 10–13 HU-GLASS , II. 11–ig.
Back and Forth – 8 művész Londonból , II. 17–III. 17.
Barabás-villa Galéria
XIII., Városmajor u. 44. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–12 MOME fotótanszékének kiállítása , II. 9–17.
Barcsay Terem
VI., Andrássy út 69–71. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 Graphics Open 2012 , II. 23–III. 31. Ludwig hallgatói pályázat , II. 11–ig.
Bálint Ház
VI., Révay u. 16., H.–P. 9–20 Káldori Dániel fotói , II. 14–ig.
Békásmegyeri Községi Ház
III., Csobánka tér 5. Ny.: H.–P. 10–18 Balvinszky Orsolya és Sánta Balázs , II. 22–III. 9.
Bikszady Galéria
V., Falk Miksa u. 24–26. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–14 Ergy Landau és Nora Dumas , II. 10–III. 3.
Boltives Galéria
VI., Podmaniczky u. 41. Ny.: K.–Cs., 10–18 Szilágyi János festőművész , II. 16–ig.
BTM – Budapest Kiállítóterem
V., Szabad sajtó út 5. Ny.: K.–V. 10–18 Gink Judit emlékkiállítása , II. 19–ig.
Commerzbank Galéria
V., Széchenyi rakpart 8. Ny.: H.–P. 10–17 Szabó Franciska és Hajas Katinka , III. 25–ig.
Corvin Galéria
XVI., Hunyadvár u. 43. Ny.: H.–P. 10–18 Tamási Gábor fotográfus , II. 19–ig.
Cultiris Galéria / Őrkény István Könyvesbolt
XIII., Szent István krt. 26. Ny.: H.–P. 10–19, Szo. 10–14
Tekintetek – Horváth Dávid fotográfus , II. 18–ig.
Deák Erika Galéria
VI., Mozsár u. 1. Ny.: Sze.–P. 12–18, Szo. 11–16 Moizer Zsuzsa , II. 18–ig.
Menno Aden , Marcín Cineski, Magyarósi Éva, II. 23–III. 24.
DOVIN
V., Galamb u. 6. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 11–15 Baranyai Levente , II. 15–ig. Ötvös Zoltán , II. 17–IV. 4.
Erín Galéria
IX., Ráday u. 49. Ny.: H.–P. 14–18 Baráth Fábian szobrászművész , II. 14–ig. Szombathy Bálint – Ótágu , II. 15–28.
Ernst Múzeum
VI., Nagymező u. 8. Ny.: K.–V. 11–19 Natalia LL – Opus Magnum , III. 18–ig.
Faur Zsófi Galéria
XI., Bartók Béla út 25. Ny.: H.–P. 12–18, Szo. 10–13 Ez állat! – csoportos kiállítás , II. 8–III. 11.
Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény
IX., Ráday u. 18. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 10–14 Ötövös Lóránd és Stróbl Alajos – térhatású fotográfiák , III. 24–ig.
Fészek Galéria
VII., Kertész u. 36. Ny.: H.–P. 14–19 Dozvald János , II. 10–ig. Lévai Nóra , II. 14–III. 9.
Fiktív Gastrogaléria
VIII., Horánszky u. 27. Ny.: H.–V. 10–24 Kerényi Zoltán fotográfus , III. 18–ig.
FILTER Galéria
XIII., Pozsonyi út 49. Ny.: H.–P. 11–19 Bodor Lilla festőművész , II. 29–ig.
FISE Galéria
V., Kálmán Imre u. 16. Ny.: H.–P. 13–18 Fresh Fishes , II. 17–ig. Kiss Gabriella diszlettervező , II. 21–III. 9. Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum
III., Kiscelli u. 108. Ny.: K.–P. 10–16, Szo.–V. 10–18 Jovján György – LX , II. 15–ig.
Ifj. Ficzek Ferenc – Kiegészítések , II. 19–ig.
FUGA / Budapesti Építészeti Központ
V., Petőfi Sándor u. 5. Ny.: H.–Szo. 11–19

Rekreátorok – a BKF média és design szakos hallgatói , II. 13–ig.
A BME Építészmérnöki Kar kiállítása , II. 10–28.
Forrás Galéria
VI., Teréz krt. 9. Ny.: H.–P. 10–19 Jankovics Marcell , II. 22–ig.
Gaál Imre Galéria
XX., Kossuth L. u. 39. Ny.: K.–V. 10–18 Kortárs magyar illusztrációművészet , II. 19–ig.
Galéria 12
XII., Hajnóczy J. u. 21. Ny.: H.–Szo. 10–20 A XII. kerület Hungart-ösztöndíjasaí , II. 18–ig. Mozgásban egyesület , II. 22–III. 17–ig.
Galéria 13 Soroksár
XXIII., Hősök tere 13. Ny.: Sze.–P. 14–18 Vincze Angéla festőművész , III. 16–ig.
Galéria Lénia
II., Széher út 74/a. Ny.: K. 16–20, Szo. 14–18, beje-lentkezésre: T.: 0620-9118121 100 éve született Kádár György , IV. 14–ig.
Galéria Neon
VI., Nagymező u. 47. Ny.: H.–P. 14–18 Kovács Tamás – Hetven , II. 13–III. 23.
Godot Galéria
XI., Bartók Béla út 11. Ny.: K.–P. 14–19, Szo. 10–13. Erdei Krisztina , II. 11–ig.
Baghyas Erika és Mátrai Erik , II. 20–III. 17.
Három Hét Galéria
XI., Bartók Béla út 37. Ny.: K.–P. 16–20, Szo. 10–20 Acσαι Miklós, Altnóder Emese, Borsay Márta, Fehér Vera, Martinkó Márk, Sprenc Balázs, Vachter János, Zselinsky Miro , III. 3–ig.
Hegyvídék Galéria
XII., Városmajor u. 16. Ny.: K., Cs., P. 10–18 Csillagok – Veszely Ferenc és Veszely Beáta kiállítása , II. 14–ig.
A Magyar Vízfestők Társaságának kiállítása , II. 21–III. 14.
Home Galéria
II., Keleti K. u. 17. Ny.: bejelentkezésre: 0630-9905806 László Gyula , III. 1–jég.
Inda Galéria
VI., Király u. 34. Ny.: K.–P. 14–18 Koronczi Endre: Szabad akarát , III. 9–ig.
Inter Galéria
IX., Mester u. 9. Ny.: H.–P. 10–18 Jótekonysági kiállítássorozat , VI. 9–ig.
Iparművészeti Múzeum
IX., Üllői út 33–37. Ny.: K.–V. 10–18 Polgár Rózsa kárpitművész , II. 19–ig.
József Attila Klub
XIII., Hegedűs Gyula u. 64–66. Ny.: K.–Szo. 11–18 Hincz Gyula festőművész , III. 3–ig.
Józsefvárosi Galéria
VII., József krt. 70. Ny.: H.–P. 10–18 Vizi Tihamér festőművész , II. 2–23. Nagy Gábor képzőművész , II. 9–23.
kArton Galéria
V., Alkotmány u. 18. Ny.: H.–P. 12–18 Pekka of Finland – kortárs finn illusztrátorok , II. 10–III. 23.
Karinthy Szalon
XI., Karinthy F. út 22. Ny.: H.–P. 11–18, Szo. 10–14 Féner Tamás fotói , II. 17–ig.
Kassák Múzeum
III., Zichy-kastély, Fő tér 1. Ny.: Sze.–V. 10–17 A MA és a Zenit a zágrábi Marinko Sudac-gyűjteményben , IV. 15–ig.
Kempinski Galéria
V., Erzsébet tér 7–8. Ny.: H.–V. 9–20 Krúzsely Gábor tárlata , III. 25–ig.
Kertész29 Galéria
VII., Kertész u. 29. Ny.: K.–P. 12–18 Hatvany Viktória, Jarmeczky István, Kleinhencz Magdolna, Nagy Endre, Szilágyi Tibor , II. 4–III. 2.
Kisterem
V., Képiró u. 5. Ny.: K.–P. 14–18 Káldi Katalin – Vas , II. 25–ig.
Klauzál13 Galéria
VII., Klauzál tér 13. Ny.: H.–Szo. 10–19 Csernátorny Lukács László , II. 2–25.
Klebelsberg Kultúrkúria
II., Templom u. 2–10. Ny.: H.–P. 10–18 Galla Ágnes fotókiállítása , II. 19–ig. Katona Katalin ötvösművész , II. 2–20. NégyNegyed , II. 22–III. 11.
Knoll Galéria
VI., Liszt Ferenc tér 10. Ny.: K.–P. 14–18.30, Szo. 11–14 Nemes Csaba – Apja neve: Nemes Csaba , II. 2–III. 31.
Kogart Ház
VI., Andrássy út 112. Ny.: H.–V. 10–18 James Ensor – Válogatás a KBC Bank művészeti gyűjteményéből , II. 26–ig.
Grafikák a Csernus-hagyatékából , II. 26–ig.
Kogart Galéria
VI., Andrássy út 108. Ny.: H.–P. 10–18 CUI BONO – Aron Demetz, Űgo Dossi, Fülöp Gábor, Alessandro Papetti , II. 9–III. 9. Bács Emese , II. 11–ig.
Körönd Galéria
VI., Felső erdősor u. 16–18. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–14 Sketch up – csoportos kiállítás , II. 23–ig.
Krisztina Palace
XII., Nagyenyed u. 8–14. ARTplacc 2012 , III. 11–ig.
Liget Galéria
XIV., Ajtósi Dürer sor 5. Ny.: Sze.–H. 14–18 Téli esték – kiállítássorozat , II. 16–ig.
Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
IX., Komor Marcell u. 1. Ny.: K.–V. 10–20 BAKOS. Rita Ackermann , III. 18–ig.

Lumen Galéria
VIII., Mikszáth K. tér 2. Ny.: H.–P. 9–19. Szo. 10–17 Katarina Sevic, Tehnica Schweiz , II. 28–ig.
M Galéria Marczibányi Téri Művelődési Központ
II., Marczibányi tér 5/a. Ny.: H.–P. 10–18. Turku Tallinn – csoportos fotókiállítás , II. 3–19.
Magyar Műhely Galéria
VII., Akáčia u. 20. Ny.: H.–P. 14–19, Szo.–V. 11–19 Géczi János festőművész , II. 8–III. 2.
Magyar Nemzeti Galéria
I., Szent György tér 2. Ny.: K.–V. 10–18 Ferenczy Károly , V. 27–ig. Hősök, királyok, szentek. A magyar történelem képei és emlékei , VIII. 31–ig. Rippl-Rónai József – Művek régi gyűjtők kezéből , IX. 23–ig.
Mai Manó Ház – Magyar Fotográfusok Háza
VII., Nagymező u. 20. Ny.: H.–P. 14–19, Szo.–V. 11–19 Szabó Judit – Csendes ígezet , II. 4–III. 18. Duna – Nyitott könyv , II. 4–IV. 29.
MAMÜ Galéria
VII., Damjanich u. 39. Ny.: Sze., P. 14–18 Losonczy Béla – re-creatio , II. 10–ig.
Melange Galéria
V., Markó u. 3. Ny.: H.–P. 11–18, Szo. 11–14 Marad a Bazár , II. 29–ig.
Memoart Galéria
XIII., Pannónia u. 6.III. em. 3. www.memoart.eu Rónai Éva , II. 24–ig.
Mercurc Museum Hotel
VIII., Trefort u. 2–4. Ny.: H.–V. 0–24 Alföldi László , II. 6–III. 10.
MissionArt Galéria
V., Falk Miksa u. 30., Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 Bánki 30 – Bánki Ákos kiállítása , II. 8–22.
Molnár Ani Galéria
VIII., Bródy Sándor u. 22. Ny.: K.–P. 12–18 Nyári Zolt – Sűrített paradicsom , II. 3–III. 16–ig.
Molnár-C. Pál Múterem-Múzeum
XI., Ménesi út 65. Ny.: Sze. 10–13, Cs. 15–18, Szo. 10–13 Körösfői-Kriesch Aladár művei , II. 25–ig.
Műcsarnok
XIV., Dózsa Gy. út 37. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 12–20 Bernar Venet: New York, Versailles, Budapest , III. 25–ig.
Seres Szilvia: Laza optimizmus , II. 12–ig. (Mélycsarnok)
Marina Abramovic , II. 23–IV. 22. (Mélycsarnok)
NextArt Galéria
V., Aulich u. 4–6. Ny.: K.–P. 12–18 Szóllósi Géza – New Dieties , II. 10–III. 17.
Néprajzi Múzeum
V., Kossuth Lajos tér 12. Ny.: K.–V. 10–18 Erdélyi templomok –1945 előtti fotók, grafikák , III. 18–ig.
Bíró Lajos óceániai ékszerai , IV. 1–jég.
Óbudai Társaskör Galéria
III., Kiskorona u. 7. Ny.: K.–V. 14–18 Koizer Zsuzsa – Platform , II. 15–III. 18.
Országos Széchényi Könyvtár
I., Budavári Palota F. épület, Ny.: K.–Szo. 10–18 Benkő Cs. Gyula festőművész , II. 18–ig.
OTP Bank Galéria
XIII., Babér u. 9. Ny.: H.–P. 8–18 Molnár Sándor és tanítványai , II. 10–ig.
Ökológium Art Galéria
III., Szél u. 11–13. Ny.: H.–P. 10–19 Dadama – Meghívások kiállítás , II. 2–27.
Pagoda Galéria
XIV., Egressy út 17–21. Ny.: H.–P. 10–18 Chochol Károly fotóművész , II. 20–ig.
Park Galéria
MOM Park, XII., Alkotás u. 53. Ny.: H.–V. 7–24 Bukta Imre – GM Kukorica , VI. 8–ig.
Párisi Galéria és Művészeti Szalon
VI., Andrássy út 39. Ny.: H.–V. 10–22. Antik bútorok, egyedi kárpitok , II. 29–ig. Attilától Mátyás királyig a bronz büvöletében , III. 31–ig.
Parthenón-fríz Terem
VI., Kmetty Gy. u. 26–28. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 Varga Eszter , II. 8–20. Fakultáció , II. 22–III. 5.
Petőfi Irodalmi Múzeum
V., Károlyi M. u. 16. Ny.: K.–V. 10–18 Kolovratnik Krisztián, Lackfi János, Lukáts Andor fotói , II. 10–ig.
Pintér Sonja Kortárs Galéria
V., Falk Miksa u. 10. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–14 Pittmann Zsófi és Pittmann Péter – Űgy érezte, szabadon él , II. 24–III. 3.
Platán Galéria
VI., Andrássy út 32. Ny.: K.–P. 11–19 Bartek Materka: Festészet , II. 3–III. 16.
Prestige Galéria
V., Falk Miksa u. 7. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 3+2 – Czebe-Izsó-Kóródi-Lukácsi-Sipos , II. 11–ig.
Raiffeisen Galéria
V., Akadémia u. 6. Ny.: H.–V. 10–18 Nemere Réka – Meccsek , III. 11–ig.
Ráday Képesház
IX., Ráday u. 25. Ny.: H.–P. 10–18 CONCORDIA 2010 – csoportos kiállítás , II. 3–25.
San Marco Galéria
III., San Marco u. 81. Ny.: H.–P. 9–16 Illényi Tamara festőművész , II. 13–25.
Scheffer Galéria
XI., Kosztolányi D. tér 4. Ny.: H.–P. 14–18, Szo. 10–13 Fehér László festőművész , II. 25–ig.
Stúdió Galéria
VII., Rottenbiller u. 35. Ny.: K., Cs., P. 10–18, Sze. 12–20, Szo. 12–16 Éhes szajha morog II. , II. 16–ig. Ninni Wager és Tuuli Toivola , II. 21–III. 18.
Szatyor Bár és Galéria
XI., Bartók B. út 36. Ny.: H.–P. 12–01, Szo.–V. 14–01 Szigeti Csongor – videók , II. 29–ig. Terítőken az ETNO , II. 13–ig.
Szépnművészeti Múzeum
XIV., Dózsa Gy. út 41. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 10–22 Múmiák testközében , II. 19–ig. El Grecótól Rippl-Rónaiig – Nemes Marcell a mecénás műgyűjtő , II. 19–ig.
Szlovák Intézet
VIII., Rákóczi út 15. Ny.: H.–Cs. 10–18, P. 10–14 Rég elfeledett elődeink portréi , III. 8–ig.

Nyolc – a Pozsonyi Képzőművészeti Főiskola rajztanszéke , II. 17–ig.
Martin Racko szobrászművész , II. 21–III. 23.
Trafó Galéria
IX., Lillom u. 41. Ny.: K.–V. 16–19 Kirakat Bolygó – Thobias Faldt, Klara Kallström, Surányi Miklós , II. 26–ig.
Új Galériák
VI., Paulay E. u. 35. H.–V. 10–18 Mosdótárlat – Roskó Gábor – Papp Ervin , II. 29–ig.
13 évad – retrospektív fotókiállítás , II. 29–ig.
Vasarely Múzeum
III., Szentlélek tér 6. Ny.: K.–V. 10–17.30 OSAS Plusz – nemzetközi kiállítás , V. 1–jég.
VárfoK Galéria
I., VárfoK u. 11. Ny.: K.–Szo. 11–18 Korniss Péter – Folytatás , II. 25–ig.
VárfoK Project Room
I., VárfoK u. 14. Ny.: K.–Szo. 11–18 Christiane Peschek – Szakasz , II. 25–ig.
Videospace Galéria
IX., Ráday u. 56. Ny.: Sze.–P. 14–18, Szo. 11–15 Kerekes Zoltán, Tóth Gábor, Gigi Scaria és Szigeti G. Csongor , II. 29–ig.
Viltin Galéria
V., Széchenyi u. 3. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 11–17 Asztalos Zsolt , III. 3–ig.
Vintage Galéria
V., Magyar u. 26. K.–P. 14–18 Csáder László , III. 2–ig.
Virág Judit Kortárs Galéria
V., Falk Miksa u. 13. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 Egy ismeretlen Mednyánszky-gyűjtemény , II. 2–III. 3.
Kádár Béla – Válogatás egy amerikai magángyűjteményből , II. 2–III. 3.
Vizivárosi Galéria
II., Kapás u. 55. Ny.: K.–P. 13–18, Szo. 10–14. Erőss István, Gergely Nóra, Wechter Ákos , II. 3–24.

VIDÉK

BÉKÉSCSABA
Munkácsy Emlékház, Gyulai út 5. Sárvány Katalin iparművész – Mozaik , II. 25–ig.
DEBRECEN
MODEM, Baltazár Dezső tér 1. A szépség vonalai – Aktok az Antal–Lusztig-gyűjteményből , II. 26–ig.
feLugossy László retrospektív, IV. 29–ig.
Botond: A Vacsora , II. 4–V. 27.
Timárház, Nagy Gál István u. 6.
Boján Imre iparművész , II. 24–ig.
Hai Köz Galéria, Hai köz tér 3.
Bálint Endre és Gyarmathy Tihamér – Képzőnemek és Képgrafikák , II. 9–III. 3.
DUNAÚJVÁROS
Kortárs Művészeti Intézet, Vasmű út 12. Koizer Zsuzsa – Platform , II. 24–ig.
GÖDÖLLŐ
GIM Ház, Körösfői u. 15–17. A Magyar Kárpitművészek Egyesületének csoportos tárlata , II. 26–ig.
GYÓR
Városi Művészeti Múzeum, Király u. 17. Hincz Gyula könyvillusztrációi , III. 11–ig.
Váczy Péter Gyűjtemény, Nefelejcs köz 3.
Válogatás a Vasilescu Gyűjteményből , II. 3–III. 31.
Városi Művészeti Múzeum Képtára – Napóleon-ház, Király u. 4.
Téli tárlat , II. 26–ig.
Borsos Miklós Állandó Kiállítás, Apor Vilmos tere 2.
Maszkabál – mindent az álarcokról , III. 31–ig.
Richter-terem, Aradi Vértanúk útja 16.
Diák Mónika Viktória, Farkas Zsuzsa, Németh Hajnal , II. 26–ig.
MTA-MADI Geometria Galéria, Liszt Ferenc u. 10.
Svéd konstruktív művészek , III. 15–ig.
HÓDMEZŐVÁSÁRHELY
Alföldi Galéria, Kossuth tér 8.
Lechner – Szmrecsányi – Boldi , IV. 12–ig.
KAPOSVÁR
AGÓRA – Együd Árpád Kulturális Központ, Csokonai u. 1.
Ujházi Péter festőművész , III. 10–ig.
Szeretem Kaposvart – pályázati kiállítás , II. 16–III. 3.
I. Dorottya és Farsangi Napok – karikatúrákiállítás , III. 5–ig.
KECSKEMÉT
Népi Iparművészeti Gyűjtemény, Serfőző u. 19. Nitschmann Corinna és Felvinczy Csilla , II. 28–ig.
Tolnay Klári arcai – fotókiállítás , II. 28–ig.
LEÁNYFALU
Aba-Novák Galéria, Móricz Zs. út 124. Csikszentmihályi Róbert szobrai , II. 25–ig.
MISKOLC
Miskolci Galéria – Rákóczi-ház, Rákóczi u. 2. XXI. Miskolci Téli Tárlat , III. 3–ig.
Sütő Róbert festőművész , III. 3–ig.
PAKS
Paksi Képtár, Tolnai út 2.
Emberi beavatkozással készült művek , II. 18–ig.
PANNONHALMA
Hefter Űveggaléria, Tóthegy u. 11/a. Fényplasztikák , III. 1–jég.
PÁSZTÓ
Csohány Galéria, Múzeum tér 5.
Csohány Kálmán: Ady-versek című kiállítása , II. 29–ig.
PÉCS
Művészetek és Irodalom Háza, Széchenyi tér 7–8. Ernszt András – Kiemelés , II. 26–ig.
SALGÓTÁRJÁN

Link index a művészet helyszínei / places of art
no.88
2012. január-február

Talent Alternatív Művészeti Klub, Erzsébet tér 6. Karácsony Attila festményei , II. 15–ig. Nógrádi Történeti Múzeum, Múzeum tér 2. Varga Anikó textiltervező , II. 8–III. 31.
SZÁZHALOMBATTA
Matrica Múzeum, Gesztenyés út 1–3. Kodrucz Sándor és Kodrucz Gergő: Olympic image fotókiállítása , IV. 2–ig.
SZEGED
REÖK, Tisza Lajos krt. 56, Vinkler 100 – Fantasztikus realizmus , III. 11–ig.</

Alternatív hely a Schleifmühlgassében

Vesch. Egy offspace Bécsben

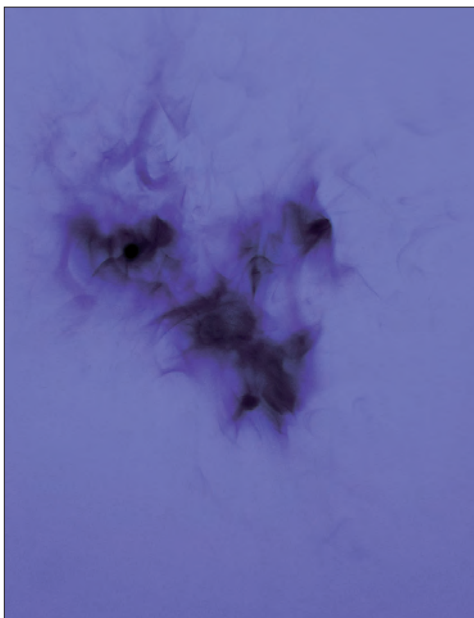
A Vesch öt éve létezik a bécsi Schleifmühlgasse, a város kortárs képzőművészeti életének egyik legszínesebb konglomerátuma közvetlen közelében. A valamikori raktárhelyiséget fokozatosan alakította át Martin Vesely, s az mára intézményesült művészeti térré vált. Vesely a bécsi képzőművészeti akadémián Matthias Hermann fotóosztályában végzett. Egyik közvetlen munkatársa, Franz Zar pedig Heimo Zobernig úgynevezett kontextuális szobrászat osztályát látogatta. A Vesch szervezői ennek az akadémiának a vonzáskörében helyezik el magukat.

Vesely évente tíz kiállításnak ad helyet a Vesch egyik termében. Ezekhez alkalmi rendezvények, például zenei performanszok vagy vetítések is kapcsolódnak. Rendszeres program pont a Kedd este, a Ludwig Kittinger és

tos kiállításon vagy baráti körben ismertek meg éppen. Vesely szerint a keddek egyre inkább a kelet-európai, illetve Balkán-vonalra állnak be. Egy konkrét példa: együttműködnek a zág-rábi Grete nevű hellyel, amely „szintén valami olyasmi, mint egy offspace”. Esztétikailag az olcsó anyagok használata, a különféle médiumok (videó, diavetítés, objektok, grafika) keveredése, az absztrakció és a konceptualitás dominál. Mivel a Vesch csak kedden és csütörtök este (újabbán néha szombaton is) van nyitva néhány órára, ezért úgyszólván minden alkalommal valami egyedi dolog történik: egy-egy bemutató, kiállításmegnyitó vagy az introverzió és az intenzitás (a terem nagyságához képest aránytalanul hangosra felerősített zene, illetve zaj) között oszcilláló hangperformansz. A tér dinamikáját ez ugyanúgy meghatározza, mint az a tény, hogy a látogatók túlnyomó többsége maga is művész, művészeti főiskolás vagy a kortárs művészeti élet aktív szereplője (kurátor, galériatulajdonos, kritikus), netán az előbbiekre baráti köréhez tartozik.

Az anyagi háttér megteremtése itt is nehéz kérdés. Az alaptőke szinte kivétel nélkül önkiszákmányolás eredménye, tehát ingyenmunka, valamint azoknak az ismeretségeknek és összeköttetéseknek köszönhető, amelyek következtében például egy-egy üresen álló helyiség átmenetileg birtokba vehető. A fenntartást ezenkívül egy Ausztriában még létező, aránylag nagyvonalú állami és városi támogatási hálózat is segíti, amelyből egy-egy projektre néhány ezer eurót lehet szerezni. A Vesch bejárati helyisége egyben bár is, amelynek bevétele ugyancsak hozzájárul a folyamatos működés biztosításához.

A következő lépések Vesely szerint: 2011 decemberétől egy kis formátumú füzet, a Veschheft kiadása. A havonta megjelenő broszúra az éppen folyó tevékenységet dokumentálja, és az elméleti reflexióra is lehetőséget kínál. Egyelőre még „a közegben forgó”, azaz

Udo Bohnenberger: Fumage Fabrianon – Nr.2, 2012
installációrészlet

alakzatokat – mutat be. Mint ahogy a művek előállítására is aránylag bonyolult módszer eredménye, maga a tárlat technikailag igényes. A papírmunkák egy néhány hétre falakkal elkülönített részben láthatók, ultraibolya fényrel megvilágítva. Mivel a falfesték nem veri vissza a fényt, a papírok viszont igen, a rajzok lightboxként hatnak. Bohnenberger ezeket portréorozatoknak látja. Az ember az elmosódó alakzatokban (például a felhőkben) gyakran értelmes képet vél felfedezni, ezt a folyamatot erősíti fel a kiállítás zártsága és szuggesztív megvilágítása.

Bohnenberger, aki Bruno Gironcoli szobrászosztályába járt a képzőművészeti akadémián, 2000-től egy hasonló helyet vezetett a definitív Offspace néven. Az első két évben Andreas Huber volt a partnere, aki időközben már egy galériát visz – 2010-től ugyancsak a Schleifmühlgassében. A kiugrás az offspace jellegű, nem kommersziális szférából nem egyszerű. Bécsben a művészeti akadémiákon (a képzőművészeten és az iparművészeten) évente mintegy száz hallgató végez, de már maguk a diákok is aktívan keresik a helyüket, építik kapcsolataikat, pályáznak, és ha kell, megteremtik autonóm bemutatkozási tereiket.

Vesely Leviathan című művével részt vett a közeli Georg Kargl galériában egy, a napokban bezárt kiállításon, és természetesen a többi felsorolt alkotónak is nyílik időnként esélye megjelenni a piacon. Az offspace-ek jelentősége az erre való előkészület – miközben saját világot képeznek és sajátos esztétikát teremtenek. Ezek az átmenetiségük és anyagtalanságuk következtében a műtárgypiacon eladhatatlan megnyilvánulások eseteként ugyan a kereskedelmi galériákban is megjelennek, de nem azzal a spontaneitással és intézménykritikai erővel, mint az alternatív színtéren. Jelenleg Bécsben a Vesch mellett ide sorolhatók a Coco (www.co-co.at), a Magazin (www.magazinvienna.com), a Pro Choice (www.prochoice.at) és a Kunstbüro (<http://kunstbuero.at/>) nevű helyek, valamint a félnyilvános műtermekben alkalmanként szervezett programok.

KÓKAI KÁROLY

Martin Vesely: Installáció (Leviathan), 2011
a This is Happening 2 kiállításról, Georg Kargl Fine Arts

Fernando Mesquita által koncepcionált heti bemutatókkal. Mind Kittinger, mind Mesquita maga is művész, 2008-ban közösen állítottak ki a Veschben, ezt a programot 2009 óta szervezik. A lényeg szerintük a konkrét helyzetre való reagálás. A meghívottak így olyan kollégák, akiket egy-egy művészeti vásáron, csoport

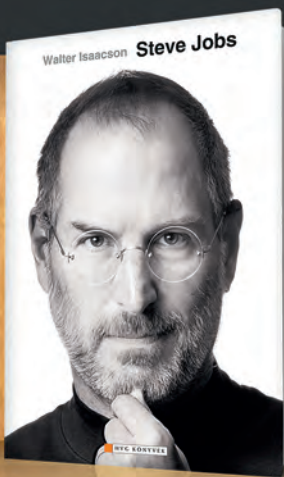
A HVG Könyvek ajánlata

Magyarország szubjektív atlasza

A Kitchen Budapest médialabor és Annelys de Vet holland tervező ötven fiatal alkotót hívott meg, hogy hazájukról a megszokottól eltérő, egyedi képet hozzanak össze. Az alkotók lefegyverző, személyes történeteket mesélnek el, amelyek így, összefűzve, a mai magyar lélekre világítanak rá. Ezek a históriák együtt fejezik ki mindazt, hogy a kulturális identitás folyamatos mozgásban van, azt mindig szempontok sokasága befolyásolja, és ezért definíciószerűen multikulturális.

Ára: 2950 Ft / Kiadónktól: 2655 (-10%) Ft / HVG-klubkártyával: 2360 Ft (-20%)

WALTER ISAACSON

Steve Jobs

iPod, iPhone, iPad, iTunes, Mac – és mindezek mögött egy név: Steve Jobs! Az Apple-vezér és Pixar-társalapító első hivatalos életrajza egy nem mindennapi ember életébe enged betekintést. Jobs élettörténete egyszerre példaértékű és tanulságos, tele leckékkel az innovációról, az emberi jellemről, a vezetői magatartásról és értékekről.

Ára: 4900 Ft / Kiadónktól: 4410 Ft (-10%) / HVG-klubkártyával: 3920 Ft (-20%)

MICHAEL BROOKS

A tudomány titkos anarchiája

A radikális gondolkodás szabadsága

A szerző megtörtént eseteket feltárva foglalja össze az igazságot, miszerint a tudomány sokkal inkább tortúra, álmok, látomások, fáradhatatlanság, kétségbeesés, elszántság, politika, pénz – és végül egy pillanatnyi eufória. De a tudomány titkos anarchiájának leleplezése nem elveszi, hanem inkább visszaadja az öt megillető rangját és helyét.

Ára: 3900 Ft / Kiadónktól: 3510 Ft (-10%) / HVG-klubkártyával: 3120 Ft (-20%)

HVG KÖNYVEK

www.hvgkonyvek.hu

A HVG Könyvek több mint 200 kiadványa változatos, izgalmas témákkal foglalkozik az üzlet, a gazdaság, a kultúrtörténet és a tudományos ismeretterjesztés világából.

Tekintse meg teljes kínálatunkat a www.hvgkonyvek.hu weboldalon.

hvg

Megrendelés és információ: HVG Kiadó Zrt., 1300 Bp. 3., Pf. 20 (06-1)436-2012 ugyfelszolgalat@hvg.hu www.hvgkonyvek.hu

British Museum, London

Az Ismeretlen Kézműves sírja

„Az emlékművek királyok, vallások, hősök és dogmák tiszteletére épülnek, de az emlék, amit végül megőriznek, az készítőik emléke” – idézi az 1974-ben elhunyt polihisztor Jacob Bronowskit kiállításának mottójaként Grayson Perry.

A 2003-as év Turner-díjasa, Nagy-Britannia egyik leghírhedtebb transzvesztita celeb-művésze, kézműves, író, kommentátor, népszerű közszereplő és egyben gyakran bírált, ellentmondásos alakja a kortárs képzőművészeti szubkultúrának. „Művészete nem mérhető Beuyshoz, de a ruhái viccesebbek” – írja ironikusan Adrian Searle, a Guardian kritikusa. Perry kiállítása és személye, a művész mint „brand-commodity” vagy sztárfigura kétségkívül szétválaszthatatlan, homogén műalkotássá kerekedik.

Az Ismeretlen Kézműves sírja (The Tomb of the Unknown Craftsman) – azaz a British Museum Perry rendezésében – meglehetősen szokatlan válogatásban mutatja be az intézmény évezredekén és a legkülönbözőbb

kultúrákon átívelő gyűjteményét. A British Museumban a világ találkozik a világgal: egyiptomi táblaképek és újkori kerámiák, középkori kámeatöredékek és zarándokjelvények, mezopotámiai kőfaragványok és kortárs érmék, fotók, rajzok, térképek, vázák és ékszerkincsek sokasága zsúfolódik a művész saját munkái mellett.

„Ne keresd az értelmét” – figyelmeztet Perry, aki a múzeumban eltöltött több mint két éves kutatásának eredményeképp megvalósított kiállításában tudatosan és következetesen elvetette a klasszikus muzeológia tudományos elveit és hagyományos narratíváit. A művész a történelmi krono-

lógiát, illetve a földrajzi és kulturális kontextusokat teljesen figyelmen kívül hagyva személyes mitológiája és képzeletvilága mentén, öntörvényűen válogat a gyűjteményből. A tárgyakat formájuk, funkciójuk, illetve különféle témák (szentség, mágia, térkép, zarándoklat, szexualitás, patina és textúra) alapján rendeli egymás mellé, váratlan párhuzamba állítva a különböző korokat és kultúrákat. A vitrinekben egymás mellé rendezett ősi tibeti díszsisak és Perry „kora angol” (a helyi időjárás viszonyosságai között, a művész kertjében megöregedett) öntöttvas motoros bukósiskaja közötti különbség csak közelebbi vizsgálódás után tűnik fel a látogatónak. „Valaha minden kortárs volt” – sugallja Perry; a hordozható szentélyek funkciója egyenrangú a mobiltelefonok fény-

Grayson Perry: Az Ismeretlen Kézműves sírja, 2012
installációrészt

képalbumaival, a rossz szellemeket távol tartó félelmetes kőszobrok és épületdíszek pedig a mai zárt láncú kamerák korai megfelelői. Kiállításában nemcsak a történelmi idő távolsága és hierarchiája szűnik meg létezni. A szubjektív és az univerzálisaként elfogadott értékrendszerek humorosan naiv szembeállításán keresztül egyben a múzeumi reprezentáció hitelessége is megkérdőjeleződik, relativálódik a British Museum történelmi narratívája, az emberiség története.

Majd három évtizeddel a Lost Magic Kingdoms and Six Paper Moons from Nahuatl (Elveszett mágikus királyságok és hat papírhald Nahuatlból) című ikonikus kiállítás után, ahol Eduardo Paolozzi kortárs művészetének paradigmái szerint alakította saját tárlatává a British Museum gyűjteményét, Perry ismét kisajátítja a kollekciót, hogy megte-remtse képzeletbeli civilizációját. Tárlata egy új kultusz megalkotásának gyakorlóterepévé változik, a kortárs zarándoklat célállomása.

Míg bírálói szerint Perry arrogáns és felszínes „eklektikus multikulturalizmusával” inkább csupán önmagának állítana emléket, mintsem minden korok ismeretlen kézművesének, a kiállítás fő témája, a kultusz és zarándoklat illusztratív módon beteljesül: a British Museum bejáratánál látogatók hosszú sora várakozik arra, hogy elzarándokolhasson Perry világába, ahol a művész által manipulált kollektív performanszként maga a zarándoklat aktusa válik a fogyasztói társadalom hiteles emlékművévé. *(Megtekinthető február 26-ig.)*

STEIERHOFFER ESZTER

Hamburger Bahnhof, Berlin

Paranormális képek, időkapuk

A Hamburger Bahnhof hároméves Secret Universe (Titkos Univerzum) sorozatában olyan kortársakra összpontosít, akik nem kurrens főáramlatok képviselői, hanem műveik valamely vizionárius tartalom mentén alkotnak önálló, zárt univerzumot.

A sorozat másodikként a Boston Visionary Cell kutatási eredményeiből ad válogatást. Lakója és igazgatója, az amerikai festő, építész, polihisztor Paul Laffoley (1940) nagyméretű vásznain ezoterikus szimbólumrendszerek, tudományos elméletek, vallási jelképek és ábrázolási formák, szerkezetrajzok, diagramok és szövegek épülnek sajátos rendszerré. Műveit a világvallások, a filozófia, az antropozófia, a fizika és az okkultizmus tudásanyagából választott „apollói és dionüszoszi impulzusokból” kódolja. Utópisztikus elgondolásainak lenyomata a dimenzionalitás és relativitás révén keresztülvihető időutazás. Célja, hogy képeivel transzdiszciplináris szemléletet honosítson meg, s hogy nézőjét olyan hiperdimenzióba emelje, ahonnan az bepillantást nyerhet a jövőbe.

Festővászon és időkapu

Laffoley metavilágra való nyitottsága valószínűleg apai örökség. Az ír származású katolikus idősebb Paul Laffoley – ügyvéd, a Cambridge Trust Company elnöke, a Harvard Business School tanára – médiumként is működött. Az atyai intelmek ellenére Laffoley kitartott a művészet mellett – eleinte nem sok sikerrel. Enyhe autizmusa miatt – ami nála fokozott elvonatkoztatató látásmóddal párosul – mesterei nem értették feladatmegoldási kísérleteit, ezért eltanácsolták a pályáról, így a Harvard építészkaráról is, amikor élő nővényekből akart házat növeszteni. Végül filozófiából, történelemből és művészettörténetből szerzett diplomát. Egyetemi éveiben pszichiátriai kezelés alatt állt. Az oklevéllel a zsebében még egy sikertelen kísérletet tett a Harvard dizájnszakán. Ismét elbocsátották, de ezúttal ajánlólevéllel, amivel egy évig tanulhatott a szobrász Mirko Basaldellánál. Majd New Yorkba utazott, ahol a vizionárius építész Friedrich Kiesler műtermében dolgozott annak „végtelen ház”-tervén, és Andy Warhol is alkalmazta egy projektjéhez (tévét nézett adásszünetben). Ezt követően Minoru Yamasaki irányítása alatt a World Trade Center terveit rajzolta (a 15–45. emeletet), de egy ötletével maga ellen hangolta a japán építész, így innen is távoznia kellett.

Csak Belmontba visszatérve, 1965-ben ragadott ecsetet, majd Boston külvárosában egy üres irodahelyiségbe költözött. Míg nappalait a Boston Museum of Science alkalmazásában töltötte, hazatérve műtermébe (amelyet a hetvenes évek elején Boston Visionary Cell néven hivatalosan is bejegyezték mint a vizionárius művészetet és építészetet támogató nonprofit társaság székhelyét) utópisztikus jövőtervei mediális megvalósításán dolgozott. Építészeti módszerrel és alapossgal kezdte megkonstruálni festményeit. Elgondolásait kézzel írt újságban rögzítette, s ez szolgált elméleti alapul képeihez, amelyek többnyire azonos méretű vásznakra készülnek mandalákhoz, szakkönyvek szemléltető ábráihoz, ritkábban oltárképhez hasonló, több mezőre osztott konstrukcióban. A művek alján felsorolja azoknak a gondolkodóknak a nevét (Nostradamus, Goethe, Hegel, Heidegger, Nietzsche, Darwin, Jézus), akiknek teóriáit az adott képhez felhasználta.

Paul Laffoley: A világ vége 424826-ban (A kozmosz kaoszba zuhan), 1965
olaj, akril, vászon 185x185 cm, Kent Fine Arts, New York

Első, 1965-ben festett alkotása és majd ötven évvel későbbi munkái között nem érzékelhető technikai különbség. Fejlődése inkább tartalmi. Az 1990-es évektől képei eltávolodnak a magyarázó-spirituális vonaltól, és pszichotronikus-interaktív eszközként kívánnak a néző rendelkezésére állni ahhoz, hogy a lét lényegét érintő „kívülről” érkező információkhoz jusson. Az eszközről a festő a következőt mondja: „Olyan üzeneteket is közvetítek, amelyeket én magam nem értek, de átadom őket azoknak a sokaknak, akik jobban felkészültek arra, hogy felfogják a lényegüket. Ezért

Paul Laffoley: Időgép a Földről, 1990
vegyes technika, 71,2x71,2 cm

mutatom meg azt is, hogyan kell ezt a pszichotronikus eszközt használni. A képhez közel lépve kezeiket tegyék a kezek helyére, és nézzenek a szembe. Ekkor az isteni proporció aktiválásával új információkhoz jutnak, amely összeköti az életet a halállal.”

Képei közül kiemelkedik néhány olyan munka, amely aurájával időkapuként valósággal magába szippantja a nézőt. A művész jelenleg nagyméretű, vegyes technikájú műveket alkot plexifületekkel, újságkivágásokkal, betűkkel, szövegekkel. Laffoley az egyik legismertebb látnok-festő hazájában, több mint 200 kiállítást tudhat maga mögött, munkásságáról az első monográfiát (The Phenomenology of Revelation) a Kent Gallery adta ki 1989-ben.

Őserdőház és földönkívüli input

Laffoley-t – bár valóságos házat még nem emelt – a World Trade Center helyére kiírt pályázatra is meghívták. Építészként meg nem valósult

utópiákat tud felmutatni, többek között annak az önnövesztő őserdőháznak a terveit, amely miatt eltanácsolták a Harvardról. Az alapkonstrukció bambuszból és fából készül, a folyosók levelekből, indákból, az ablakok helyét átlátszó organikus műanyag tölti ki. A „szerkezet” – mint egy őserdő – lehetővé teszi, hogy egy madár átrepülhessen rajta. Ugyanakkor rendkívül praktikus, mivel csak magvakat kell ültetni, a munka többi részét a növények végzik. A lakócellákhoz több száz méter hosszú spirál alakú növényfolyosó vezet felfelé, peremén zöldség és gyümölcs terem. A mentális visszajelzésekre reagáló mesterséges világítás és energiaellátás növényi bioenergiából származik. A spenót növekedésénél 10 volt energia keletkezik, amit dohány-növény-nyel kombinálva lehet hasznosítani. Így növényenként 5 watt teljesítményt nyerhetünk, 20 növényt sorba kapcsolva 100 wattos izzóval világíthatunk. Az őserdőházban azonban nem lehet dohányozni, mert ha a bentlakó vérebe nikotin kerül, a fények kiallszanak. Mivel 2050-ben a szárazföldön már nem lesz elég hely az emberiség számára, Laffoley a tengerfelszínt ezernyi őserdőházzal borítaná, melyek növényi alagutakkal kapcsolódnak egymáshoz. A lakók ezek között Plantimallal közlekednek. A flóra és fauna genetikai keresztezésével nagy sebességű járműveket lehet létrehozni, amelyek kűszva, mászva, rohanva hihetetlen sebességgel haladnak előre, hat perc alatt kerülik meg a Földet – tehát érdemes ezekbe invesztálni, véli Laffoley.

A 72 éves festő-építész elbeszélése szerint egy orvosi rutinvizsgálat során ismeretlen eredetű implantátumot találtak a fejében, amit ufóhívó „nyomozók” idegen nanotechnológiai laboratóriumnak nyilvánítottak. Ha az implantátum valóban földön kívüli, ez lehet a motivációja sajátos teóriáinak – állítja Laffoley. Organikus építészeti elképzeléseit a szakma a legnagyobb látnoki újítókéval, köztük az építész-filozófus-író Buckminster-Fullerével állítja párhuzamba. Ahogy Beuysnak a kalapja, úgy a mindig feketében járó Laffoley-nak – aki lábát pár éve lábaleset következtében veszítette el – oroszlánmúllab protézise vált védjegyévé. *(Megtekinthető március 4-ig.)*

VARGA MARINA

MoMA, New York

Ki írja a kánont?

(folytatás az 1. oldalról)
C-map (Contemporary Map) elnevezésű projektje a „kutatásra” (napjaink kortársművészeti varázsigéjére) épül, ami jelen esetben annyit tesz, hogy tudomásul veszi spektroma szűkösségét, önkényességét, és ezeket igyekszik ismeretszerzés, utazások és kapcsolatépítés révén korrigálni. Régióink – felhalmozott muníciója révén – ebből a szempontból kitüntetett térség, a figyelem felé irányul (Múértő, 2011. június). Pontosabban annak egykori, innovatív, kritikus, a műpiacon kívül létező, mára különösen relevánssá vált potenciálokat felmutató politikus művészetére, amelyet „Fluxus” öszszefoglaló néven kezelnek, és jóval tágabban értelmeznek, mint egyetlen hatvanas-hetvenes évekbeli irányzatot. (A MoMA Tárgy/Gondolat. Fluxus-kiadványok, 1962–1978 című kiállításának egyik tárlójában – amelyet minden hónapban más-más művész rendez be – decemberben Maurer Dóra tárgyválogatása volt látható.)

A horvát nőművész, Sanja Ivekovic Édes erőszak című tárlata már e szemléletváltás jegyében született meg. Mint a sajtótájékoztató igazgatói felvezetéséből kiderült, kiválasztásában nem annyira kelet-európaisága, mint inkább a feminizmussal való kapcsolata volt a döntő, s az a szándék, hogy az intézmény a kettős „hátránnyal” rendelkező művésszel kezdje el nagyon szűkre szabott kánonját árnyalni, azaz be-

Háromszög, 1979
4 print, 30,5x40,4 cm, MoMA, New York

aminek okán az egykori keleti blokk újra előtérbe került és érdekessé vált, lokális szinten háttérbe szorul, marginalizálódik. Heroikusan és büszkén szembemegyünk a trendekkel, mondván, hogy mi nem vagyunk trendkövetők – még akkor sem, amikor másutt mi vagyunk a trend.

Sanja Ivekovic kiállítása (kurátorra Roxana Marcoci) megérintő és elgondolkodtató annak ellenére, hogy rendezése egészen visszafogott, szinte puritán: nincs semmi csinnadratta

azért, mert ez a kontextus áll rendelkezésre (jöllehet a katalógus ezt igyekszik tágitani), és mert jó ízlése okán az intézmény óvakodott kijátszani a hidegháborús kártyát. De a mélyen politikus attitűd is átjön, amelynek kiváló táptalaja az elnyomás – legyen az politikai vagy nemi alapú.

A harmadik fajsúlyos szereplő, a Guggenheim is beszállt a ringbe nehézsúlyú versenyzőjével, Marina Abramoviccsal, aki ugyan a radikális ellenállásból fakadó tőkéjét az után is használta, hogy 1976-ban elhagyta Jugoszláviát, de egyre nehezebben tudta azt hitelesen fenntartani. Balkán barokk című performansza 1999-ben a velencei biennálén olyan átütő volt, hogy Arany Oroszlán-díjat hozott neki. A 2004-es Whitney Biennálén azonban Jugoszlávia véres polgárháborúba torkolló szétesésének reprezentációja – a testvérharc helyett a konfliktus – már az EU-ból kihagyott Szerbiára szűkölt. Az utódállamok művészeti színterei meglehetősen kritikával kezelték a konfliktus kisajátítását és „szerb mártíromságra” kihegyezett olvasatát. Abramovic bemutatkozása Chelsea-ben, New York nagy hatalmú galérianegyedében (Balkán erotikus epika, 2005) már kifejezetten a Balkán-sztereotípiákra játszott rá, és inkább volt tekintetű jól kiszámított karrierstratégiának, semmint a kelet-európai művészeti szemlélet és tapasztalat vállalásának és képviselésének. A Guggenheim meglehetősen ellentmondásos performansz-rekonstrukcióiban pedig (Hét könnyű darab, 2005) már nyoma sem volt a kelet-európai indítatásnak, s a vonatkozó egykori saját performansz, a Lips of Thomas (Thomas ajka, 1975) is tét nélküli attrakcióvá vált.

A mindvégig szülőhelyén maradt Ivekovic kiállítása azt példázza, hogy nem szükséges betagozódni valamely külső kánonba, mert akkor nemcsak az éltetőerő, de a kitüntetett érdeklődés is elvész. Inkább azt a pozíciót kell markánsan képviselni, amely más perspektívából láttatja a dolgokat: a kánon szűkösségét, inkompatibilitását és vakfoltjait is. A nyugati feminizmus elcsépeelt szlogenje, a „personal is political” (a magánélet, a személyesség is rendelkezik politikummal) például egyenesen használhatatlan a mi régióinkban, azaz éppen az ellentéte érvényes: az, hogy a politikum az ember bőre alá is behatol – ahogy egy barátom jellemezte a hazai helyzetet, s ami a szo-

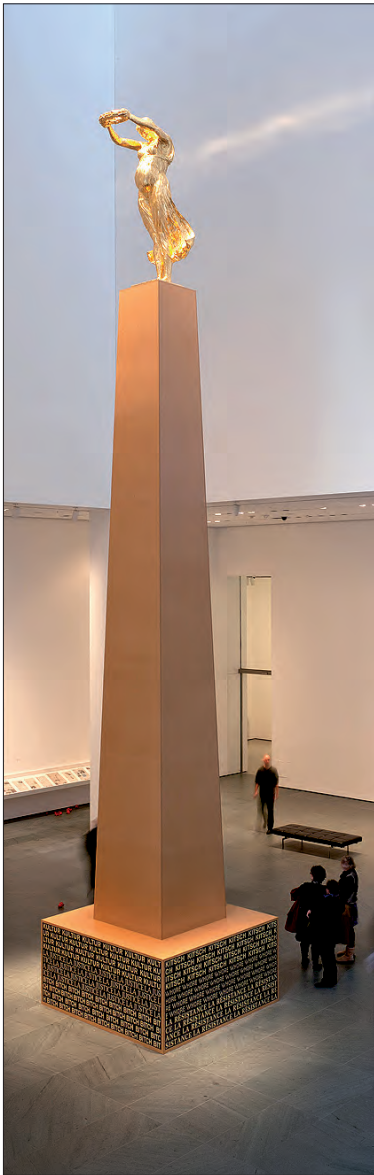
cializmus alatti időszakra is jellemző volt. Ennek az attitűdnek kevés erőteljesebb megnyilvánulása van, mint Ivekovic Háromszög (1979) című munkája, amelyben a magán- és a közélet szigorúan ellenőrzött határait teszi nyilvánvalóvá. Saját erkélyén whiskyzik, olvas, és úgy tesz, mint aki maszturbál, miközben a ház előtt tömegek ünneplik a Zágrába látogató Titót s az úton elhaladó konvojt, a tetőkről fegyveresek távcsővei pásztázzák a terepet, és rövidesen meg is szólal Ivekovic csengője. A munka máig érvényesen szól a határátlépések szükségességéről és azok kontrolljáról.

Kétségtelen, hogy ez a nyugatitól eltérő alaphelyzet a korszak hazai kortársművészeti megnyilvánulásai-ban is kimutatható (Maurer Dóra: Mit lehet kezdeni egy kockakövel, 1971; Szenes Zsuzsa: Hideg ellen általában, 1975; Drozdik Orsolya: Individuális mitológia, VII. 1977), ám az attitűd lokális megjelenése és megítélése eltérő. Maurer nem vállalja műve feminista olvasatát, Szenes anyaghasználata miatt a textilművészethez sorolódik, Drozdikot pedig nárcizmusa – amelyet Ivekovic patriarchátuskritikája teljesen nélkülöz – gátolja meg abban, hogy koncentrált intézmény- és/vagy rendszerkritikát gyakoroljon: debreceni retrospektíváján (Múértő, 2011. december) a női nézőpont manírrá vált, a gesztus monumentalizálódott, kilúgozódott belőle az erő. Ivekovic kicsi fekete-fehér képeit nem volt szükséges megsokszorozni, óriásira nagyítani ahhoz, hogy hassanak, hogy munkájának az emberben.

A nőművészekkel kapcsolatban sokat emlegetett személyes elem igen hamar megjelent Ivekovic munkáiban (Vénusz tragédiája, 1975), de nem öncélúan, hanem mindig a nők társadalmi megítélésével konfrontálva. A félkapitalista Jugoszláviában a reklámok névtelen modelljeinek képére antifasiszta női partizánok élettörténetét írta, és ezzel állított nekik emléket (Gén XX, 1997–2001), illetve köztérre kitett napszemüveg-reklámokra a családon belüli erőszak áldozatainak élettörténetét jegyezte fel (Nők háza. Napszemüvegek, 2002). Nagy port kavart luxemburgi emlékművében (Lady Rosa of Luxembourg, 2001), melyet a hivatalos emlékezet városi emlékműve mellé, egyfajta ellenemlékműként épített, az idealizált, allegorikus nőfigura helyett terhes anyát ábrázoló aranysobrával a nők elleni tényleges, de láthatatlan erőszakra irányítja a figyelmet. Amikor a genderkritika, a feminista stratégiák, eszközök és látásmód már létjogosultságot nyert, nem akart haszonélvezője lenni, hanem figyelmét más kisebbségekre és az elnyomásra irányította. Rohrbachi élő emlékmű című 2005-ös videó-ján egy csoportfotó városlakókkal rekonstruált remake-jével emlékezik és emlékeztet a városból elhurcolt roma holokauszt áldozataira, de arra is, hogy a feminizmus nem matriarchátust képzel a patriarchátus helyébe, hanem olyan reflektív szemléletet képvisel, amely a kirekesztést láttatja, az ellen emeli fel a szavát.

Kétségtelen, hogy az inkább szakmai, semmint showbizkiállítás nem szólt akkorát, mint a New Museum Ostalgie-kiállítása, mert

kontextusa magára van hagyva, és nincs megtámogatva azonnal „beugró” hidegháborús sztereotípiákkal. Charles Esche, a konferencia egyik előadója az izolált egyéni tárlattal szemben azt vetette fel, hogy párhuzamosan futó történeteket, antagonisztikus narratívákat kellene konfrontálni. Valahogy olyanformán – de ezt már én teszem hozzá –, ahogy a katalógusban is közölt csoportképen, amelyen egy

Lady Rosa of Luxembourg, 2001
installáció, 240x160x90 cm

workshopon együtt láthatók a nyugati feminizmus sztárjai és a majdani Gender Check kiállítás keleti kurátora, művészei és kutatói. Ruth Noack szerint az óvatoskodás helyett a MoMA számára is egy tágabb spektrum, a kanonikustól eltérő attitűdök jóval szélesebb panorámája lenne már időszzerű; talán éppen a Gender Check bemutatása.

Nem vitás, hogy a MoMA – különösen önmagához képest – nagy lépést tett előre, még ha kicsit későn, tétován és lassan is. Ahhoz azonban, hogy kompromittált, kirekesztő, frankofón múltja felejtethető legyen, jobban fel kellene pörögnie, és ellensúlyoznia kellene azt a New York-i sznobközönség által riasztóan nagyra értékelt, ámde felületes és a status quót megerősítő szemléletet, amelyet a közelmúltban a New Museum Ostalgie-kiállítása is képviselt. A C-map projekt remélhetőleg ebbe az irányba hat majd. (Megtekinthető március 26-ig.)

ANDRÁS EDIT

Vénusz tragédiája, 1975-1976
print, újságkivágás, 44,5x59 cm, Museum of Contemporary Art, Zágráb

lülről revízió alá venni.

Ahogy a hatvanas évek, úgy az első generációs feminista művész is reneszánszát éli, minthogy utat mutatott a kánon- és intézménykritika felé, amelyre manapság olyannyira ki van hegyezve a művészeti világ (még ha az indíttatások a különböző geopolitikai térségekben eltérők is). New Yorkban a kommercializálódás, a rapid intézményesülés és a demokrácia korlátozása, míg a mi régióinkban az állam, az intézmények mértéktelen hatalma és önkénye radikalizálja a kortárs művészetet és művészetértelmezést. Az előbbi műzeumai – saját védelmük érdekében – menedzsereiket képzett szakemberekkel váltják fel, nálunk eközben fordított irányú folyamat zajlik: a szakemberek felváltása menedzserekkel és politikusokkal. Amitől New York szabadulni akar (és ezért alternatívákat keres), nálunk épp amellelt, a különutasság mellett érvelnek – fogadkozva, hogy hamarosan „európai színvonalúak”, sőt „világszínvonalúak” leszünk. Közben az a fajta művészet és szemlélet,

körülötte, semmi borzongatás. A helyi értelmezés főleg a többgenerációs – és nem kuriózumként, hanem ma már szakmai evidenciaként kezelt – feminista attitűd, a genderkritika felől olvassa a tárlatot. Leginkább

Nők háza (Napszemüvegek), 2002
print, 140x100 cm, a művész tulajdona

Parti
G a l é r i a

A pécsi **PARTI GALÉRIA** pályázatot hirdet, közös finanszírozású, magas színvonalú kiállítások létrehozására 2012-ben. Képző - ipar és fotóművészeti témában várjuk a pályázatokat, melyekhez befogadó nyilatkozatot is biztosítunk.

partigaleria@gmail.com • 30-4789899 • 72-213-842

Lancia Thema. *Minőség - szépségbe öltöztetve.*

Az olasz autóipar legújabb gyöngyszeme, a Lancia Thema eddig nem látott oldalról is megmutatja szépségét. Ultramodern – kategóriájában a legnagyobb, 8,4 colos Uconnect™ érintő-képernyő, továbbfejlesztett SafetyTec™ csomag, valamint hátsókerék-meghajtás. Elegáns – nappabőr kárpitozás, Poltrona Frau®-bőrrel bevont műszerfal, kéttónusú bőrkormány, továbbá a tetőfelület háromnegyedét borító, osztott napfénytető. Erőteljes – 239 lóerős Multijet dízelmotor, illetve 3,6 literes, 286 lóerős V6-os benzines erőforrás, utóbbi nyolcfokozatú sebességváltóval. A Lancia Themával minden egy új nyelven szólal meg. Az Ön szenvedélyének nyelvén.

Tesztvezetésre jelentkezés: +36 30 326 16 39

Thema

www.lancia.hu

Az autó illusztráció. Thema 3.0 CRD 239LE Platinum vegyes átlagfogyasztás: 7,1l/100 km. CO₂-kibocsátás: 185 g/km.